

Powiat
Bydgoski

Białe
Błota

Dobrcz

Koronowo

Nowa Wieś
Wielka

Osielsko

Sicienko

Solec
Kujawski

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (LSR) dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „TRZY DOLINY” na lata 2023-2029

Gądecz, kwiecień 2025

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Szanowni Państwo.

Z satysfakcją przedstawiamy Państwu Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, nazywaną Lokalną Strategią Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” na lata 2023 – 2029. Niniejszy dokument to rezultat intensywnej pracy liderów Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny”, przedstawicieli gmin, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, pracowników biura LGD oraz mieszkańców. Podczas spotkań roboczych, warsztatów i konsultacji społecznych z mieszkańcami, z udziałem zewnętrznego eksperta staraliśmy się zdiagnozować obszary tematyczne, do których powinno zostać skierowane wsparcie pochodzące z funduszy europejskich takich jak :

- Europejski Fundusz Społeczny +, w ramach Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza (FEoKP) na lata 2021-2027
 - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach Programu Operacyjnego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)
- Efektom tych wszystkich działań jest utworzenie Strategii, która koncentruje się na celach dedykowanych mieszkańcom obszaru LGD „Trzy Doliny”, w tym :
- Podniesienie potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych LSR - (EFS+)
 - Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR - (PS WPR)
 - Rozwój małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR (PS WPR)

Serdecznie zapraszamy Państwa do zapoznania się naszą Lokalną Strategią Rozwoju i wspólnej realizacji zapisanych w niej przedsięwzięć, ponieważ to dzięki Wam, mieszkańcom naszego obszaru, Strategia ma szansę wpłynąć na rozwój naszego regionu.

Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”
Leszek Kuziak

SPIS TREŚCI:

Rozdział I - Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	6
1. Nazwa LGD i forma prawna.	
2. Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.	
3. Przesłanki uzasadniające partnerstwo. Istota partnerstwa z punktu widzenia wdrażania LSR.	
4. Opis struktury LGD - Charakterystyka członków LGD – reprezentatywność składu LGD.	
5. Informacja o składzie organu decyzyjnego.	
6. Rozwiązania stosowane w procesie podejmowania decyzji w LGD.	
7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.	
Rozdział II - Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	14
1. Charakterystyka obszaru LSR.	
2. Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR:	
3. Spójność obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR oraz cechy i wyróżniki obszaru.	
Rozdział III - Partycypacyjny charakter LSR.....	17
1. Ogólne założenia partycypacyjnego charakteru tworzenia LSR – Sposób zaangażowania stron w opracowanie strategii.	
2. Charakterystyka poszczególnych metod partycypacyjnych - metody/platformy/narzędzia angażowania zainteresowanych stron.	
3. Dane uzyskane z realizacji działań o charakterze partycypacyjnym oraz ich interpretacja.	
4. Działania jakie zostaną podjęte w celu utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.	
5. Działania jakie zostaną podjęte w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i zmobilizowania biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii.	
6. Działania planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR i rozwiniecie współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD.	
Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	32
1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z uzasadnieniem.	
1.1 - Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze i kulturowe.	
1.2 - Sytuacja społeczno-gospodarcza obszaru LGD.	
1.3 - Lokalny Rynek Pracy.	
1.4 - Pomoc społeczna.	
1.5 - Gospodarka i przedsiębiorczość.	
1.6 - Gospodarka wodno-ściekowa.	
1.7 - Turystyka i rekreacja.	
1.8 - Dostęp do edukacji i jakość kształcenia.	
1.9 - Instytucję kultury (ośrodki kultury, biblioteki, świetlice wiejskie), Kluby Seniora, Uniwersytety III wieku.	
2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	
3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy.	
Rozdział V - Spójność, komplementarność i synergia	57
1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi.	
2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.	
3. Korzyści z komplementarności i synergii oraz wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR.	
Rozdział VI - Cele i wskaźniki.....	62
1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć.	
2. Uzasadnienie sformułowania celów w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału.	

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.
4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR/RLKS, wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem.
5. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.
6. Przedsięwzięcia szczególnie nastawione na innowacje.
7. Przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym lub/ i seniorom lub/ i osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji (grupom defaworyzowanym).

Rozdział VII - Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....75

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.
3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR.
4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

Rozdział VIII - Plan działania.....80

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.
2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.

Rozdział IX - Plan finansowy LSR.....81

1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD.
2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Rozdział X - Monitoring i ewaluacja.....82

1. Ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania.
2. Raportowanie w procesie ewaluacji i monitoringu - sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY89

SPIS TABEL.....89

SPIS WYKRESÓW.....90

SPIS MAP.....90

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

- Załącznik 1. Cele i przedsięwzięcia.
- Załącznik 2. Plan działania.
- Załącznik 3. Budżet LSR.
- Załącznik 4. Plan wykorzystania budżetu LSR.

WYKAZ SKRÓTÓW:

LGD – Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”.

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”.

EFSI – Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne.

UE – Unia Europejska.

ZIT BydOF – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Bydgoskiego Obszary Funkcjonalnego.

NGO – organizacje pozarządowe.

KGW – Koła Gospodyń Wiejskich.

OSP – Ochotnicze Straże Pożarne.

JST – jednostki samorządu terytorialnego.

EFS + – Europejski Fundusz Społeczny Plus na lata 2021 – 2027.

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

PS WPR – Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej.

FEdKiP – Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027.

Organ – Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja rewizyjna,

Grupa interesu – grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści.

Rozdział I - Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna.

Nazwa: Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”

Forma prawna: stowarzyszenie posiadające osobowość prawną

Data wpisu do KRS: 22.12.2008 r.

Numer KRS: 0000320340

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.

Prace nad utworzeniem partnerstwa rozpoczęły się w 2004 roku. Pierwszym krokiem było wytypowanie Anny Szymańskiej na szkolenie Animatorów partnerstw lokalnych prowadzone przez Fundusz Współpracy sekcją Agrolinia. Zadaniem animatora było rozpoczęcie procesu budowania partnerstwa.

W dniu 12 października 2005 r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Dobrczu odbyła się konferencja pt. „Partnerstwo szansą na rozwój powiatu bydgoskiego”, którą poprowadził Pan Ryszard Kamiński. W trakcie konferencji 17 osób podpisało wstępne deklaracje współpracy na rzecz budowania partnerstwa. Kolejnym elementem było utworzenie zespołu roboczego, który rozpoczął prace nad tworzeniem wniosku do Pierwszego Pilotażowego Programu „LEADER+”. Zespół spotykał się raz w miesiącu opracowując niezbędne dokumenty. Pomimo nie otrzymania dofinansowania grupa pracowała dalej i rozpoczęła proces tworzenia Fundacji, jako najlepszej formy prawnej dla tego typu partnerstwa. Fundacja została powołana w dniu 30 maja 2006 r., jednak nie dokończono procesu jej rejestracji ze względu na zmianę przepisów.

We wrześniu 2007 r. rozpoczęto spotkania informacyjne na temat partnerstwa i możliwości przystąpienia do nowotworzonego stowarzyszenia. W dniu 16 października 2007 r. w miejscowości Brzoza odbyła się konferencja pt. „Partnerstwo szansą na rozwój”, gdzie powołano zespół roboczy odpowiedzialny za przygotowanie dokumentów niezbędnych do utworzenia stowarzyszenia. Cały czas trwała promocja grupy na utworzonej stronie internetowej. Ponadto grupa promowała się poprzez udział w targach i festynach. Z najważniejszych imprez należy wymienić: festyn „Barwy Lata - Dary Jesieni” w Minikowie, targi FARMA w Poznaniu, czy targi ogrodnicze w Hali Łuczniczka w Bydgoszczy. Promocja grupy prowadzona była również na imprezach lokalnych np. dożynki gminne, święto śliwki czy Bitwa pod Koronowem. Wydany został również folder promocyjny o partnerstwie oraz materiały reklamowe. Wspólne działania doprowadziły do utworzenia w Solcu Kujawskim, w dniu 21 lutego 2008 r., Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”.

Ważnym elementem wspólnego działania była realizacja projektu „Aktywny obywatel - rozwój inicjatyw lokalnych”, który był finansowany przez Województwo Kujawsko-Pomorskie. Projekt był realizowany przez Towarzystwo Rozwoju Gminy Dobrcz, które jest członkiem Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny”. W ramach projektu prowadzone były spotkania informacyjne na temat dostępnych funduszy unijnych oraz szkolenia dla wybranych grup odbiorców. Projekt zakończyła konferencja podsumowująca, która odbyła się 12 września 2008 r. w Koronowie.

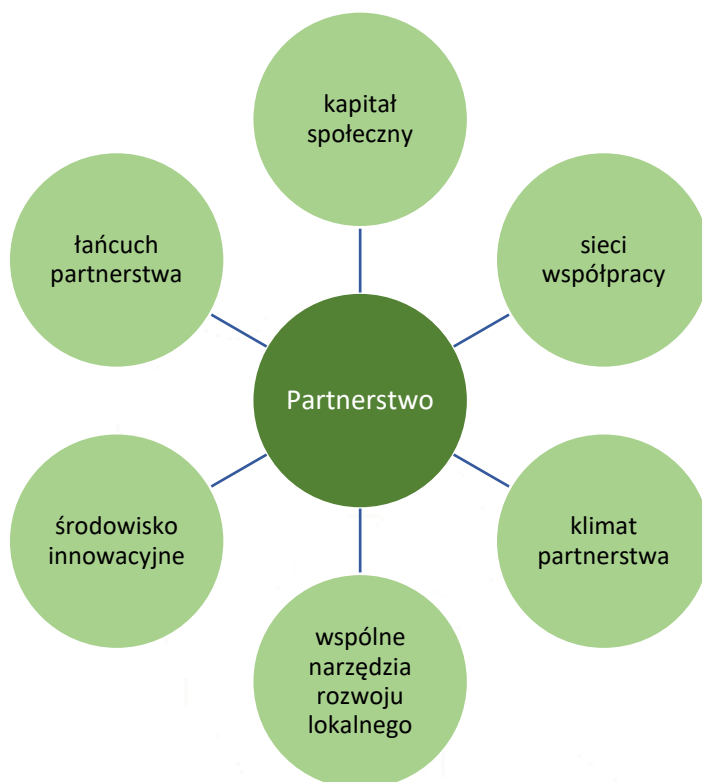
W okresie od 2009-2015 LGD „Trzy Doliny” realizowało opracowaną na ten okres Lokalną Strategię Rozwoju. W ramach wdrażania LSR, LGD ogłosiło 22 nabory, na które wpłynęło ok 300 wniosków, z tego 243 wnioski zostały wybrane przez Radę LGD do dofinansowania, a 115 ostatecznie otrzymało dofinansowanie. W ramach wdrażania zrealizowano ponadto 4 projekty współpracy, w tym jeden międzyregionalny. Członkowie, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna i pracownicy biura aktywnie uczestniczyli w organizowanych szkoleniach, spotkaniach informacyjnych, warsztatach, konferencjach, wizytach studyjnych. LGD również przez cały okres 2009-2015 uczestniczyło, współorganizowało lub było wyłącznym organizatorem wielu imprez promujących obszar i działalność stowarzyszenia.

W ramach wdrażania LSR w latach 2014-2020, LGD ogłosiło 32 nabory, na które wpłynęło 264 wnioski. Zostały podpisane 93 umowy z beneficjentami, w których zadeklarowano utworzenie około 70 miejsc pracy. Zrealizowane zostały 2 projekty współpracy. Jeden w ramach zachowania dziedzictwa lokalnego pn.: SMAK, oraz w ramach wzmocnienia kapitału społecznego poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturowej - ZPT SZLAK. Członkowie, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna i pracownicy biura uczestniczyli w licznych szkoleniach, spotkaniach informacyjnych, warsztatach, konferencjach, wizytach studyjnych. W ramach wspierania dziedzictwa kulturowego, LGD

uczestniczyło, współorganizowało lub było wyłącznym organizatorem wielu imprez promujących obszar i działalność stowarzyszenia.

Podsumowując LGD posiada stabilnie funkcjonujące partnerstwo lokalne oraz prawie 15-letnie doświadczenie we wdrażaniu podejścia LEADER/RLKS. Stabilność zbudowanego partnerstwa oraz doświadczenie dają niemalże gwarancję płynnej implementacji podejścia RLKS (PS WPR i EFS+) w okresie programowania 2021-2027.

3. Przesłanki uzasadniające partnerstwo. Istota partnerstwa z punktu widzenia wdrażania LSR.

Wykres nr 1 - Przesłanki uzasadniające partnerstwo lokalne - opracowanie własne.

Partnerstwo na poziomie lokalnym musi być odpowiednio zaplanowane i wdrażane. Sama spontaniczność podejmowanych ad hoc inicjatyw w postaci wyrwykowych zrywów lokalnych podmiotów nie jest wystarczająca do uzyskania długofalowego efektu, przejawiającego się pobudzeniem lokalnej/regionalnej konkurencyjności sektora MŚP i zachęcaniu lokalnych firm, organizacji i innych partnerów społecznych do zacieśniania relacji partnerskich i wyzwalania klimatu współpracy z korzyścią dla wszystkich zaangażowanych stron. Realizacja strategii partnerstwa, w tym LSR, wymaga zrozumienia, iż partnerstwo i stosunki partnerskie posiadają swoje specyficzne przesłanki, które uzasadniają samo partnerstwo i stanowią o jego istocie. Tworzą one tzw. **model partnerstwa lokalnego**¹. Zdiagnozowany dla obszaru LSR model partnerstwa lokalnego opiera się na następujących przesłankach:

kapitał społeczny - to nic innego jak umiejętności współpracy międzyludzkiej w obrębie grup i organizacji, w celu realizacji wspólnych interesów². Przesłanka ta odnosi się do takich cech społeczeństwa, jak zaufanie, normy i powiązania, które mogą zwiększyć sprawność społeczeństwa, ułatwiając skoordynowane działania³. Kluczowym zatem jest stan, jakość i możliwości budowania kapitału społecznego na poziomie lokalnym, co w coraz większym stopniu decyduje o perspektywach utrzymywania oraz wzroście konkurencyjności obszaru. Tak też jest w przypadku obszaru LSR, gdzie zasadniczym spoiwem jest jakość kapitału społecznego i rozwój oraz bieżące jego wsparcie. Realizowane

¹ G. McAlinden, Partnerstwo na rzecz rozwoju regionalnego w kontekście funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, [w:] M. Kubisz (red.), Praca, kształcenie partnerstwo, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004, s. 136.

² F. Fukuyama, Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu, PWN, Warszawa 0 Wrocław 1997, s. 20.

³ Z.J. Stańczyk, Dwa rodzaje kapitału społecznego, Gospodarka Narodowa 2000, nr 12, s. 19

działania, w poprzednich okresach programowania scementowały kapitał społeczny obszaru, a działania społeczne finansowane z EFS+, będą tą spójność społeczną podtrzymywać.

sieci współpracy – przesłanka oznacza tworzenie sieci różnych instytucji rynkowych, administracyjnych i społecznych dla generowania wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego⁴. Sieć lub inaczej mówiąc model współpracy, pozwala tworzyć wiedzę, która posiada zdolność do diagnozowania i wyprzedzania potrzeb. Ponadto przyczynia się do odkrywania nowej kombinacji zastosowania istniejących lub nowych zasobów rzeczowych, które z kolei mogą prowadzić do wytworzenia strukturalnej przewagi i skomercjalizowania produktów lokalnych⁵. Partnerstwo jakim jest LGD, jest sformalizowaną siecią współpracy, ale również, jest przyczynkiem dla funkcjonowania sieci niesformalizowanej. W przypadku LGD, jako formalnego partnerstwa, zasady partnerstwa określają dokumenty wewnętrzne osoby prawnej oraz zapisy LSR dla każdego z okresów funkcjonowania. Z kolei w przypadku sieci niesformalizowanej kluczowe są, wypracowane na danym obszarze, relacje pomiędzy partnerami sieci, ich kultura organizacyjna, lokalna tradycja i dziedzictwo oraz inne czynniki stanowiące spoiwo nieformalnej sieci współpracy na danym obszarze. W przypadku sieci współpracy tworzonej przez LGD kluczowym jest, aby sieć o charakterze nieformalnym miała charakter pierwotny względem (wtórnej w tym założeniu) sieci tworzonej przez samą LGD. Tak skonstruowana sieć współpracy determinuje oddolność funkcjonowania i zaspokajania potrzeb w/w uczestników i naturalny charakter partnerstwa. Tego typu proces udało się skoordynować poprzez działania animacyjne na obszarze objętym niniejszą strategią LGD Trzy Doliny. Świadczy o tym opisany sposób tworzenia partnerstwa.

klimat partnerstwa – stworzony klimat wynika z lokalności relacji, która powoduje zdobycie większej wiedzy o zasobach materialnych, ludzkich, emocjonalnych związków kulturowych, poszanowania tradycji, możliwości indywidualnego wykorzystania jednostek przedsiębiorczych, wybitnych, z talentem do przedsiębiorczości w zakresie kooperacji⁶. Partnerstwo ma zdolność do tworzenia i wzmacniania relacji zaufania między lokalnymi społecznościami a instytucjami publicznymi. W przypadku LGD Trzy Doliny klimat jest jednym z podstawowych czynników spajających obszar, co wynika z w/w relacji i wiedzy, a także działań podtrzymujących nakierowanie na cele partnerstwa, ale też na relacje.

łańcuch partnerstwa – w celu osiągnięcia pozytywnych efektów współdziałania na obszarze, koniecznym jest działanie określane mianem synergii. Zmiany na obszarze powinny zachodzić w sferze świadomościowej i zachowaniach również na poziomie lokalnych środowisk, które przejawiać się będą w zmianie przyjmowanej perspektywy i odchodzenia od myślenia w kategoriach petent, konkurent na rzecz takich określeń jak klient czy partner. Kluczowym jest więc wypracowanie podejścia synergicznego, polegającego na odchodzeniu od indywidualistycznego (optyki jednej osoby, jednego podmiotu, jednej grupy) podejścia do osiągania korzyści i nakierowania na podkreślanie lepszych efektów osiąganych przy współpracy, a także tworzenia potencjału obszaru, jako gwarancji osiągania korzyści w dłuższej, niż krótkoterminowa, perspektywie. Wyrazem zmian powinno być również zaakceptowanie i wdrażanie dwukierunkowej komunikacji w samorządach, na linii jst-mieszkańcy i podmioty, a także jst-jst w ramach danego obszaru. Odnosi się to więc do relacji za którą odpowiadają zarówno władze samorządowe, ale również kierownictwa przedsiębiorstw, lokalne organizacje, a nawet indywidualni mieszkańcy. Niniejsza strategia ma być kolejnym etapem budowania synergicznych powiązań i relacji pomiędzy interesariuszami całego obszaru, ale budowanie i rozwój tych synergicznych powiązań ma być oparte o doświadczenia poprzednich okresów. LSR poprzez ujęcie interesów poszczególnych grup, dobór celów i przedsięwzięć, a także odpowiednią komunikację (plan komunikacji) zmierza do rozwoju synergicznych powiązań i budowania takich powiązań w nowych obszarach (np. spójność społeczna w ramach środków EFS+).

środowisko innowacyjne – jest to środowisko, w którym zachodzą procesy współpracy między jednostkami badawczo-rozwojowymi, przedsiębiorstwami i władzami regionalnymi/lokalnymi, czyli między aktorami sektora

⁴ T.G. Grosse, Polityka regionalna Unii Europejskiej. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i Polski, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2004, s. 19.

⁵ T. Markowski, Konkurencyjność i współpraca wewnątrzregionalna podstawą nowoczesnej polityki rozwoju regionalnego.

⁶ M. Strużycki (red.), Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu, PWE, Warszawa 2004, s. 65.

publicznego i prywatnego, mającymi dostęp do wszelkiego rodzaju innowacji. Współcześnie, procesy innowacji, w tym umiejętność ich pozyskiwania i tworzenia, są rezultatem współpracy wielu podmiotów. Na tle powyższego wzrasta znaczenie wiedzy, kwalifikacji i poziomu intelektualnego obywateli, gdyż poziom ten i stan wiedzy decyduje o możliwości adaptacji nowoczesnych technologii, jego rozwoju i zapobieganiu zdegradowania obszaru do roli peryferii. W ramach LSR zdiagnozowano potencjał obszaru, wskazano obszary, w których innowacje są możliwe, a także LSR przewiduje działania mające kształtować wiedzę i kompetencje mające dać możliwość i potencjał do absorpcji innowacji na obszar LSR.

wspólne narzędzia rozwoju lokalnego – w celu sprawnego funkcjonowania i rozwoju partnerstwa niezbędne jest wypracowanie wspólnych narzędzi. Kluczowe dla rozwoju obszaru są 3 grupy narzędzi:

- **Szybkiego Reagowania** - wspierającego adaptacyjność i mobilność lokalnych zasobów ludzkich, w tym osób bezrobotnych.
- **Lokalnego Ożywienia Gospodarczego** - wspomagające społeczności lokalne we wspólnym opracowywaniu i wdrażaniu projektów;
- **Wzmacniania Konkurencyjności przedsiębiorstw i podmiotów obszaru** - poprzez wspieranie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw.

W przypadku LGD „Trzy Doliny” wypracowywanie niniejszych narzędzi jest procesem postępującym i ciągłym. Kluczowym też jest zmiana i modyfikacja w/w grup narzędzi do zmian społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarze. W zakresie tym kluczowe są doświadczenia poprzednich okresów programowania i wymagania obecnego okresu przesuwające ciężar wdrażania w kierunku LGD (np. wdrażanie w formie projektów grantowych w ramach EFS+).

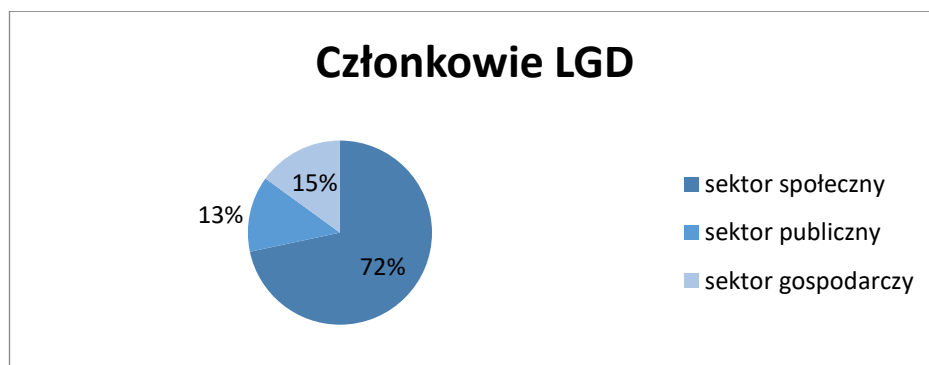
Konkludując w/w proces tworzenia partnerstwa w ujęciu LGD „Trzy Doliny” jest modelowym przykładem zaangażowania członków we wdrażanie podejścia RLKS/Leader, którzy tworzą działania pozytywnie oddziałujące na dany obszar, w szczególności dotyczące realizacji projektów o zakresie podobnym do zakresu wsparcia przewidzianego w LSR. Doświadczenie LGD w tym zakresie pozwala utrwalać partnerstwo i rozwijać je wraz z rozwojem obszaru.

4. Opis struktury LGD - Charakterystyka członków LGD – reprezentatywność składu LGD.

Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” posiada na dzień 20.03.2025 r. 60 członków reprezentujących następujące sektory:

- ⇒ sektor publiczny - 8 przedstawicieli;
- ⇒ sektor gospodarczy – 9 przedstawicieli;
- ⇒ sektor społeczny - 43 przedstawicieli

LGD „Trzy Doliny” jest partnerstwem, w którego skład wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych oraz partnerów gospodarczych.

Wykres nr 2: Reprezentacja sektorów LGD „Trzy Doliny”

Proces budowania partnerstwa jest dynamiczny i nie kończy się wraz ze złożeniem wniosku o wybór Lokalnej Strategii Rozwoju do realizacji. Zakłada się dalsze poszerzanie reprezentacji partnerstwa poprzez stopniowe włączanie nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych. Zgodnie bowiem ze Statutem Lokalnej Grupy Działania

„Trzy Doliny” nabycie i utrata członkostwa następuje w drodze uchwały przyjętej zwykłą większością głosów przez Zarząd LGD. Z punktu widzenia innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR warto wskazać defaworyzowane grupy mieszkańców obszaru LSR, do których po analizie dokonanej w dalszej części LSR zaliczono:

- ⇒ kobiety
- ⇒ dzieci i młodzież (w tym dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat)
- ⇒ osoby, które ukończyły 60 rok życia

Szczegółowa analiza sytuacji w/w grup ujęta została w Rozdziale II i Rozdziale IV niniejszej LSR.

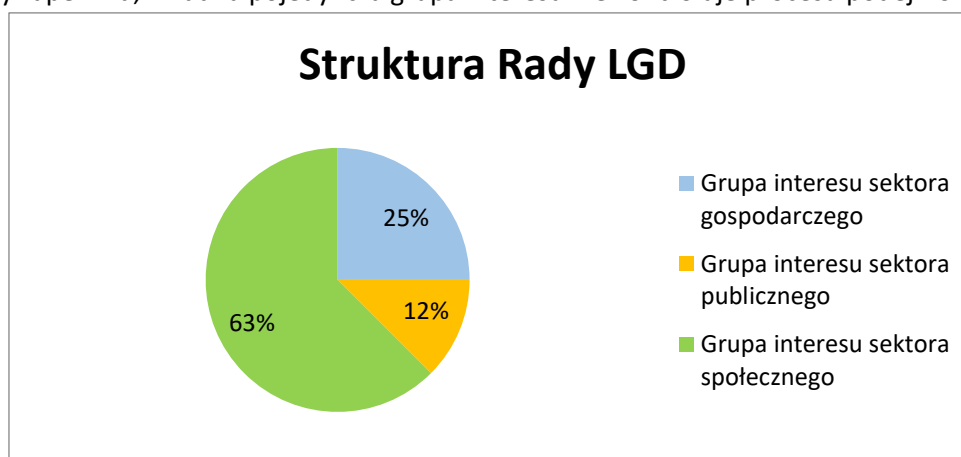
5. Informacja o składzie organu decyzyjnego.

Funkcje organu decyzyjnego pełni Rada LGD, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji i grantów, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez LGD, Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwoty wsparcia. Zasady funkcjonowania Rady określa Statut LGD oraz Regulamin organizacyjny Rady LGD. W skład organu decyzyjnego wchodzi 8 członków z czego 1 osoba reprezentuje sektor publiczny (12 %), 2 osoby reprezentują sektor gospodarczy (25 %), 5 osób reprezentuje sektor społeczny (63 %).

Imię i nazwisko członka Rady	Nazwa reprezentowanej gminy	Grupa interesu - sektor
Paweł Biały	Dobrcz	społeczny
Jerzy Demyda	Sicienko	społeczny
Brygida Berkowicz-Wyrzykowska	Koronowo	publiczny
Danuta Szczepaniak - Kucik	Dobrcz	społeczny
Janina Wszótek	Dobrcz	gospodarczy
Bolesław Zwolanowski	Nowa Wieś Wielka	społeczny
Barbara Białkowska	Solec Kujawski	społeczny
Agnieszka Konopa	Białe Błota	gospodarczy

Tabela nr 1. - Skład Rady LGD „Trzy Doliny” – opracowanie własne

Taki skład Rady zapewnia, iż żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Wykres nr 3: Struktura organu decyzyjnego LGD „Trzy Doliny”- opracowanie własne

Podstawowym dokumentem regulującym skład Rady LGD jest Statut LGD określający zasady wyboru członków Rady, liczebność, prawa i obowiązki Rady jako organu i członków organu. Drugim zasadniczym dokumentem jest Regulamin organizacyjny Rady, który określa zasady funkcjonowania Rady LGD, strukturę wewnętrzną Rady, sposób i zasady procedowania i podejmowania decyzji, a także dodatkowe rekomendacje w zakresie zapewnienia wyboru operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu w organie decyzyjnym i dla unikania konfliktu interesów m.in. poprzez ujawnianie danych w rejestrze interesu. Zgodnie z zapisem statutu, Rada jest organem kadencyjnym powoływanym na okres 5 lat. Proces decyzyjny oparty jest na zasadzie indywidualnej oceny projektów przez członków Rady; najpierw jako ocena wstępna w każdym czasie od momentu złożenia wniosku aż do dnia zwołania Rady, a następnie jako ocena w czasie posiedzenia Rady i głosowanie na listę wyboru projektów. Dla ułatwienia oceny wstępnej projektów, złożone projekty są dostępne do wglądu, dla członków Rady, w biurze LGD.

6. Rozwiązania stosowane w procesie podejmowania decyzji w LGD.

Proces podejmowania decyzji w LGD jest uzależniony od struktury organizacyjnej, organu uprawnionego do podejmowania określonego rodzaju decyzji, a także składu danego organu. Organami Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” są:

- Rada
- Walne Zebranie Członków
- Zarząd
- Komisja Rewizyjna.

⇒ Pierwszym i kluczowym organem dla celów realizacji LSR, czyli organem odpowiadającym za wybór operacji i grantów oraz ustalenie kwoty wsparcia jest **Rada LGD**:

- Specyfika Rady, wyciągając jej charakterystykę ze Statutu oraz unormowania ustawowego jest możliwa jej dualna charakterystyka członków.

Członkowie Rady:

- będący osobami fizycznymi – uczestniczą w jej pracach, w tym biorą udział w głosowaniu nad jej uchwałami osobiście;
- będący osobami prawnymi – uczestniczą w jej pracach przez organ uprawniony do reprezentowania tej osoby prawnej albo pełnomocnika umocowanego do uczestniczenia w jej pracach. Udzielenie dalszego pełnomocnictwa do uczestniczenia w pracach Rady jest niedopuszczalne.

- W procesie decyzyjnym Rada jest odpowiedzialna za wybór operacji na poziomie lokalnym i ma zapewnić, że wybrane operacje są zgodne ze strategią oraz dokumentami Programowymi (FEdKiP oraz PS WPR), a także w zgodzie prawem krajowym. Proces decyzyjny w LGD nie będzie zdominowany przez władze publiczne ani żadną z grup interesów. W składzie organu decyzyjnego - ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowaniu decyzji.

⇒ Drugim organem i zarazem najwyższą władzą Stowarzyszenia jest **Walne Zebranie Członków**. Do jego kompetencji należy m.in. uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, wybór, odwołanie i uzupełnianie składu członków organów LGD, a także zatwierdzanie sprawozdań. Szczegółowy wykaz kompetencji WZC zawiera Statut Stowarzyszenia oraz Regulamin Walnego Zebrania Członków.

⇒ Trzecim organem jest **Zarząd** Stowarzyszenia. Do kompetencji Zarządu należy m.in. przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia i reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz oraz działanie w jego imieniu. Zarząd ma również prawo zwołania Walnego Zebrania Członków. Szczegółowy wykaz kompetencji Zarządu zawiera Statut Stowarzyszenia oraz Regulamin Walnego Zebrania Członków.

⇒ Ostatnim organem statutowym jest **Komisja Rewizyjna**. Do zadań Komisji Rewizyjnej należy przede wszystkim kontrola działalności statutowej i finansowej Stowarzyszenia. Ich szczegółowy wykaz znajduje się w Statucie Stowarzyszenia oraz Regulamin Walnego Zebrania Członków.

⇒ Dodatkowo znaczącą rolę odgrywa Biuro LGD, jako struktura wykonawcza nadzorowana przez Zarząd LGD. Biuro funkcjonuje w oparciu o Regulamin Biura LGD.

Na podstawie unormowań konstytucyjnych, czyli statutowych oraz dokumentów wewnętrznych w formie regulaminów i procedur, w procesie decyzyjnym zastosowano rozwiązania gwarantujące:

- zachowanie określonego parytetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji i grantów,
- bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji przez członków Rady tzw. Deklaracji bezstronności i poufności oraz prowadzony rejestr interesów członków Rady,
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w Biurze LGD; poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów),
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji i grantów, oraz określenie sposobów ich rozwiązania,
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady,
- wybór najlepszych operacji i grantów, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

W/w dokumenty, regulacje i wprowadzone mechanizmy, w zakresie zarządzania i podejmowania decyzji na poszczególnych szczeblach struktury organizacji, jak i w ramach struktury funkcjonalnej, pokazują zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii. Szczegółowe rozwiązanie ujęte są w Statucie i innych dokumentach, których zakres normatywny opisany zostanie w kolejnym podrozdziale.

7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

Funkcjonowanie LGD opiera się na następujących aktach normatywnych:

- ⇒ ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach;
- ⇒ ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności;
- ⇒ Statut LGD zarejestrowany w KRS;
- ⇒ akty prawa wewnętrznego/wewnętrznoorganizacyjnego.

W ramach funkcjonowania LDG możemy wskazać następujące dokumenty organizacyjne o charakterze wewnętrznym (wraz ze sposobem uchwalenia i zakresem unormowań):

Lp.	Dokument wewnętrzny	Sposób uchwalania i aktualizacji	Zakres unormowań
1.	Statut	Uchwalenia i zmiany statutu dokonuje Walne Zebranie Członków bezwzględną większością głosów, przy obecności co najmniej 1/3 członków Walnego Zebrania Członków.	Zgodny z ustawą prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą o rozwoju lokalnym. Poza tym reguluje kwestie związane z: • wskazaniem organu nadzoru i wskazaniem właściwego Marszałka Województwa, • wprowadzeniem organu odpowiedzialnego za wybór operacji, • określeniem organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru.
2.	Regulamin Rady	Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków. Uchwała podejmowana w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 1/3 ogólnej liczby członków w pierwszym	• zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, • rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny, • zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, • zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego,

		terminie lub bez ustalonego kworum w drugim terminie.	• zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.
3.	Regulamin Biura	Uchwalania i aktualizacji dokonuje Zarząd zwykłą większością głosów.	• zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, • uprawnienia kierownika Biura, • zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji przetwarzania danych osobowych, • metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa
4.	Regulamin WZC	Uchwalania i aktualizacji dokonuje Walne Zebranie Członków. Podejmowane w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 1/3 ogólnej liczby członków w pierwszym terminie lub bez ustalonego kworum w drugim terminie.	• szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC, • szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD, • zasady protokołowania posiedzeń WZC.
5.	Regulamin Zarządu	Uchwalania i aktualizacji dokonuje Zarząd zwykłą większością głosów	Regulamin reguluje podział zadań pomiędzy członków Zarządu
6.	Procedury wyboru operacji i grantów	Uchwalania i aktualizacji dokonuje Zarząd zwykłą większością głosów.	Regulują procedury wyboru operacji i grantów, sposób oceny, etapy oceny, a także sposób dokonania odwołania lub protestu, czy też zmian w LSR.
7.	Kryteria oceny operacji i grantów	Uchwalania i aktualizacji dokonuje Zarząd zwykłą większością głosów.	Regulują i określają kryteria zgodności z LSR i Lokalne Kryteria Wyboru operacji i/lub grantów.

Tabela nr 4. - Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD – opracowanie własne

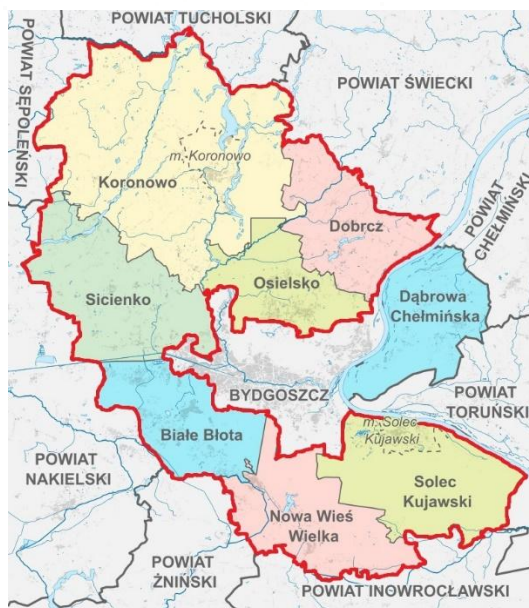
Rozdział II - Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Charakterystyka obszaru LSR.

Lokalną Grupę Działania „Trzy Doliny” tworzy siedem gmin, które należą do powiatu bydgoskiego i obejmują łącznie 91% powiatu: **Białe Błota, Dobrcz, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko, Solec Kujawski.**

Mapa nr 1 – Obszar LSR – opracowanie własne

Mapa nr 2 – Obszar LSR – powiat – opracowanie własne

Mapa nr 3 – Obszar LSR – województwo – opracowanie własne

Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych gmin objętych LSR.		
Gmina	Powierzchnia w km2	Liczba ludności w tysiącach
Białe Błota	122 km2	24,30 tys. (w tym kobiet 12,26)
Dobrcz	130 km2	12,15 tys. (w tym kobiet 6,10)
Koronowo	412 km2	23,65 tys. (w tym kobiet 11,86)
Nowa Wieś Wielka	148 km2	10,12 tys. (w tym kobiet 5,15)
Osielsko	102 km2	16,42 tys. (w tym kobiet 8,34)
Sicienko	180 km2	10,43 tys. (w tym kobiet 5,14)
Solec Kujawski	175 km2	16,64 tys. (w tym kobiet 8,55)
łącznie	1269 km2	113,71 tys. (w tym kobiet 57,40)

Tabela nr 5. - Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych gmin objętych LSR – opracowanie własne

Powierzchnia obszaru objętego LSR, a więc powierzchnia 7 gmin wchodzących w skład obszaru to 1269 km². Obszar ten zamieszkuje 113,71 tys. Mieszkańców, w tym 57,40 tys. kobiet i 56,31 tys. mężczyzn. Zagregowane dane przedstawiają stan na dzień 31.12.2020 roku.

2. Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR.

LSR dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” na lata 2023-2029 jest LSR wielofunduszowym, w którym zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszarze LSR rozkłada się następująco:

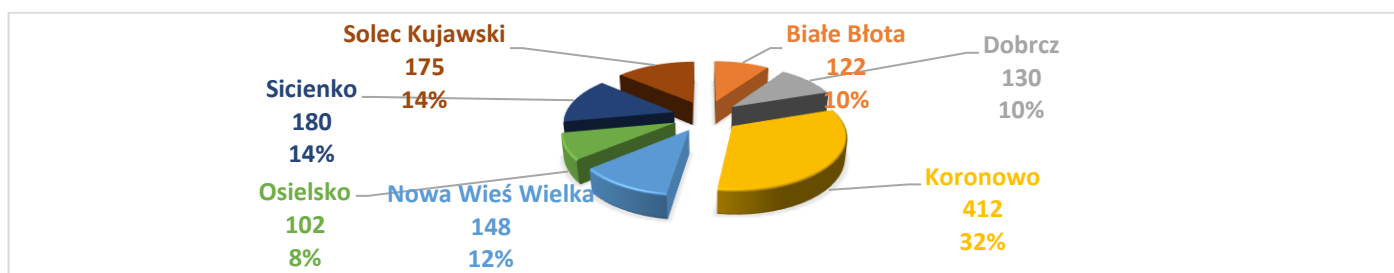
Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR		
Gmina	WPR	EFS+
Białe Błota	☒	☒
Dobrcz	☒	☒
Koronowo	☒	☒
Nowa Wieś Wielka	☒	☒
Osielsko	☒	☒
Sicienko	☒	☒
Solec Kujawski	☒	☒

Tabela nr 6 - Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR. – opracowanie własne.

Podsumowując zatem realizacja operacji w ramach każdego z funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR, bez względu na gminę w ramach obszaru. W trakcie diagnozy i analizy potrzeb realizowanej w każdej z gmin obszaru wykazano, iż w każdej części obszaru występują potrzeby będące przedmiotem interwencji w ramach WPR i EFS+.

3. Spójność obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR oraz cechy i wyróżniki obszaru.

Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” położona jest w środkowo – zachodniej części województwa kujawsko – pomorskiego i obejmuje obszar siedmiu gmin powiatu bydgoskiego o łącznej powierzchni 1 269 km². Teren LGD obejmuje pięć gmin wiejskich (Białe Błota, Osielsko, Sicienko, Nowa Wieś Wielka, Dobrcz) oraz dwie gminy miejsko - wiejskie (Koronowo i Solec Kujawski). Miasta Solec Kujawski i Koronowo zajmują łączną powierzchnię 47 km². Tereny wiejskie stanowią zatem 96,3% obszaru LGD. Największa jest gmina Koronowo, która zajmuje powierzchnię 412 km², co stanowi 32,5% całkowitego obszaru LGD. Najmniejszą gminą jest natomiast Osielsko o powierzchni 102 km². Udział poszczególnych gmin w całkowitej powierzchni obszaru LGD „Trzy Doliny” przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 4: Powierzchnia poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD „Trzy Doliny”⁷

Obszar objęty LSR obejmuje jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności, wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami. Obszar objęty LSR ma określone granice geograficzne i tworzy obszar funkcjonalny. Szczegółowe powiązania funkcjonalne w poszczególnych aspektach uzupełnia Rozdział IV, który wskazuje na potencjał poszczególnych Gmin w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego, które to aspekty wpływają na tworzenie spójnego modelu partnerstwa lokalnego.

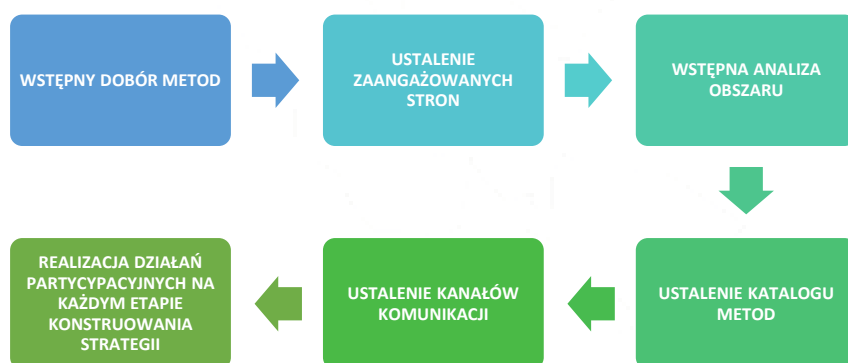
⁷ Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z GUS, www.stat.gov.pl

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR.

1. Ogólne założenia partycypacyjnego charakteru tworzenia LSR – Sposób zaangażowania stron w opracowanie strategii.

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność oparty jest na szerokorozumianym procesie partycypacyjnym. Partycypacyjny charakter cechuje się przede wszystkim oddolnością podejścia obejmującą zagwarantowanie udziału społeczności lokalnej w procesie tworzenia strategii. W procesie przygotowania LSR podjęto działania umożliwiające uczestnictwo mieszkańców obszaru w przygotowaniu LSR, w tym zadbano o reprezentatywność (w tym reprezentatywność sektorową) grup, ze szczególnym uwzględnieniem udziału osób z grup zdefiniowanych jako tych będących w niekorzystnej sytuacji (grup defaworyzowanych). Ponadto zadbano, aby partycypacyjność procesu tworzenia LSR odbywała się na każdym jego etapie. Działania w sferze partycypacyjnej zostały poprzedzone analizą społeczności lokalnej każdej z Gmin z obszaru objętego LSR, tak aby poznać jej strukturę, głównych aktorów i kluczowe grupy społeczne. Na podstawie analizy społeczności lokalnych wskazano katalog możliwych do zastosowania metod partycypacyjnych na każdym etapie tworzenia strategii, jej konsultacji oraz wdrażania i ewaluacji. Dobór właściwych metod partycypacji uwzględniał odpowiednie kanały komunikacji i metody konsultacji oraz dostępność społeczności lokalnej. Zaplanowano zatem, działania partycypacyjne, zarówno w siedzibie LGD, jak i na obszarze poszczególnych Gmin wchodzących w obszar objęty LSR oraz konsultacje on-line. Element partycypacyjny uwzględniono zarówno na etapie tworzenia diagnozy (problemy, potencjał, cele LSR), jak i konstruowania strategii, jej wdrażania i aktualizacji oraz ewaluacji.

W rezultacie główny proces tworzenia diagnozy partycypacyjnej i opracowywania strategii opierał się na opracowanym **planie włączenia społecznego**. Realizacja planu włączenia społecznego opierała się na następujących etapach:

Wykres nr 5 - Etapy Planu Włączenia Społecznego - opracowanie własne.

- **WSTĘPNY DOBÓR METOD** - dobór metod partycypacyjnych, włączających wszystkich partnerów, w tym społeczność w proces przygotowania LSR,
- **USTALENIE ZAANGAŻOWANYCH STRON** - szczególnie ważnym aspektem był udział społeczności lokalnej, podmiotów gospodarczych, reprezentantów władz publicznych oraz szerokiego grona przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. W procesie wzięli zatem udział (**zaangażowane strony**): **mieszkańcy obszaru, przedstawiciele władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego, przedstawiciele jednostek organizacyjnych jst, przedsiębiorcy MŚP i przedstawiciele przedsiębiorstw dużych, przedstawiciele OSP, organizacji harcerskich, Kół Gospodyń Wiejskich, klubów sportowych, placówek edukacyjnych, dla których organem prowadzącym nie jest jst, sołtysi, przedstawiciele grup wyznaniowych i kościołów, grupy nieformalne np. sąsiedzkie**. Z racji specyfiki obszaru LSR udział w procesie brali zarówno przedstawiciele obszarów wiejskich jak i miejskich wchodzących w skład obszaru,
- **WSTĘPNA ANALIZA OBSZARU** - działania w sferze partycypacyjnej zostały poprzedzone analizą społeczności lokalnej każdej z gmin z obszaru objętego LSR, tak aby poznać jej strukturę, głównych aktorów, uwarunkowania

społeczno-gospodarcze, uwarunkowania demograficzne, uwarunkowania geograficzne i naturalne, a także kluczowe grupy społeczne (desk research),

- **USTALENIE KATALOGU METOD** - na podstawie doboru uczestników procesu oraz analizy wstępnej wskazano katalog metod partycypacyjnych do zastosowania na etapie tworzenia strategii,
- **USTALENIE KANAŁÓW KOMUNIKACJI** - dobór właściwych metod partycypacji uwzględnił odpowiednie kanały komunikacji i metody konsultacji oraz dostępność społeczności lokalnej,
- **REALIZACJA DZIAŁAŃ PARTYCYPACYJNYCH NA KAŻDYM ETAPIE KONSTRUOWANIA STRATEGII** - w dalszym etapie przystąpiono do realizacji działań partycypacyjnych zarówno w siedzibie LGD, na obszarze poszczególnych gmin wchodzących w skład obszaru objętego LSR oraz konsultacje on-line, element partycypacyjny uwzględniono zarówno na etapie tworzenia diagnozy (problemy, potencjał, cele LSR), jak i konstruowania strategii, jej wdrażania i aktualizacji (działania i przedsięwzięcia będące przedmiotem strategii) oraz ewaluacji (dobór wskaźników produktu i rezultatu).

2. Charakterystyka poszczególnych metod partycypacyjnych - metody/platformy/narzędzia angażowania zainteresowanych stron.

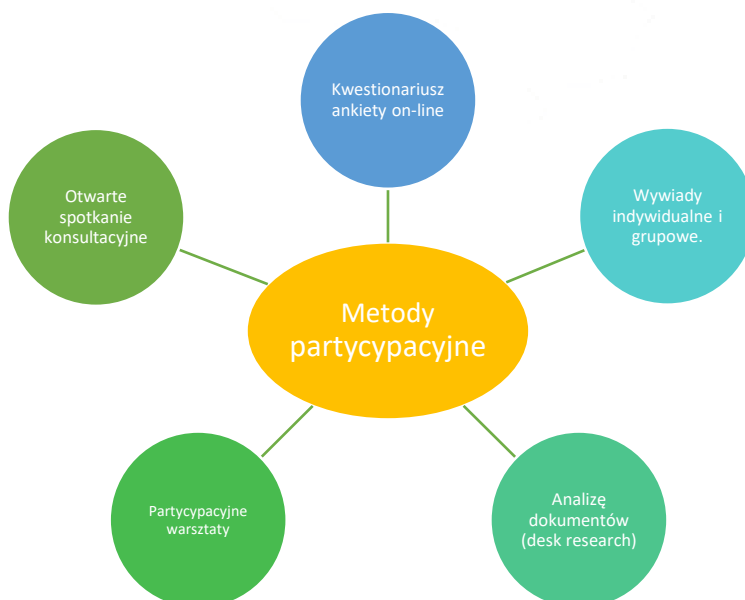
Główny proces tworzenia diagnozy partycypacyjnej i opracowywania strategii obejmował następujące narzędzia partycypacji:

- w zakresie badań własnych: kwestionariusz ankiety realizowany on-line, wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii (np. z przedsiębiorcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedstawicielami sektora publicznego) oraz analizę dokumentów (desk research).

- w zakresie pozostałych działań konsultacyjnych: partycypacyjne warsztaty organizowane w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru LSR oraz otwarte spotkanie konsultacyjne.

Przy opracowaniu strategii uwzględnione zostały wyniki badań własnych oraz prowadzonej ewaluacji ex-ante.

W ramach realizacji planu włączenia społecznego realizowano działania partycypacyjne z wykorzystaniem następujących **metod**:

Wykres nr 6 - Metody partycypacyjne - opracowanie własne.

A) Kwestionariusz ankiety on-line – 1 ankieta.

Celem kwestionariusza ankiety było wskazanie najważniejszych problemów danego obszaru, identyfikacja grup defaworyzowanych oraz ustalenie hierarchii celów i proponowanych rozwiązań. Kwestionariusz zawierał pytania zamknięte (rozstrzygające), wielokrotnego wyboru (także ze skalowaniem i rangowaniem) oraz pytania otwarte,

umożliwiający swobodną wypowiedź respondenta. Ankieta została podzielona na obszary tematyczne, w tym: innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne, partnerstwa w realizacji LSR. Kwestionariusz został opublikowany on-line, a informację o możliwości jego wypełniania upowszechniano na spotkaniach konsultacyjnych, warsztatach, dyżurach oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych i mailingu. Dzięki tej metodzie, możliwość wypowiedzi mieli potencjalnie wszyscy mieszkańcy obszaru LSR, przedstawiciele społeczni, w tym organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze oraz sektor publiczny. Dodatkowo ankieta stanowiła też formę partycypacji skierowaną do osób niemogących uczestniczyć w warsztatach lub konsultacjach otwartych. Ankieta poza formą on-line była również rozpowszechniana przez Biuro LGD oraz zbierana na warsztatach i spotkaniach otwartych.

B) Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii – 7 wywiadów

Przeprowadzono wywiady indywidualne lub zogniskowane wywiady grupowe. Zrealizowano badania z przedsiębiorcami, sektorem publicznym, mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi z obszaru LSR. Tematyka formy objęła m.in. innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne, partnerstwa w realizacji LSR. Wnioski i wskazania z tak realizowanych konsultacji posłużyły do zebrania danych dla celów opracowania diagnozy, celów i rezultatów ujętych w LSR.

C) Analizę dokumentów (desk research) – 1 analiza

Celem badania było przygotowanie się do prowadzonych metod partycypacyjnych/grupowych. Badanie obejmowało analizę wcześniejszych LSR, analizę strategii rozwoju opracowanych przez jst wchodzące w skład obszaru LSR, analizę danych ogólnodostępnych np. GUS, weryfikację analiz szczegółowych opracowywanych przez jst, analizę zasobów i badań prowadzonych przez jednostki badawcze z regionu, w tym np. uczelnie i uniwersytety. Wnioski z badania stanowiły zarówno dane wejściowe do przeprowadzenia form grupowych, jak i bezpośrednio stały się danymi niezbędnymi dla celów pracowania diagnozy w ramach LSR.

D) Partycypacyjne warsztaty – 7 warsztatów

Udział w warsztatach był „celowany”, a więc zaproszeni zostali przedstawiciele poszczególnych sektorów. Zorganizowany został jeden warsztat w każdej gminie wchodzącej w skład obszaru LSR. Warsztat w szczególności objął takie tematy jak: innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne, partnerstwa w realizacji LSR. Za proces odpowiadał moderator prowadzący warsztat. Warsztat obejmował pracę w małych grupach nad poszczególnymi zagadnieniami (metodą World Café), burzę mózgów, i priorytetyzację funkcjonalności. Wnioski i wskazania z warsztatów posłużyły do zebrania danych dla celów opracowania diagnozy, celów, działań/przedsięwzięć i rezultatów ujętych w LSR.

E) Otwarte spotkanie konsultacyjne – 7 spotkań

Udział w spotkaniach/warsztatach miał charakter otwarty i wolny. Zorganizowane zostało jedno spotkanie w każdej gminie wchodzącej w skład obszaru LSR. Spotkanie w szczególności objęło takie tematy jak: innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne, partnerstwa w realizacji LSR. Za proces odpowiadał moderator prowadzący spotkanie. Spotkanie/Warsztat obejmowało pracę w formie procesu grupowego otwartego takimi metodami jak Open Space, gdzie moderator ukierunkowuje, ale dobór tematów i wniosków dobierany jest swobodnie przez osoby z sali. Realizowana była też praca w podgrupach, gdzie każdy będzie mógł się wypowiedzieć na temat każdego z obszarów podlegających badaniu/opiniowaniu. Celem spotkań było zebranie pomysłów, uzyskanie innego spojrzenia na kluczowe zagadnienia (innego niż przy poprzednich formach), inne spojrzenie na priorytety. Zakres tematyczny nie był szczegółowo zaplanowany. Dane uzyskane podczas badania posłużyły do opracowania diagnozy, działań/przedsięwzięć, celów i rezultatów ujętych w LSR.

ZESTAWIENIE ZREALIZOWANYCH FORM PARTYCYPACYJNYCH

Nazwa narzędzia	Termin realizacji	Grupa/Dane ilościowe.
Kwestionariusz ankiety on-line – 1 ankieta	Ankieta opracowana została w miesiącu sierpniu 2022 roku. Publikacja ankiety nastąpiła 19.08.2022 roku. Ankiety zbierane były do 31.05.2023. Dostępność ankiety wynosiła zatem ponad 9 miesięcy.	W ramach przeprowadzenia badania ankietowego/kwestionariuszowego opracowano kwestionariusz oraz w formie elektronicznej i bezpośredniej przeprowadzono 106 badań ankietowych (67 kobiet i 39 mężczyzn). W badaniu wzięli udział mieszkańcy i podmioty z każdej z Gmin obszaru. Zachowana została reprezentatywność obszarów.
Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii – 7 wywiadów	Opracowano formularz wywiadu indywidualnego i zogniskowanego wywiadu grupowego. Zorganizowano spotkania w każdej z gmin obszaru. Spotkania odbyły się w następujących terminach: Białe Błota – 08.11.2022 Dobrcz – 22.11.2022 Koronowo – 07.11.2022 Nowa Wieś Wielka – 24.11.2022 Osielsko – 19.12.2022 Sicienko – 09.11.2022 Solec Kujawski – 07.11.2022	W ramach wywiadów indywidualnych i grupowych w poszczególnych grupach udział wzięto: Białe Błota – 10 uczestników Dobrcz – 6 uczestników Koronowo – 9 uczestników Nowa Wieś Wielka – 9 uczestników Osielsko – 8 uczestników Sicienko – 6 uczestników Solec Kujawski – 12 uczestników Wywiady przeprowadzone zostały we wszystkich Gminach obszaru, zachowano reprezentatywność wszystkich sektorów, w tym w grupie respondentów znaleźli się też przedstawiciele sołectw (sołtysi).
Analizę dokumentów (desk research) – 1 analiza	Badanie danych zastanych opracowane zostało w miesiącu sierpniu 2022 roku. Analiza danych zastanych odbywała się w miesiącu sierpniu i wrześniu 2022 roku.	W ramach działania powstało 7 raportów obszarowych z desk research. Po jednym dla każdej z Gmin.
Partycypacyjne warsztaty – 7 warsztatów	Zorganizowano warsztaty w każdej z gmin obszaru. Spotkania odbyły się w następujących terminach: Białe Błota – 14.09.2022 Dobrcz – 08.09.2022 Koronowo – 12.09.2022 Nowa Wieś Wielka – 07.09.2022 Osielsko – 05.09.2022 Sicienko gm. – 13.09.2022 Solec Kujawski – 06.09.2022	W ramach warsztatów w poszczególnych Gminach udział wzięto: Białe Błota – 26 uczestników Dobrcz – 19 uczestników Koronowo – 19 uczestników Nowa Wieś Wielka – 10 uczestników Osielsko – 25 uczestników Sicienko – 12 uczestników Solec Kujawski – 19 uczestników Łącznie: 130 uczestników Warsztaty przeprowadzone zostały we wszystkich Gminach obszaru, zachowano reprezentatywność wszystkich sektorów, w tym w grupie uczestników znaleźli się przedstawiciele sołectw (sołtysi).

Otwarte spotkanie konsultacyjne – 7 spotkań	Zorganizowano spotkania otwarte w każdej z gmin obszaru. Spotkania odbyły się w następujących terminach: Białe Błota – 19.10.2022 Dobrcz – 10.10.2022 Koronowo – 17.10.2022 Nowa Wieś Wielka – 14.10.2022 Niemcz, gm. Osielsko – 20.10.2022 Kruszyn gm. Sicienko – 24.10.2022 Solec Kujawski – 19.10.2022	W ramach warsztatów w poszczególnych Gminach udział wzięło: Białe Błota – 15 uczestników Dobrcz – 17 uczestników Koronowo – 15 uczestników Nowa Wieś Wielka – 12 uczestników Niemcz, gm. Osielsko – 17 uczestników Kruszyn gm. Sicienko – 17 uczestników Solec Kujawski – 11 uczestników Łącznie: 104 uczestników Warsztaty przeprowadzone zostały we wszystkich Gminach obszaru, zachowano reprezentatywność wszystkich sektorów, w tym w grupie uczestników znaleźli się przedstawiciele sołectw (sołtysi).
Dodatkowe działania – Wywiady grupowe z przedstawicielami organów LGD i Biurem LGD	Zorganizowano spotkania w każdej z gmin obszaru. Spotkania odbyły się po kolei z każdym organem LGD. Spotkania odbyły się: 14.12.2023 roku. W ramach spotkania przeprowadzono wywiad a następnie przedstawiono stan prac i działań partycypacyjnych zmierzających do powstania LSR.	W ramach wywiadów z poszczególnych organów oraz Biura wzięła udział następująca liczba osób: - Zarząd – 5 uczestników, - Rada LGD – 8 uczestników, - Komisja Rewizyjna – 3 uczestników, - Biuro LGD – 4 uczestników.
Dodatkowe działania – Konsultacja i informowanie członków LGD o stanie przygotowania LSR	W ramach działań konsultacyjnych przeprowadzono konsultację i informowano członków LGD o stanie przygotowania LSR podczas Walnego Zebrania Członków oraz na warsztacie refleksyjnym w terminach: - 18.05.2023 - 16.02.2023	Na spotkaniach udział brały osoby zainteresowane oraz członkowie LGD. Omówiono stan przygotowania LSR .

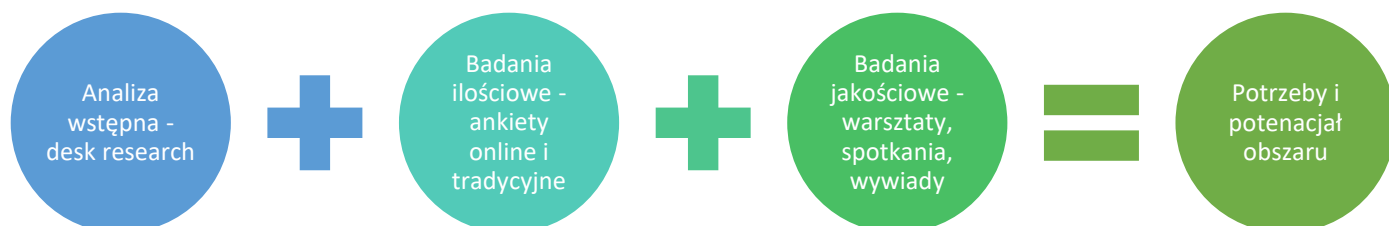
Tabela nr 7 – Zestawienie zrealizowanych form partycypacyjnych – opracowanie własne.

3. Dane uzyskane z realizacji działań o charakterze partycypacyjnym oraz ich interpretacja.

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADANIA:

Zbieranie danych w procesie partycypacyjnym opierało się o określoną metodologię prowadzenia badań. W ramach procesu obrano następujące **założenia metodologiczne**:

- badanie miało charakter mieszany, ilościowo-jakościowy i bazowało na poniższym metodologicznym modelu realizacji badania w zakresie diagnozy potrzeb i potencjałów,

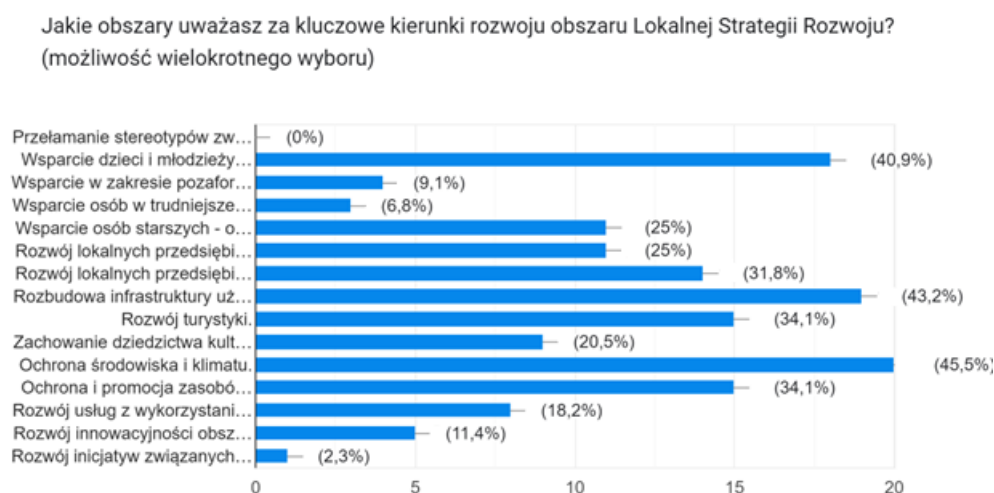

Wykres nr 7 – Model przeprowadzenia analizy potrzeb i potencjałów - opracowanie własne.

- badania ilościowe i jakościowe prowadzone były jako dwa oddzielne procesy, bez prezentacji danych uzyskanych w każdym z procesów,
- pytania badawcze zadawane były w tych samych obszarach, zarówno w badaniach ilościowych, jak i jakościowych, w celu osiągnięcia porównywalności wyników,
- badania jakościowe zostały poprzedzone aktualnym stanem wiedzy na temat możliwości finansowania poszczególnych obszarów w ramach planowanych wówczas rozwiązań programowych, a badania ilościowe przeprowadzone były bez wstępnej informacji w przedmiotowym temacie,
- zakończenie i podsumowanie jednego jak i drugiego procesu odbyło się w jednym momencie tak aby wyniki i wiedza na temat jednej grupy badań nie wpływały na drugie.

WYNIKI BADAŃ ILOŚCIOWYCH, ICH PREZENTACJA:

Badania metodami ilościowymi były realizowane na podstawie kwestionariusza ankiety dostępnej on-line, jak i tradycyjnie w siedzibie LGD, gminach oraz w trakcie spotkań i warsztatów. Wyniki zbierane były anonimowo. W zakresie danych zebranych w ramach tej formy osiągnięto następujące wyniki:

Wykres nr 8 – Kluczowe kierunki rozwoju obszaru LSR - opracowanie własne.

a. Przełamanie stereotypów związanych z piciem na obszarze LSR – 0 ankietowanych, 0%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
Nie dotyczy.	Nie dotyczy.

b. Wsparcie dzieci i młodzieży z obszaru LSR – 43 ankietowanych, 40,9%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Brak oferty dla młodzieży w zakresie rozwoju technicznego. • Pogarszająca się sytuacja ekonomiczna przyczynia się do rezygnacji z zajęć dodatkowych, płatnych wycieczek szkolnych, płatnych posiłków w szkole. • Niewystarczająca liczba animatorów organizujących czas wolny.	• Kluby młodzieżowe • Dofinansowane zajęcia dodatkowe np. basen, koszykówka, taniec. • Korepetycje w świetlicach szkolnych. • Wycieczki. • Środki na zatrudnienie animatorów.

• Brak oferty dla młodzieży powyżej 15 roku życia • Brak zajęć w lokalnych świetlicach. • Dzieci z obszarów wiejskich mogły uczestniczyć w dodatkowych zajęciach w swoich szkołach. • Brakuje ponadgminnego systemu stypendialnego dla młodszych dzieci. • Brak miejsc spotkań dla młodzieży. • Niezdrowy styl życia i zbyt mała aktywność fizyczna dzieci i młodzieży. Potrzeba promocji zdrowego trybu życia i promocji zdrowia.	• Organizacja zajęć z podziałem na grupy wiekowe, które mogłyby zainteresować dzieci np. robotyka, medycyna, IT, zawodami przyszłościowymi, z którymi nie mają na co dzień styczności. • Działania dot. promocji zdrowia: festyny, lekcje, kampania edukacyjna, autorytety, aktywne formy spędzania czasu.
---	---

c. Wsparcie inicjatyw edukacyjnych dla dorosłych – 10 ankietowanych, 9,1%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Brak zajęć dla dorosłych w środowisku lokalnym. • Niedostosowanie propozycji zajęć edukacyjnych dla dorosłych.	• Darmowe kursy językowe. • Zwiększenie ilości zajęć i ich różnorodności. • Zajęcia sprawnościowe – np. basen i gimnastyka.

d. Wsparcie osób w trudniejszej sytuacji, w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – 7 ankietowanych, 6,8%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Brak wykształcenia\doświadczenia zawodowego osób w trudniejszej sytuacji. • Rewitalizacja osiedli zamieszkałych przez biedniejszych mieszkańców miejscowości.	• Kursy zawodowe w szkole w gminie, na które zabierałby autobus szkolny z każdej wsi. • Remonty i budowa infrastruktury drogowej, dopłaty do termomodernizacji budynków.

e. Wsparcie osób starszych – 27 ankietowanych, 25%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Brak projektów integracyjnych. • Niski poziom kompetencji w zakresie obsługi komputera, dostępu do Internetu. • Samotność. • Odizolowanie. • Zbyt mała liczba miejsc w oferowanych zajęciach dla osób starszych.	• Kursy. • Kluby. • Akcje informacyjne dot. obserwacji sąsiedzkich (interesowanie się starszym sąsiadem, jego sytuacją) • Zwiększenie oferty zajęć dla osób starszych i ich różnorodność.

f. Wsparcie w zakresie zakładania nowych przedsiębiorstw - 27 ankietowanych, 25%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Mały dostęp do środków wspierających zakładanie działalności.	• Dostęp do wsparcia finansowego.

• Powstawanie nowych miejsc pracy. • Szkolenia nt. zakładania nowych przedsiębiorstw, • Niska dostępność doradztwa w zakresie zakładania działalności.	• Wskazanie ukierunkowanego zapotrzebowania na pracę w danym regionie oraz sporządzenie mapy działek inwestycyjnych. • Pomoc przedsiębiorcom w pozyskaniu środków.
--	---

g. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw - 34 ankietowanych, 31,8%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Pomoc w inwestycji, pozyskiwaniu nowego sprzętu, aby zwiększyć konkurencyjność, pozyskiwanie nowych źródeł dochodu, dywersyfikacja dochodów. • Niewystarczające wsparcie samorządu dla przedsiębiorców. • Brak możliwości rozwoju poprzez brak niezbędnej infrastruktury i sprzętu. • Konieczność rozwoju infrastruktury dla celów przedsiębiorstw.	• Dotacje. • Wsparcie dla MŚP. • Inwestycje w sprzęt i infrastrukturę.

h. Rozbudowa infrastruktury użyteczności publicznej - 46 ankietowanych, 43,2%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Rewitalizację obszarów wiejskich. • Niewielka ilość lub brak infrastruktury prozdrowotnej typu tężnia, basen. • Zapotrzebowanie na miejsca rekreacji. • Słaba komunikacja z miastem. • Niezadawalająca liczba obiektów rekreacyjnych i sportowych. • Zły stan szlaków komunikacyjnych, zbyt duże natężenie ruchu. • Rozbudowa placów zabaw i ścieżek rowerowych i miejsca dla młodzieży np. skatepark, Zagospodarowanie terenu nadwiślańskiego i stworzenie tam miejsca dla rodzin.	• Małe projekty podnoszące jakość życia mieszkańców. • Budowa jednego, większego centrum rozrywki rodzinnej. • Budowa miejsc rekreacji zdrowotnej typu minitężnia, basen kryty lub pływalnia na świeżym powietrzu w kilku miejscach naszego obszaru. • Postawienie jasnego oznakowania przystanków przy s5, tabliczki z rozkładem na każdym przystanku, rozwój komunikacji podmiejskiej Bydgoszczy w naszym kierunku. • Rozbudowa biblioteki lub powstanie filii. • Dom seniora. • Budowa ścieżek rowerowych / kontrapasów / ciągów pieszo-rowerowych.

i. Rozwój turystyki - 36 ankietowanych, 34,1%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Niewystarczająca oferta turystyczna ukierunkowana na dłuższe pobyty. • Niewystarczająca promocja regionu.	• Stworzenie nowych miejsc rekreacji.

• Niewystarczające wyeksponowanie terenów i szlaków dla pieszych oraz ścieżek rowerowych np. wzdłuż Wisły. • Wyznaczanie lokalnych szlaków turystycznych pieszych i rowerowych z oznaczeniem lokalnych atrakcji przyrodniczych i kulturowych. • Podupadłe ośrodki w Pieczyskach, będące w rękach które nic nie robią, żeby miejsce było atrakcyjne. • Niska jakość infrastruktury turystycznej.	• Rozbudowa sieci transportu wodnego, co można potraktować jako możliwość przemieszczania się ale również jako atrakcję – infrastruktura wodniacka. • Stworzenie tras rowerowych • Zmiany właścicielskie ośrodków wczasowych w Pieczyskach. • Rozwój wiedzy o lokalnych atrakcjach (np. poprzez oznakowanie).
--	--

j. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego - 22 ankietowanych, 20,5%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Niewystarczająca promocja dziedzictwa. • Niewystarczające działania samorządów i innych właścicieli w zakresie zachowania starówek miejscowości w powiecie.	• Publikacje, eventy, spotkania • Rewitalizacja starej zabudowy w miejscowościach regionu.

k. Ochrona środowiska i klimatu - 48 ankietowanych, 45,5%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Niewystarczającym poziom segregacji śmieci. • Wycinka drzew. • Zasypywanie jezior i stawów. • Nielegalne wysypiska śmieci. • Potrzeba zachęcania do sadzenia drzew, zazieleniania przestrzeni publicznej i rozsądnego gospodarowania zasobami wodnymi. • Walka ze smogiem. • Niska emisja w strefach starej zabudowy, duży ruch samochodowy.	• Edukacja mieszkańców - osób starszych, dzieci i młodzieży mająca na celu uświadomienie problemów klimatycznych z jakimi mamy do czynienia, ucząca prawidłowej segregacji odpadów • Zachęcanie do ekologicznych rozwiązań we własnych gospodarstwach domowych. • Sprzątanie lasu. • Stworzenie mechanizmów obligujących władze gmin o usuwanie zbędnego asfaltu, ograniczania betonu w przestrzeni publicznej, sadzenia drzew i zazieleniania miast i gmin. • Kontrole u osób palących śmieciami. • Termomodernizacja starszej zabudowy. • Rozwój ekologicznego transportu publicznego.

l. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych - 36 ankietowanych, 34,1%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Zła gospodarka wodno-ściekowa - marnowanie wody, nie magazynowanie deszczówki.	• Działania edukacyjne dla mieszkańców. • Zrewitalizowanie parków dworskich i pałacowych.

• Słaba promocja walorów przyrodniczych. • Związana z dynamiczną suburbanizacją aglomeracji bydgosko-toruńskiej degradacja siedlisk naturalnych.	• Zwiększona ochrona siedlisk naturalnych w regionie. • Zalesienia nieużytków. • Ochrona małej retencji i cieków wodnych.
---	---

m. Rozwój usług z wykorzystaniem cyfryzacji - 19 ankietowanych, 18,2%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
Niewystarczająca jakość sieci światłowodowej.	Wybudowanie światłowodów z prędkością od 300Mb do 1Gb na sekundę.

n. Rozwój innowacyjności obszaru LSR - 12 ankietowanych, 11,4%

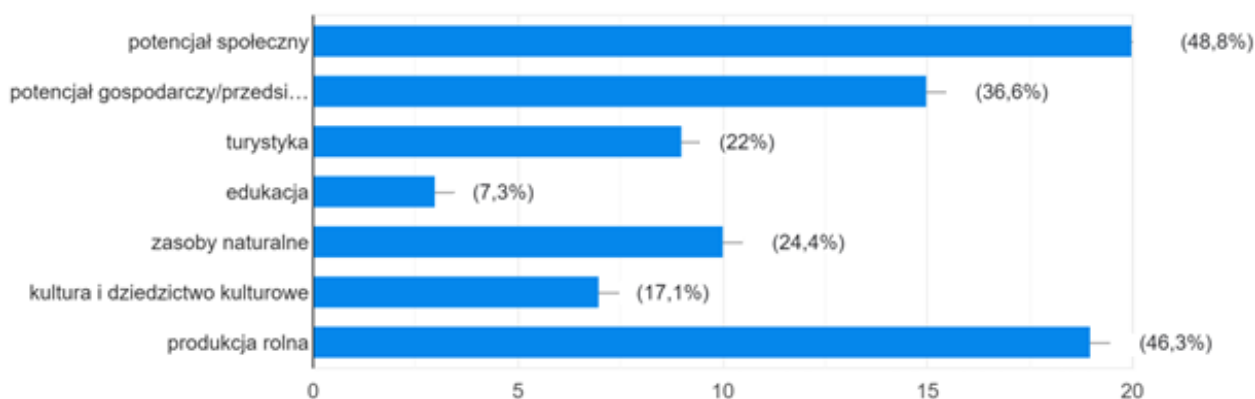
Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Trudności w dostępie do innowacji na obszarach wiejskich. • Trudności w transferze innowacji.	• Wskazanie kierunków innowacyjnych. • Doradztwo technologiczne.

o. Rozwój inicjatyw związanych z bezpieczeństwem publicznym i ochroną zdrowia – 2 ankietowanych, 2,3%

Jakie widzisz kluczowe problemy/potrzeby? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)	Jakie działania są niezbędne w celu rozwiązania problemu/zaspokojenia potrzeb? (obejmuje prezentację unikatowych wyników)
• Trudności w dostępie do służby zdrowia. • Niewystarczający poziom infrastruktury bezpieczeństwa (np. monitoring, nowoczesne oświetlenie).	• Środki na budowę infrastruktury bezpieczeństwa.

Tabela nr 8 – Wyniki badań ankietowych – opracowanie własne.

Co jest silną stroną naszego obszaru ? (możliwość wielokrotnego wyboru)

Wykres nr 9 – Silne strony obszaru LSR - opracowanie własne.

WYNIKI BADAŃ JAKOŚCIOWYCH I ICH PREZENTACJA:

Badania jakościowe realizowane były z wykorzystaniem spotkań, warsztatów i wywiadów. W ramach tych form wskazano na następujące kwestie problemowe i możliwe rozwiązania (wskazano kwestie najczęściej powtarzające się wskazane przez uczestników za kluczowe):

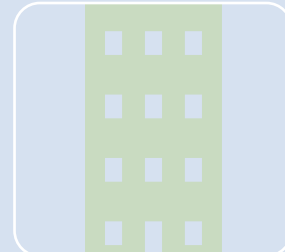
SPOŁECZNEŃSTWO

- pomoc młodym mamom w opiece nad dziećmi i powrocie na rynek pracy
- pomoc dla osób z dysfunkcjami i niepełnosprawnościami
- pomoc osobom starszym, najczęściej samotnym, nieaktywnym (animacje i opieka w miejscu zamieszkania)
- wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji materialnej, działania aktywizujące
- wsparcie dzieci i młodzieży, szczególnie z terenów wiejskich (wyrównywanie szans, zwiększe dostępu do oferty edukacyjnej, form spędzania wolnego czasu)
- równość kobiet w życiu społecznym i zawodowym
- organizacja wydarzeń otwartych dla lokalnej społeczności
- wsparcie dla liderów lokalnych
- aktywna działalność organizacji lokalnych i grup nieformalnych
- wsparcie kadr pomocy społecznej

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- inwestycje w nowe technologie
- tworzenie usług lokalnych
- wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej i rozwój firm MŚP
- rozwój IOB oraz miejsc wymiany informacji, danych, kontaktów pozwalających na sieciowanie produktów i usług
- wsparcie gminy, stanowisko wsparcia inwestora, przedsiębiorcy
- rozwiązania systemowe np. strefy ekonomiczne i zachęty dla przedsiębiorców
- centra sprzedaży lokalnej i wspólny marketing produktów
- kluby przedsiębiorców i lokalne organizacje branżowe

INFRASTRUKTURA

- Internet szerokopasmowy – światłowód
- infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością - pojazdy, windy itp.
- Place rekreacyjno-sportowe oraz nowoczesne budynki dla spotkań kulturalnych.
- Nowe budynki użyteczności publicznej – przedszkola, świetlice wiejskie, szkoła, żłobki
- Stacje rowerowe
- Infrastruktura bezpieczeństwa - zwiększenie natężenia oświetlenia na przejściach dla pieszych, budowa nowego oświetlenia ulicznego
- Ścieżki rowerowe
- Rekreacyjne miejsca dla młodzieży – boiska, ławki, park, tory rowerowe, rolkowe
- tematyczne ścieżki edukacyjne

ŚRODOWISKO

- edukacja ekologiczna - budowa ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych
- zwiększenie promocji posiadanych zasobów naturalnych
- organizacja terenów zielonych np. nasadzenia dla owadów zapylających
- działania polepszające gospodarkę wodną, np. tworzenie zbiorników retencyjnych
- rewitalizacja parków i ich promocja,
 - opieka nad zabytkami przyrody
- podnoszenie świadomości mieszkańców dot. spalania odpadów
- rozwój OZE – inwestycje, promocja

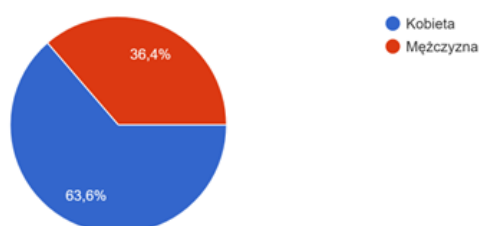
INNOWACYJNOŚĆ OBSZARU

- tworzenie instytucji wspierających transfer innowacji - Inkubator przedsiębiorczości (coworking, open space, broker, szkolenia, dotacje)
- innowacje w edukacji – edukacja domowa, indywidualizm,
- wykorzystanie i inwestowanie w kapitał społeczny
- innowacyjne usługi, a także usługi społeczne na obszarze
- innowacyjne produkty turystyczne

Wykres nr 10 – Wyniki badań jakościowych - opracowanie własne.

CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW I UCZESTNIKÓW BADAŃ:

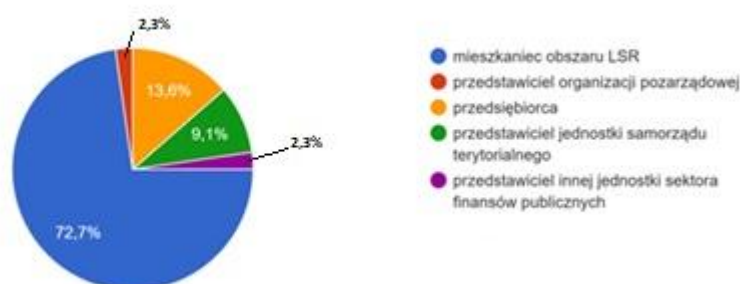
Metryczka - płeć

Metryczka - wiek

Metryczka - sektor

Wykres nr 11 – Charakterystyka respondentów i uczestników badania - opracowanie własne.

PODSUMOWANIE I INTERPRETACJA WYNIKÓW:

Na wstępie zauważyć należy, iż dane z badań ilościowych i jakościowych nieco się różnią. Wynika to z uzupełniającego podejścia i przedstawionych założeń metodologicznych. Podsumowując wyniki, zarówno jednej jak i drugiej grupy badań, należy wziąć pod uwagę założenia badawcze i metody podejścia do badania i interpretacji:

→ Po zebraniu danych, a przed analizą istotności przyjęto dwa kryteria eliminacyjne:

- **potencjał LGD** – definiowany jako kompilacja czynników takich jak cele statutowe, metody działania LGD, możliwości organizacyjne, kadrowe i techniczne, dotychczasowe doświadczenie i zrealizowane działania. Kryterium ma za zadanie dobór działań do możliwości i potencjału organizacji (kryterium weryfikacji wewnętrznej)
- **uregulowania programowe** – definiowane jako zgodność z programami operacyjnymi, z których LSR ma być realizowana (kryterium weryfikacji zewnętrznej)

→ W wyniku w/w kryteriów dokonano eliminacji tych zagadnień przedstawionych w wynikach, które nie stoją w zgodzie z potencjałem organizacji lub są od organizacji niezależne, jak np. unormowania programowe.

→ Na tej podstawie dokonano następującego uzgodnienia zagadnień kluczowych dla obszaru, które zostały następnie zaimplementowane do celów szczegółowych oraz przedsięwzięć LSR:

- a) **SPOŁECZEŃSTWO - przełamywanie stereotypów związanych z płcią** – pomimo, iż w badaniach ilościowych ten zakres problemów nie został wskazany, zauważyć należy, iż czynnikiem o tym decydującym było stereotypowe i szablone podejście do zagadnienia. W badaniach ilościowych po naprowadzeniu/wyjaśnieniu możliwych, w tym zakresie działań jakie mogą być realizowane, problem został zauważony, co przełożyło się na wnioski z warsztatów i spotkań.
- b) **SPOŁECZEŃSTWO - działania na rzecz dzieci i młodzieży** – w badaniach ilościowych kwestia ta została uznana za najważniejszą spośród działań społecznych. Obszar ten uzyskał, aż 40,9% i obfitował w konkretne przykłady diagnostyczne i pomysły na realizację działań mających zmierzać do zniwelowania sytuacji niepożądaną. W badaniach jakościowych i w procesie grupowym ta kwestia z działań społecznych została uznana za drugą najważniejszą. Oba badania sumarycznie wskazują na wagę problemu i decydują o podjęciu przez LGD interwencji w tym zakresie.
- c) **SPOŁECZEŃSTWO - edukacja osób dorosłych** – w badaniach ilościowych, w części dotyczącej badania zakresu społecznego, wskazano tą kwestię jako trzecią w hierarchii istotności. Badanie ilościowe zostało potwierdzone w badaniach jakościowych podczas spotkań, warsztatów i wywiadów. Wskazano na liczne zapotrzebowanie aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych, które powinno być realizowane w najbliższym otoczeniu. W związku z możliwościami programowymi zakres ten został skierowany do objęcia wsparciem przez LGD w ramach realizacji LSR.
- d) **SPOŁECZEŃSTWO - wsparcie osób starszych** – w badaniach ilościowych obszar ten był drugim wskazanym pod względem istotności, w zakresie kwestii społecznych. Badania jakościowe z kolei wskazały jeszcze większy priorytet dla działań w tym zakresie. Działania te zostały uznane za najbardziej potrzebne na obszarze. Wskazano, iż należy kontynuować i rozbudowywać ofertę wsparcia dla osób starszych, co powodowane jest obiektywnymi czynnikami demograficznymi. Z racji uznania wagi konieczności podjęcia tego wsparcia, LGD zdecydowało o ujęciu w katalogu form wsparcia działań na rzecz osób starszych.
- e) **PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – zakładanie działalności gospodarczych na obszarze** – obie kwestie z obszaru przedsiębiorczość zostały ocenione jako bardzo istotne (po 25% w badaniach ilościowych). Badania jakościowe potwierdziły, że jest to jedna z najważniejszych kwestii, jaką LGD musi się zająć, a więc stymulowaniem rozwoju gospodarczego obszaru. Z racji uznania wagi tego zagadnienia oraz doświadczeń LGD i możliwości programowych wskazano ten obszar w LSR jako niezbędny do objęcia wsparciem.
- f) **PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – rozwój działalności gospodarczych na obszarze (inwestycje przedsiębiorstw z obszaru)** – obie kwestie z obszaru przedsiębiorczość zostały ocenione jako bardzo istotne (po 25% w badaniach ilościowych). Badania jakościowe potwierdziły, że jest to jedna z najważniejszych kwestii, jaką LGD musi się zająć, a więc stymulowaniem rozwoju gospodarczego obszaru. Z racji uznania wagi tego zagadnienia oraz doświadczeń LGD i możliwości programowych wskazano ten obszar w LSR jako niezbędny do objęcia wsparciem.

g) INFRASTRUKTURA – inwestycje w infrastrukturę publiczną – zagadnienie to zostało wskazane, jako prawie najistotniejsza kwestia (43,2%) ze wszystkich podlegających badaniu, a najistotniejsza biorąc pod uwagę potencjał LGD oraz możliwości programów. Badania jakościowe potwierdzają istotność tego aspektu, jako tego, który realnie i bezpośrednio podnosi jakość życia mieszkańców. W związku z istotnością potrzeb problemów, obszar ten został wybrany do wsparcia w ramach realizacji LSR.

Zgodnie ze wskazaną koniecznością kierowania się selektywnością wsparcia, przejawiającą się konkretyzacją obszarów i wyborem maksymalnie 3 obszarów z zakresu PS WPR dokonano powyższej selekcji, która to wynika z realizacji form partycypacyjnych, a więc są wynikiem oddolnej pracy wielu interesariuszy z obszaru. Pozostałe zagadnienia lub uzyskały mniejszy poziom istotności lub zostały wykluczone na podstawie kryterium potencjału LGD lub możliwych do realizacji unormowań programów operacyjnych (PS WPR oraz FEDKiP). Wskazane obszary są zgodne zarówno z diagnozą problemów i potrzeb, jak i z diagnozą potencjału. Dlatego w/w wybór jest najbardziej optymalnym, z punktu widzenia rozwiązania kwestii obszarowych, potencjału LGD oraz możliwości programowych.

4. Działania jakie zostaną podjęte w celu utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Podtrzymanie zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR zostanie osiągnięte dzięki realizacji działań animacyjnych ujętych w planie komunikacji. Przewidziane narzędzia komunikacji i animacji będą miały za zadanie nie tylko informować i edukować w celu pozyskania środków, ale też będą miały za zadanie budować lokalną tożsamość, co pozwoli na podtrzymanie zaangażowania. Tak więc dopasowanie narzędzi komunikacji pozwoli na aktywny kontakt społeczności z LGD i pozwoli na podtrzymanie relacji w okresie wdrażania LSR oraz w perspektywie długookresowej wykraczającej poza rok 2029.

5. Działania jakie zostaną podjęte w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i zmobilizowania biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii.

Założenia poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej opierać się będą na narzędziach opisanych w planie komunikacji. Szczególnie pierwszy okres wdrażania LSR nakierowany zostanie na informowanie o założeniach LSR i informowaniu o możliwych formach i przedmiotach dofinansowania. W dalszej części wdrażania LSR planuje się bieżącą stałą pracę animacyjną, zgodną z w/w planem, w celu zmobilizowania biernych interesariuszy. Dodatkową zachętą mają być działania szkoleniowe i doradcze, których celem ma być przezwyciężenie pierwszych barier w dostępie do aplikowania o środki ujęte w LSR.

6. Działania planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR i rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD.

Współpraca z podmiotami różnego sektora, grup interesu, rozpoczęła się od chwili rejestracji Stowarzyszenia w KRS. Cały okres rozwijamy tę współpracę zachęcając nowe osoby i podmioty do zapisania się w poczet członków LGD. Stowarzyszeniu zależy na systematycznym i progresywnym działaniu zmierzającym do poszerzenia członkostwa. Celem takiego działania ma być zwiększenie reprezentatywności oraz zapewnienie osób do sprawowania funkcji w organach LGD. Przy opracowaniu LSR na lata 2023 – 2029 bardzo duży wkład w jakość zagadnień do realizacji w ramach LSR wnosili przedstawiciele podmiotów z naszego obszaru, reprezentujący wszystkie sektory. Partycypacyjny charakter przygotowania LSR, dzięki realizacji planu komunikacji, powinien wpłynąć na wzrost aktywności podmiotów w procesie aplikowania i realizacji strategii. Zwiększony udział podmiotów na etapie aplikowania powinien zaowocować lepszymi jakościowo wnioskami o dofinansowanie i udzielenie grantów. Ponadto w ramach lokalnych kryteriów wyboru jedno z kryteriów będzie dotyczyło możliwości otrzymania punktów za realizację projektu we współpracy z innym podmiotem lub podmiotami z obszaru LGD. Podczas planowania działań aktywizujących będziemy zachęcać do realizacji przedsięwzięć we współpracy z innym podmiotem z obszaru LGD i uzasadniać, że takie postępowanie wpłynie na efektywniejszą realizację zadania, pozwoli na rozwój osobisty przedstawicieli podmiotów, zintensyfikuje rozwój elementów społeczeństwa obywatelskiego.

7. Zasady horyzontalne uwzględnione na etapie tworzenia i realizacji LSR.

Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju został zachowany zarówno na etapie tworzenia LSR jak i zostanie zachowany na etapie jej wdrażania i aktualizacji. Przeprowadzony we wskazany sposób proces tworzenia LSR objął szerokie zastosowanie metod partycypacyjnych na każdym etapie tworzenia LSR, przestrzegając zasad horyzontalnych polityk Unii Europejskiej. W szczególności uwzględnione zostały następujące zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060:

- a) Zasada poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy – w ramach przygotowania i wdrażania LSR Lokalna Grupa Działania zapewni poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. W aspekcie przygotowania LSR, wszystkie formy partycypacyjne odbywały się z poszanowaniem tej zasady. W przypadku wdrażania LSR, wymóg stosowania się do tej zasady horyzontalnej ujęty zostanie w procedurach i kryteriach LSR.
- b) Zasada równości szans kobiet i mężczyzn - w ramach przygotowania i wdrażania LSR Lokalna Grupa Działania zapewni, by równość mężczyzn i kobiet oraz uwzględnianie aspektu i perspektywy płci brano pod uwagę i propagowano w całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji LSR. W przypadku wdrażania LSR, wymóg stosowania się do tej zasady horyzontalnej ujęty zostanie w procedurach i kryteriach LSR.
- c) Zasada zapobiegania wszelkiej dyskryminacji - w ramach przygotowania i wdrażania LSR Lokalna Grupa Działania zapewni podjąć odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. W szczególności wzięte zostało i zostanie, na etapie wdrażania, zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W ramach przygotowania LSR wszystkie metody partycypacyjne realizowane były z zastosowaniem tej zasady. W przypadku wdrażania LSR, wymóg stosowania się do tej zasady horyzontalnej ujęty zostanie w procedurach i kryteriach LSR.
- d) Zasada zrównoważonego rozwoju - cele LSR będą realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”. Na etapie przygotowania LSR wszystkie metody partycypacyjne realizowane były z zastosowaniem tej zasady. W przypadku wdrażania LSR, wymóg stosowania się do tej zasady horyzontalnej ujęty zostanie w procedurach i kryteriach LSR.
- e) Zasada poszanowania środowiska – W zakresie wdrażania LSR, cele są realizowane przy pełnym poszanowaniu dorobku prawnego Unii w dziedzinie środowiska. W przypadku wdrażania LSR, wymóg stosowania się do tej zasady horyzontalnej ujęty zostanie w procedurach i kryteriach LSR.

Podsumowując, w trakcie opracowywania LSR uwzględniono zasady horyzontalne polityk Unii Europejskiej przestrzeganie tych zasad zostanie również zagwarantowane na etapie wdrażania LSR.

Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR.

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z uzasadnieniem.

1.1 Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze i kulturowe.

Ukształtowanie powierzchni:

Badany obszar charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem środowiskowym. Położony jest bowiem na pograniczu trzech mezoregionów, w obrębie których wyodrębnić można pięć makroregionów⁸. Północno-zachodnia część badanego obszaru (gminy Koronowo i Sicienko) leżą, w przeważającej części, na Pojezierzu Krajeńskim, stanowiącym część Pojezierza Południowo-Pomorskiego. Część północno-wschodnia (gminy Dobrcz i Osielsko) położone są na Wysoczyźnie Świeckiej (część Pojezierza Południowo-Pomorskiego) oraz w Kotlinie Fordońskiej (mezoregion Dolina Dolnej Wisły). Środkowa i zachodnia część obszaru objętego badaniem (gminy Białe Błota, Nowa Wieś Wielka i Solec Kujawski) znajdują się natomiast w kotlinie Toruńskiej, stanowiącej część Pradoliny Toruńsko Eberswaldzkiej. Różnorodność rzeźby terenu związana z położeniem geograficznym badanego obszaru oraz korzystne warunki klimatyczne sprawiają, że jest on niezwykle cenny przyrodniczo. Obszar pomimo dużej różnorodności jest spójny terytorialnie (gminy obszarowo sąsiadują ze sobą) i tworzy obszar subregionalny. Położenie geograficzne i spójność obszaru przekłada się na cechy funkcjonalne obszaru.

Lesistość:

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż grunty leśne stanowią 41,4%⁹ ogólnej powierzchni obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju. Niewątpliwie wpływa to korzystnie na stan środowiska naturalnego, zwiększając przy tym atrakcyjność turystyczną regionu. Gminy tworzące badany obszar, położone są zatem, na terenie bogatym w walory przyrodnicze takie jak: czyste powietrze, woda, lasy, nieskażone środowisko naturalne. Walory są jednak niedostatecznie wypromowane i wykorzystane w celach turystycznych i publicznych. Ponadto należy podjąć działania mające na celu rozwój infrastruktury proekologicznej oraz wzrost poziomu dostępności do infrastruktury publicznej. Co przy wykorzystaniu endogenicznych cech obszaru w tym lasów powinien znacząco wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru.

Zasoby wodne – wody powierzchniowe (rzeki, jeziora, kanał)

Na terenie powiatu bydgoskiego występuje zróżnicowany i rozbudowany system wód powierzchniowych, na który składają się naturalne i sztuczne ciek wodne (rzeki Wisła, Brda, Noteć, Krówka, Kotomierzycza, Struga Młyńska), kanały (Bydgoski, Notecki, Nowy Kanał Notecki, Kanał Zielona Struga, Kanał Chrościański, Struga – Kanał Augustowski) oraz bogaty system rowów melioracyjnych. Część zbiorników wodnych na obszarze powiatu ma charakter rynnowy (tworzą one tzw. łańcuchy jezior), część ma charakter wytopiskowy, a ich kształt zbliżony jest do owalnego i są znacznie płytsze od jezior rynnowych. Do najważniejszych zbiorników wodnych należą:

→ naturalne zbiorniki wodne – jeziora:

- Słupowskie – pow. 119,9 ha, max. głęb. 34,4 m (gmina Sicienko),
- Wierzchucińskie Małe – pow. 52,3 ha, max. głęb. 12,7 m (gminy Sicienko i Koronowo),
- Wierzchucińskie Duże – pow. 49,2 ha, max. głęb. 25,0 m (gmina Sicienko),
- Jezuickie – pow. 146,7 ha, max. głęb. 10,6 m (gmina Nowa Wieś Wielka),
- Borówno – pow. 43,8 ha, max. głęb. 13,1 m (gmina Dobrcz),
- Kusowo – pow. 44,0 ha, max. głęb. 9,2 m (gmina Dobrcz),
- Dobrcz – pow. 30,2 ha, max. głęb. 6,3 m (gmina Dobrcz),
- Łańcuch Jezior Byszewskich (gminy Koronowo i Sicienko):
 - Studzienne – pow. 26,7 ha, max. głęb. 22,5 m
 - Długie – pow. 42,3 ha, max. głęb. 29,5 m,

⁸ J. Kondracki, Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne. PWN, Warszawa 1994

⁹ www.stat.gov.pl, dane stan na: 12.2022.

- Krzywe – pow. 26,0 ha, max. głęb. 21,3 m,
- Krosna – pow. 10,6 ha, max. głęb. 23,0 m,

→ sztuczne zbiorniki wodne:

- Zalew Koronowski – pow. 1560 ha, max. głęb. 21,2 m,
- Kanał Lateralny - Kanał lateralny ciągnący się na odległości około 10 km. Wykonano pięć przekopów udrażniających przepływ wód. Połączono ze sobą w ten sposób wszystkie istniejące jeziora (Lipkusz, Czarne, Moczar, Białe),
- jezioro zaporowe Tryszczyn na rzece Brda.

Powiązane ze sobą wody powierzchniowe, wraz z dużymi kompleksami łąkowymi i leśnymi tworzą bogatą podstawę ekologiczną powiatu. Problemem jest stan czystości wód powierzchniowych. W większości wody w rzekach na terenie powiatu charakteryzują się III i IV klasą czystości, co czyni je w ograniczonym stopniu przydatnymi dla rozwoju turystyki, rekreacji. Podobnie kształtuje się jakość wód w jeziorach. Przeważają wody o III klasie czystości, z wyjątkiem jeziora Wierchucińskiego Dużego, którego wody należą do II klasy czystości. Natomiast wody w jeziorze Dobrcz są pozaklasowe.¹⁰

Ochrona przyrody (rezerваты, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe)

Znaczna część obszaru objęta jest różnorodnymi formami ochrony krajobrazu oraz formami ochrony przyrody. Jako przykład można wymienić kilka z nich:

- Augustowo – rezerwat leśno-florystyczny, powierzchnia 6,76 ha, gmina Dobrcz,
- Bagno Głusza – rezerwat faunistyczny, powierzchnia 6,25 ha, gmina Koronowo,
- Różanna Dęby – rezerwat leśny, powierzchnia 5,94 ha, gmina Koronowo,
- Dzikie Ostrów – rezerwat leśny, powierzchnia 74,68 ha, gmina Nowa Wieś Wielka,
- Tarkowo – rezerwat florystyczny, powierzchnia 0,3 ha, gmina Nowa Wieś Wielka,
- Kruszyn – rezerwat leśny, powierzchnia 72,7 ha, gmina Sienko,
- Łążyń – rezerwat leśny, powierzchnia 26,2 ha, gmina Solec Kujawski.¹¹

Na terenie gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Trzy Doliny” zarejestrowano 164 pomniki przyrody¹², wśród których znajdują się głównie drzewa, grupy drzew oraz głazy narzutowe. Na obszarze powiatu bydgoskiego ustanowiono także szereg użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Na obszarze powiatu występują również korytarze ekologiczne. Są to w szczególności wyznaczone przez IBS PAN: Północny Korytarz Ekologiczny pn. Pojezierze Kaszubskie - Doliny Wisły i Noteci oraz Północno-Centralny Korytarz Ekologiczny pn. Wschodnia Dolina Noteci.

Zaplecze rekreacyjne gminy Białe Błota stanowi Puszcza Bydgoska, na terenie której znajduje się infrastruktura edukacyjno-turystyczna. W latach 1996-1997 zostały utworzone cztery ścieżki dydaktyczne: „Białe Błota”, „Buczyna”, „Cierpiszewo”, „Świerczyna”. Ponadto przez obszar Puszczy Bydgoskiej wytyczono kilkanaście znakowanych szlaków turystycznych. Na terenie Gminy Nowa Wieś Wielka położone jest Jezioro Jezuićkie, które znajduje się na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej. Położenie akwenu w pobliżu Bydgoszczy przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności pod względem turystycznym. Warto wspomnieć, iż na obszarze Gminy Sienko znajduje się liczne pomniki przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz rezerваты. Na terenie gminy zlokalizowane są także obszary Natura 2000. Na terenie Gminy Osielesko znajduje się znaczna liczba pomników przyrody. Według danych na koniec 2020 roku jest ich aż 29. Równie atrakcyjną pod względem bogactwa przyrodniczego jest Gmina Dobrcz. Na jej obszarze znajduje się rezerwat przyrody Augustowo oraz 29 pomników przyrody.

¹⁰ https://bip.powiat.bydgoski.pl/?p=document&action=show&id=8910&bar_id=3724

¹¹ https://bip.powiat.bydgoski.pl/?p=document&action=show&id=8910&bar_id=3724

¹² www.stat.gov.pl, dane stan na: 12.2022.

Dziedzictwo kulturowe obszaru LGD

Na terenie **Gminy Koronowo** występuje wiele obiektów o charakterze zabytkowym, co niewątpliwie przyczynia się do wzrostu zainteresowania turystów tym rejonem. Jako przykłady można wymienić:

- most kolejowy w Lucimiu, nad rzeką Krówką z 1909 roku;
- kościół parafialny p.w. Świętej Trójcy z 1663 roku w Byszewie;
- młyn wodny „Diabelski Młyn” z 1920 roku w Koronowie;
- zespół dworski w Gościeradzu, obejmujący: dwór z lat 1931-1934, park z drugiej połowy XIX w.;
- zespół dworski w Hucie, obejmujący: dwór i park z połowy XIX w., stajnię z 1897, gorzelnię z 1897 roku;
- zespół dworski z połowy XIX w. w Krąpiewie, obejmujący: ruinę dworu, park z drugiej połowy XIX w., ruinę spichlerza;
- zespół kościelny parafii pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Mąkowarsku, obejmujący: kościół rzymsko-katolicki z lat 1790-91 oraz cmentarz przykościelny.¹³

Do zarejestrowanych zabytków nieruchomości na terenie **Gminy Białe Błota** należą:

- kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej w Cielu wybudowany w 1893 roku w stylu neogotyckim
- kościół p.w. NMP Wniebowziętej w Przyłękach, który został zbudowany w 1916 roku.

Na terenie **Gminy i Miasta Solec Kujawski** do obiektów zabytkowych należą:

- kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika z 1911 roku w Solcu Kujawskim;
- cmentarz parafii św. Stanisława Kostki z połowy XIX w. w Solcu Kujawskim;
- kamienica wybudowana w latach 1892-1903, w której obecnie mieści się Zespół Szkół Zawodowych.

Do zarejestrowanych zabytków na terenie **Gminy Nowa Wieś Wielka** należą:

- pałacyk myśliwski z końca XIX w. w Brzozie;
- kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1867 roku w Nowej Wsi Wielkiej;
- dom podcieniowy z 1937 roku w Prądocinie.

Liczne obiekty zabytkowe znajdują się także na obszarze **Gminy Sicienko**:

- zespół dworski z połowy XIX w. w Osówcu, obejmujący: dwór z oficyną, park;
- kościół parafii pod wezwaniem św. Andrzeja Boboli z 1887 roku w Sicienku;
- zespół pałacowy w Słupowie, obejmujący: pałac z II połowy XIX w. i park;
- zespół dworski w Wojnowie, obejmujący: dwór, park z połowy XIX w. oraz gorzelnię z 1907 roku;
- zespół kościelny w Kruszynie, obejmujący: kościół pod wezwaniem św. Kazimierza Królewicza z 1908 roku, cmentarz przykościelny wraz z kamiennym ogrodzeniem z początku XIX w.;
- zespół pałacowy z drugiej połowy XIX w. w Kruszynie;
- zespół dworski z przełomu XIX/XX w. w Mochlu.

Na obszarze **Gminy Osielesko** zlokalizowane są następujące zarejestrowane zabytki:

- zespół kościelny parafii pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Osielesku;
- drewniany kościół parafii pod wezwaniem Świętego Krzyża w Żołędowie z XVIII w. wraz z kaplicą grobową rodziny Moszczeńskich h. Nałęcz;
- zespół dworsko-parkowy w Żołędowie z połowy XIX w.

¹³ Opracowano na podstawie Rejestru zabytków nieruchomości na terenie województwa kujawsko-pomorskiego
http://www.torun.wkz.gov.pl/bip/art/files/14_dane_stan_na_12.2022.

Jeśli chodzi natomiast o obiekty zabytkowe, to według danych pozyskanych z Rejestru zabytków nieruchomości na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na terenie **Gminy Dobrcz** są to:

- zespół pałacowy w Kotomierzu z początku XIX w.;
- drewniany kościół pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny z 1906 r. w Kozielcu;
- zespół dworsko-parkowy w Paulinach, obejmujący: dwór z 1880 roku oraz park z końca XIX w. wraz z murem kamienno-ceglanym;
- zespół dworski z końca XIX w. w Gądeczu;
- pozostałości zespołu dworskiego w Karolewie, obejmujące: oficynę dworską i park z połowy XIX w.;
- drewniany kościół parafii pod wezwaniem św. Marii Magdaleny z XVII w. we Włókach;
- zespół dworski w Trzęsaczu, obejmujący: dwór z drugiej połowy XIX w. wraz z parkiem oraz budynek mieszkalny z 1870, oborę z 1883, spichlerz, 1856 roku i zabytkowy silos z przełomu XIX i XX w.;
- zespół pałacowy z drugiej połowy XIX w. w Trzebieiniu.

Obiekty zabytkowe występujące na terenie LGD „Trzy Doliny” wymagają jednak prac konserwatorskich oraz remontowych. Istniejąca już natomiast infrastruktura sportowo-rekreacyjna stanowi doskonałą bazę do dalszego rozwoju. Na badanym obszarze występuje wiele ścieżek dydaktycznych oraz wytyczonych szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych. Baza turystyczno-rekreacyjna wymaga jednak nakładów finansowych na dalszy rozwój i rozbudowę. Brak jest bowiem ciągłości ścieżek rowerowych, brak miejsc rekreacji dla dzieci, młodzieży i dorosłych, a znaczna część terenów turystycznych pozostaje niezagospodarowana. Niewystarczająca liczba miejsc spotkań dla mieszkańców wpływa niekorzystnie na proces integracji społeczności lokalnej. Na badanym obszarze stwierdzono niską aktywność społeczną mieszkańców. Należy zatem podjąć działania pobudzające procesy aktywizujące i integrujące mieszkańców.

Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych + imprezy plenerowe cykliczne

Na obszarze LGD „Trzy Doliny” wytwarzanych jest wiele produktów lokalnych, które jednak nie są jeszcze wypromowane. Odpowiednie wypromowanie produktu regionalnego wpłynie niewątpliwie korzystnie na rozwój turystyki na badanym terenie.

Na Krajową Listę Produktów Tradycyjnych wpisywany jest produkt, którego jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji. Za tradycyjne uważa się metody wykorzystywane od co najmniej 25 lat. Produkt ubiegający się o taki wpis powinien ponadto stanowić element tożsamości społeczności lokalnej i należeć do dziedzictwa kulturowego regionu, z którego pochodzi.

Lista produktów tradycyjnych:

- Produkty mleczne – *lody koronowskie* (lód o maślanej konsystencji w delikatnym pszennym wafelku. Lody występują w czterech smakach. Tradycyjne smaki to: waniliowy – o smaku i zapachu wanilii i świeżego, wiejskiego mleka, truskawkowy – smak świeżych truskawek zmiksowanych z kremową masą lodową, porzeczkowy – smak porzeczki, czekoladowy – smak intensywnej, gorzkiej, wyrafinowanej czekolady),
- Gęsina – np.: *leberka gęsia* (masa mięsna z gęsi drobno zmielona o smaku charakterystycznym dla wątrobianki, wyczuwalnych ziołach i z przyprawami takimi jak majeranek, cząber, lubczyk), *okrasa gęsia z cząbrem* (zmielone lub usiekane surowe mięso z gęsi z widocznymi kawałkami tłuszczu oraz ziołami i przyprawami o smaku charakterystycznym dla tatarskiego mięsa, wyczuwalne są w tej potrawie zioła i przyprawy takie jak sól, pieprz i cząber)
- Warzywa i owoce – np.: *susz owocowy - dawniej „brzad”* (jabłka dojrzałe kolor czerwono-pomarańczowy, śliwki ciemny granat, gruszki żółto-zielone o słodkim zapachu pieczonego jabłka, bardzo słodkim zapachu gruszek, słodko-kwaśnym zapachu i smaku pieczonej śliwki), *powidła śliwkowe z Doliny Dolnej Wisły* (gęsta masa owocowa z fragmentami skórek owoców, o powierzchni lśniącej, bardziej zestalonej o smaku lekko słodkim, kwaskowatym, z wyczuwalną delikatną goryczką w przypadku wysmażania śliwek z pestkami),

- Wyroby cukiernicze i piekarnicze – np.: *pierniczki drobne – kamyczki* (niewielkie okrągłe kawałki ciasta o brązowo-migdałowym zabarwieniu. Struktura ciasta „porowata”, z wierzchu lekko popękana. Smak słodki, zapach miodowo-korzenny),
- Gotowe dania i potrawy - *pierogi z kapustą kiszoną i ziemniakami* (kawałki cienkiego i elastycznego ciasta, wypełnione farszem z kapusty kiszonej i ziemniaków),
- Inne produkty - *Polanka – herbatka z macierzanki* (rozdrobiony susz roślinny w kolorze zielonym z dodatkiem suszonych płatków kwiatów w kolorze fioletowym o zapachu intensywnym, zbliżonym do aromatu tymianku. Smak przypominający mięte i tymianek).
- Na obszarze LGD „Trzy Doliny” organizowanych jest wiele imprez kultywujących i promujących tożsamość lokalną i dziedzictwo historyczno-kulturowe tego terenu. Prezentowane są nich lokalne wyroby kulinarne, takie jak: powidła, wędliny, smalec czy chleb według tradycyjnej receptury.
- Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze - przynależność oraz prawo do posługiwania się oznaczeniem sieci Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze mogą ubiegać się firmy, które prowadząc działalność gospodarczą w regionie kujawsko-pomorskim, oferują klientom produkty spożywcze i usługi gastronomiczne z wykorzystaniem przynajmniej 50% lokalnego surowca. Do sieci regionalnej Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze obecnie należy 62 podmioty. Członkowie to przede wszystkim firmy z wieloletnim doświadczeniem, będące wizytówką tradycji kulinarnych i smaków Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Najważniejsze imprezy cykliczne na obszarze, w których uczestniczy/animuje LDG, to:

- *Święto Śliwki* – impreza na trwałe wpisała się w kalendarz imprez w Strzelcach Dolnych (gm. Dobrcz). Podczas imprezy prezentowane są stare zawody: garncarza, powroźnika czy świecownika. Kulminacyjnym punktem tego wydarzenia jest smażenie powideł śliwkowych. Każdy może sam spróbować swoich sił w smażeniu. Oprócz tego można obejrzeć występy lokalnych zespołów ludowych czy skosztować innych tradycyjnych produktów.
- *Festiwal „Smaki Trzech Dolin”* – Festiwal, gdzie swoimi umiejętnościami kulinarnymi chwala się nie tylko koła gospodyń wiejskich i organizacje wiejskie, ale też lokalni producenci. Podczas festiwalu chętni walczą o nagrody, ale jest też to wspaniała okazja do wystawienia swoich produktów na sprzedaż. Najwięcej emocji wzbudza jednak konkurs organizowany w cztery kategoriach: żywność pochodzenia zwierzęcego, produkty i potrawy pochodzenia roślinnego, przetwory domowe i jeszcze kategoria ciasta i desery.
- *Koronowskie Impresje Kulturalno – Kulinarne* - tradycyjnie organizatorzy (Gminna Rada Kobiet, Koła Gospodyń Wiejskich z gminy Koronowo, Burmistrz Koronowa i Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Koronowie) do udziału w wydarzeniu zapraszają trzy inne gminy, które pokazują to co najlepsze - od kulinariów, przez rękodzieło po promocję walorów turystycznych i historycznych. Oprócz prezentacji na scenie oraz przygotowania stoiska promocyjnego, uczestnicy biorą udział w dwóch konkursach: rękodzielniczym na najładniejszą ozdobę wiosenną lub wielkanocną oraz kulinarnym na potrawę w ramach dziedzictwa regionalnego w kategorii wypieki cukiernicze i potrawy mięsno garmażeryjne.
- *Jarmark Cysterski i inscenizacja Bitwy pod Koronowem* - Od 2003 r. w Koronowie – początkowo na skwerze Króla Jagiełły, później na Polach Tuszyńskich i z czasem w cieniu drewnianej atrapy średniowiecznego grodu w Tuszyńach organizowane są Jarmarki Cysterskie pełne igrzysk „średniowiecznych” atrakcji. Największą spośród nich jest bez wątpienia coroczna inscenizacja słynnej bitwy. Widowisko jest wspaniale wyreżyserowane, prowadzone przez znakomitego konferansjera i naprawdę robi wrażenie.

1.2 Sytuacja społeczno-gospodarcza obszaru LGD.

Dane demograficzne:

Na dzień 31.12.2020 r. obszar objęty Lokalną Grupą Działania zamieszkuje 113 711 osób, wśród których 76,72% stanowią mieszkańcy obszarów wiejskich. Analizując dane z lat 2016 – 2020 zauważyć można systematyczny wzrost liczby mieszkańców badanego obszaru. W latach 2016-2020 obszar Lokalnej Grupy Działania Trzy Doliny, był jednym z obszarów działań LGD w województwie, który cechował się korzystnym saldem migracyjnym. W okresie tym zyskał łącznie 7511 osób, a więc przeciętnie 1878 osoby rocznie. Średnioroczne saldo migracji w przeliczeniu na 1000

mieszkańców w analizowanym okresie wyniosło 12,87 osoby (dla porównania wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego był ujemny i wyniósł -1,0 osób na 1000 mieszkańców). W gminach wiejskich liczba mieszkańców z roku na rok wzrasta, natomiast w miejsko – wiejskich nieznacznie spada. Jest to konsekwencją zjawiska suburbanizacji, czyli rozwoju stref podmiejskich, które ciągle się pogłębia. Wzrost w gminach wiejskich – od roku 2016 do roku 2020 wyniósł 12,7 %. W przypadku gmin miejsko - wiejskich zanotowano minimalny spadek. W 2016 roku badany obszar zamieszkiwało 106 200 mieszkańców, w 2018 – 108 976, a w 2020 blisko 114 000.

Średnia gęstość zaludnienia na terenie LGD wynosi 90 mieszkańców na km² (przy średniej dla województwa wynoszącej 113 osób na km²). Najwyższą gęstość zaludnienia, podobnie zresztą jak najwyższy wzrost liczby mieszkańców, posiada Gmina Białe Błota i wynosi ona 198 osób na km². Warto zauważyć, iż podział ludności ze względu na płeć na obszarze działania „Trzech Dolin” jest bardzo równomierny. Na ogólną liczbę mieszkańców – 57403 stanowią kobiety i 56308 mężczyźni. Przy czym nie ma tu znaczenia podział na gminy wiejskie i miejsko – wiejskie. Opisywane dane demograficzne obszaru LGD „Trzy Doliny” z podziałem na gminy przedstawiono poniżej w formie tabelarycznej.

Gmina	Liczba ludności	W tym mężczyźni	W tym kobiety	Gęstość zaludnienia
	(w tyś.)	(w tyś.)	(w tyś.)	(os./km ²)
Białe Błota	24,3	12,04	12,26	198,5
Dobrcz	12,15	6,06	6,1	93,4
Koronowo miasto	10,99	5,35	5,64	390,3
Koronowo wieś	12,66	6,44	6,21	33
Nowa Wieś Wielka	10,12	4,97	5,15	68,3
Osielsko	16,42	8,08	8,34	161,5
Sicienko	10,43	5,28	5,14	57,9
Solec Kujawski miasto	15,49	7,49	8	829,2
Solec Kujawski wieś	1,15	0,59	0,56	7,3
RAZEM	113,71	56,31	57,4	90

Tabela nr 9 - Dane demograficzne obszaru LGD „Trzy Doliny” – stan na dzień 31.12.2020 r.¹⁴

Istotna z demograficznego oraz ekonomicznego punku widzenia jest struktura ludności ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe. W ramach tego kryterium wyróżnia się:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat),
- ludność w wieku produkcyjnym (18-59 dla kobiet oraz 18-64 dla mężczyzn),
- ludność w wieku poprodukcyjnym (60 i więcej dla kobiet oraz 65 lat i więcej dla mężczyzn).

W 2020 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności wynosił 21,7%, co było wartością wyższą niż w województwie (18,0%), przy czym w latach 2016 - 2020 w tym przedziale miał miejsce wzrost liczby osób o 2975, połączony z wzrostem udziału. W 2020 roku mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowili 61,1% ogółu ludności i był to udział wyższy od przeciętnych wartości dla województwa (59,9%). Na obszarze Stowarzyszenia w 2020 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 17,2% i był bardzo niski w porównaniu do średniej wojewódzkiej (22,1%). Zauważyć również należy, że w analizowanym okresie zanotowano 17,2% zwiększenie się liczebności tej grupy ekonomicznej i był to wysoki wzrost na tle województwa (10,7%).

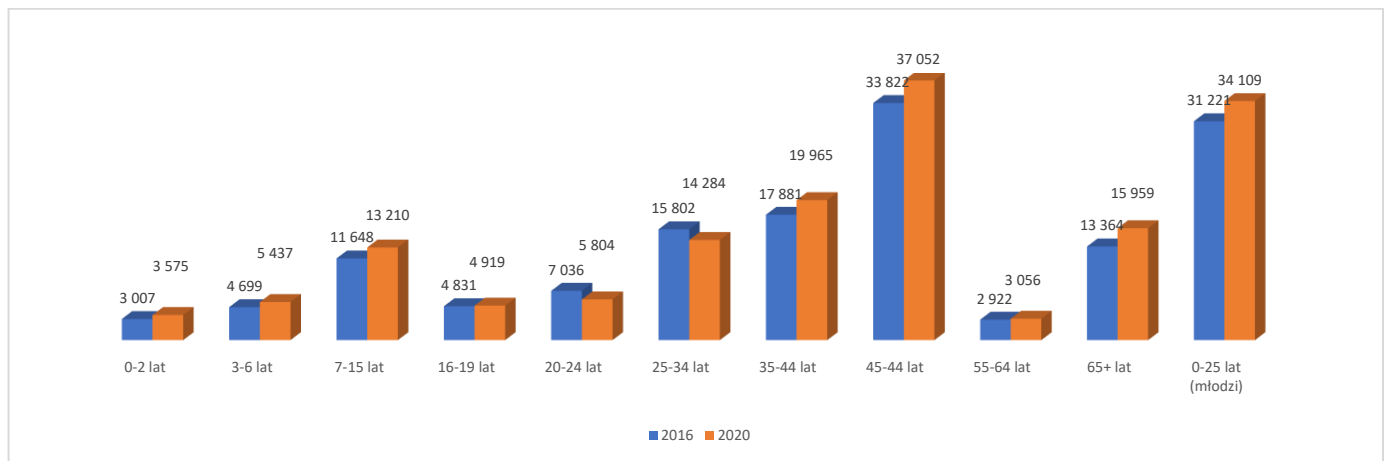
Na badanym obszarze udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest wyższy o 4,5 pkt proc. od udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Jest to wydawać by się mogło korzystna sytuacja, jednak należy zwrócić uwagę na zmiany w czasie wskazanych udziałów. W 2016 r. udział osób w wieku produkcyjnym był wyższy od udziału osób w wieku poprodukcyjnym, aż o 48,1 pkt proc. Obecna tendencja jest zatem negatywna, bowiem udział osób w wieku przedprodukcyjnym spada, co świadczy o występowaniu niekorzystnego zjawiska jakim jest starzenie się

¹⁴ Opracowano na podstawie danych pozyskanych z GUS, <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/CustomSelect.aspx>, dane stan na: 12.2022.

społeczeństwa. W kolejnych latach według prognoz sytuacja będzie się pogłębiać. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie wyższa, aniżeli liczba osób w młodym wieku. Proces starzenia się społeczeństwa będzie coraz wyraźniejszy. Proces ten związany jest również z kolejnym niekorzystnym zjawiskiem jakim jest emigracja zarobkowa młodych ludzi do większych ośrodków miejskich lub zagranicę. Szczegółowe dane dotyczące ekonomicznych grup wiekowych w poszczególnych gminach tworzących obszar objęty LSR przedstawiono poniżej w formie tabelarycznej.

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym				w wieku produkcyjnym				w wieku poprodukcyjnym			
	2016	%	2020	%	2016	%	2020	%	2016	%	2020	%
Białe Błota	4 633	22,4	5 847	25,2	13 404	64,8	15 071	64,9	2 657	12,8	3 382	14,6
Dobrcz	2 423	21,3	2 742	22,9	7 130	62,8	7 345	61,4	1 799	15,8	2 067	17,3
Koronowo	4 627	19,1	4 696	19,5	15 341	63,3	14 168	58,8	4 250	17,5	4 781	19,8
Nowa Wieś Wielka	1 979	19,9	2 025	19,6	6 452	65,0	6 283	60,9	1 498	15,1	1 816	17,6
Osielsko	2 934	22,1	3 948	25,7	8 530	64,2	10 110	65,9	1 815	13,7	2 366	15,4
Siczenko	1 989	20,1	2 266	22,0	6 417	64,7	6 424	62,3	1 509	15,2	1 736	16,8
Solec Kujawski	3 175	18,9	3 167	18,9	10 448	62,1	10 024	59,7	3 190	19,0	3 447	20,5
RAZEM	21 760	20,5	24 691	22,0	67 722	63,8	69 425	62,0	16 718	15,7	19 595	17,5

Tabela nr 10 - Ekonomiczne grupy wiekowe w poszczególnych gminach LGD „Trzy Doliny”.¹⁵

Wykres nr 12 - Struktura ludności wg funkcjonalnych grup wieku w latach 2016-2020 na obszarze LGD „Trzy Doliny”.¹⁶

Pod względem funkcjonalnych grup wieku, na obszarze LGD według stanu na rok 2020 mieszkało 3575 dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lat), 5437 dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) oraz 13 210 dzieci w wieku szkolnym (7-15 lat). Biorąc pod uwagę zmiany, jakie zaszły w okresie 2016-2020, wówczas we wszystkich tych grupach nastąpił wzrost liczby dzieci (przy czym w grupie szkolnej był on wyraźnie najwyższy). W takiej sytuacji można oczekiwać rosnących potrzeb w zakresie wszelkich działań opiekuńczo-edukacyjnych dedykowanych tym grupom. Idąc w kierunku starszych grup wiekowych, młodzież w wieku 16-19 lat liczyła 4919 osób, natomiast młode osoby dorosłe w wieku 20-24 lat liczyły 5804 osób. W pierwszej z wyróżnionych grup nastąpił niewielki wzrost liczby mieszkańców, natomiast w drugiej grupie nastąpił duży spadek w porównaniu do lat ubiegłych. Łączna populacja młodych mieszkańców do 25 lat, wynosiła w 2020 roku 34109 osób (stanowiąc 30% ludności obszaru LGD) i wzrosła względem roku 2016. W grupie wiekowej 25-44 w 2020 r było 34249 osób. Liczba mieszkańców w grupach najstarszych wynosiła kolejno 3056 osoby w wieku 55-64 oraz 15959 osób w wieku 65+. W obydwu grupach nastąpił duży wzrost liczby osób (przy czym w grupie 65+ był on

¹⁵ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/CustomSelect.aspx>, dane stan na: 12.2022.

¹⁶ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/CustomSelect.aspx>, dane stan na: 12.2022.

zdecydowanie większy, na poziomie aż 2,5 tys. osób). Może się to wiązać z rosnącymi bardzo dużymi oczekiwaniami zarówno w zakresie działań aktywizacyjno-integracyjnych (głównie dla 50- i 60-latków) oraz usług opiekuńczych.

1.3 Lokalny Rynek Pracy.

Na dzień 31.12.2020 r. na obszarze LGD „Trzy Doliny” zarejestrowanych było 2 063 bezrobotnych, w tym 1203 kobiety. W roku 2016 liczba osób pozostających bez pracy wynosiła natomiast 2 905 osób, wśród których znajdowały się 1676 kobiet. W roku 2020 liczba bezrobotnych na badanym obszarze spadła o 29%.

Obszar „Lokalna Grupa Działania Trzy Doliny” charakteryzuje się bardzo korzystną sytuacją pod względem wielkości bezrobocia na tle województwa kujawsko-pomorskiego. W roku 2020 na terenie LGD były zarejestrowane 2063 osoby bezrobotne, co stanowiło zaledwie 3,0% liczby ludności w wieku produkcyjnym (dla porównania, w województwie 6,0%). W całym analizowanym okresie (2016-2020) udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, był o połowę niższy, niż średnio w regionie. W latach 2016-2019 wskaźnik bezrobocia notował systematyczny spadek, natomiast w roku 2020, nastąpił wzrost wskaźnika o 26,1% w stosunku do roku 2019, co było spowodowane pandemią COVID-19.

W badanym okresie liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 842 osoby. W skali województwa również nastąpił spadek o 25,4%. Liczba bezrobotnych mieszkańców gmin wiejskich - spadła o 18,3%. W przypadku gmin wiejsko – miejskich spadek był ogromny, i wyniósł 40,1 %.

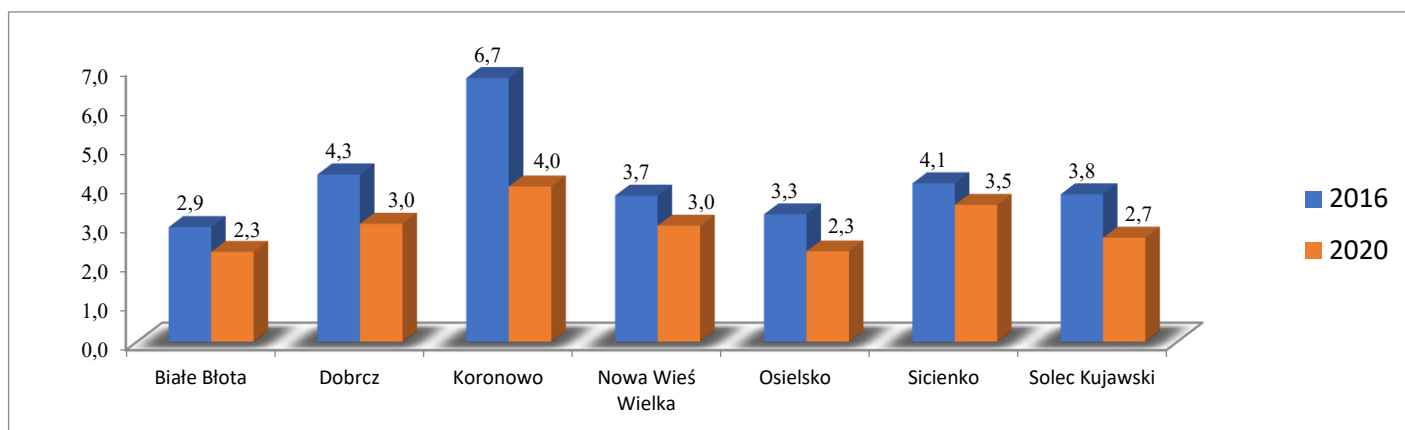
W 2016 r. liczba bezrobotnych wynosiła 2905, wśród których 57,7% stanowiły kobiety. Analizując strukturę bezrobocia bardzo istotne jest zwrócenie uwagi na okres pozostawania bez pracy, wykształcenie oraz wiek osób poszukujących pracy. Na badanym obszarze, w skali województwa większość osób pozostaje bez pracy krócej niż rok. W skali obszaru LGD udział takich osób wynosi 67,6%. Jeśli chodzi natomiast o poziom wykształcenia to najwyższe bezrobocie stwierdzono wśród osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe. Na drugim miejscu plasują się ci, którzy posiadają wykształcenie zasadnicze zawodowe. Najniższy odsetek wśród bezrobotnych stanowią osoby legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym lub wyższym. Bezrobocie najbardziej uderza w osoby młode, między 25 a 34 rokiem życia. Na drugim miejscu znajduje się grupa osób wieku 35-44 lata. Najmniejsze bezrobocie panuje wśród osób w przedziale wieku 18-24.

Gmina	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy			Bezrobotni wg wykształcenia					Bezrobotni wg wieku				
	ogółem	do roku	powyżej roku	wyższe	połowe i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej	18-24	25-34	35-44	45-54	powyżej 55
Białe Błota	339	237	102	71	75	31	71	91	31	97	89	72	50
Dobrcz	223	159	64	25	44	24	70	60	27	61	58	44	33
Koronowo	584	381	203	54	97	51	207	175	73	181	139	91	100
Nowa Wieś Wielka	195	139	56	34	41	22	48	50	25	51	56	38	25
Osielsko	221	147	74	62	32	31	34	62	25	54	59	46	37
Sicienko	229	158	71	36	51	15	56	71	19	64	61	42	43
Solec Kujawski	272	174	98	30	52	36	65	89	28	70	72	57	45
Razem LGD	2063	1395	668	312	392	210	551	598	228	578	534	390	333

Tabela nr 11 - Struktura bezrobotnych z uwzględnieniem czasu pozostawania bez pracy, posiadanego wykształcenia oraz wieku w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Trzy Doliny”. Stan na 31.12.2020 r.¹⁷

Analizując sytuację na lokalnym rynku pracy należy zwrócić uwagę nie tylko na liczbę osób pozostających bez pracy, ale również udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym. Na obszarze objętym LSR nastąpił spadek udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym porównując rok 2020 do roku 2016 o 1,3 pkt procentowe. Spadek nastąpił w każdej z gmin. Tendencja ta miała miejsce zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet.

Porównanie udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016 i 2020 dla obszaru LGD prezentuje poniższy wykres. Dane przedstawiono w procentach:

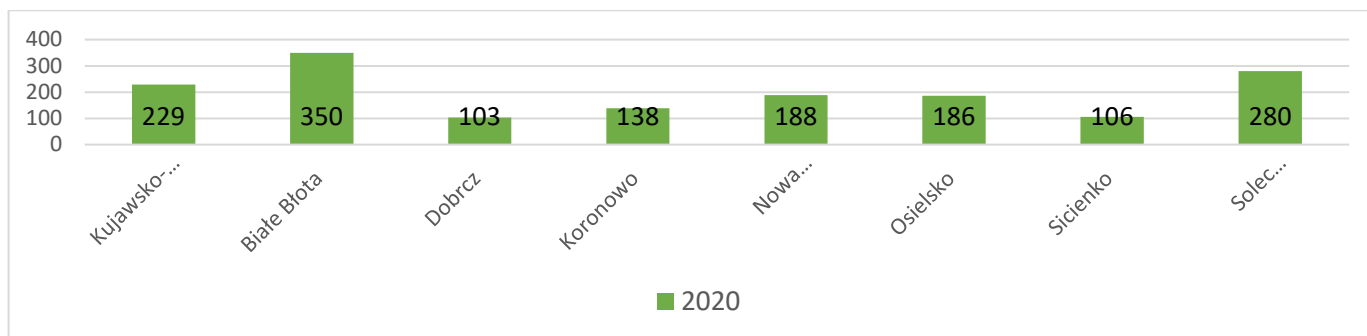
Wykres nr 13 - Porównanie udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016 i 2020 w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Trzy Doliny” (w procentach).¹⁸

Obszar Stowarzyszenia cechuje się bardzo niskim udziałem bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym, w 2020 roku wynoszącym zaledwie 3,7% (wynik znacznie niższy od średniej wojewódzkiej 7,4%). Udział bezrobotnych mężczyzn w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym cechował się znacznie niższą wartością (2,3%) na tle średniej wojewódzkiej (4,7%). W strukturze bezrobotnych dominowały kobiety (w 2020 roku 1203 osoby; 58,3% ogółu bezrobotnych), a ich udział przyjął wartość zbliżoną do średniej wojewódzkiej (58,4%). 228 osób spośród bezrobotnych stanowiły osoby do 25 roku życia, a ich udział w ogóle bezrobotnych stanowił 11,1%. Był on niższy od średniej wojewódzkiej (12,6%). Grupa osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia liczyła 525 osób, co stanowiło 25,4% ogółu bezrobotnych. Notował on wartość wyższą od średniej wojewódzkiej (24,3%).

Do analizy sytuacji na lokalnym rynku pracy służy także wskaźnik określający, jaka liczba pracujących przypada na 1000 mieszkańców. Przez osoby pracujące rozumie się ludność w wieku od 15 do 64 roku życia pracującą zawodowo, wyłączając osoby pracujące w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz podmioty gospodarcze o liczbie pracujących do 9 osób. Na badanym obszarze wskaźnik waha się od 103 do 350 osób. Jest zatem bardzo zróżnicowany. Dla obszaru województwa kujawsko – pomorskiego wskaźnik ten wynosił 229 osoby. Najwyższy wskaźnik w 2020 r. posiadała gmina Białe Błota. Tam na 1000 mieszkańców przypadało 350 pracujących. Na drugim miejscu uplasowała się gmina Solec Kujawski. Wskaźnik zatrudnienia jedynie w tych dwóch gminach przewyższa wskaźnik dla danych wojewódzkich. Pozostałe gminy posiadają mniejszy udział osób pracujących przypadający na 1000 mieszkańców. Wartość omawianego wskaźnika w poszczególnych gminach według danych dostępnych na stronie GUS – BDL przedstawiono poniżej w formie wykresu.

¹⁷ Opracowanie własne, na podstawie danych udostępnionych przez WUP w Toruniu, dane stan na: 12.2022.

¹⁸ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

Wykres nr 14 - Liczba osób pracujących przypadająca na 1 000 mieszkańców w 2020r. w poszczególnych gminach i w województwie.¹⁹

1.4 Pomoc społeczna.

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” przeanalizowano również pod kątem ubóstwa i pomocy społecznej. Ubóstwem określa się niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Pojęcie ubóstwa wiąże się z negatywnymi zjawiskami, takimi jak bezrobocie, bezdomność, niski poziom wykształcenia, nadmierne zadłużenie rodzin, alkoholizm, etc. Przyjęcie ustawowej granicy ubóstwa pozwala na wskazanie grupy osób uprawnionych do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. Wsparcie udzielane jest gospodarstwom domowym, które samodzielnie nie potrafią poradzić sobie z ww. problemami. Istotne jest przeanalizowanie udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Pozwala to ocenić jakość życia mieszkańców danego obszaru. Im mniejszy odsetek, tym wymiar finansowy jakości życia jest bardziej satysfakcjonujący.

Zgodnie z danymi GUS w 2020 r. na obszarze LGD ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 1995 gospodarstw domowych, co łącznie obejmowało 4401 osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Według danych Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Toruniu liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2020 r. – 3355. Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w latach 2016-2020, był bardzo niski i utrzymywał się znacznie poniżej wartości średniej dla województwa (6%) – w 2020 r. i wynosił 3,9%. Wartość zarówno liczby jak i udziału osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na tym obszarze stale się obniża, co jest zjawiskiem powszechnym w całym kraju. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej znajdujących się poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem w 2020 r. wynosił tylko 2,0%.

Obszar	2016r.	2020r.	Zmiana (pkt %)
	%	%	
Białe Błota	3,8	3,1	-0,7
Dobrcz	7,8	4,1	-3,7
Koronowo	8,3	4,6	-3,7
Nowa Wieś Wielka	8,0	5,0	-3,0
Osielesko	4,8	2,9	-1,9
Sicienko	5,7	3,9	-1,8
Solec Kujawski	6,1	4,3	-1,8
Razem obszar LGD	6,3	3,9	-2,4
Kujawsko-Pomorskie	8,8	6,0	-2,8

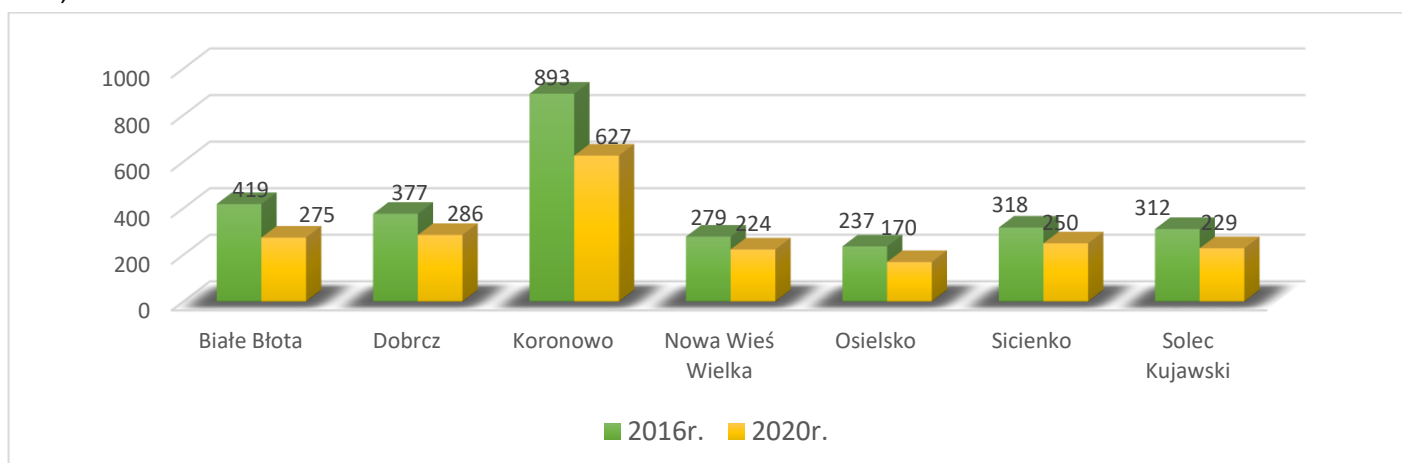
Tabela nr 12 - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2016 r. i 2020 r.²⁰

¹⁹ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

²⁰ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

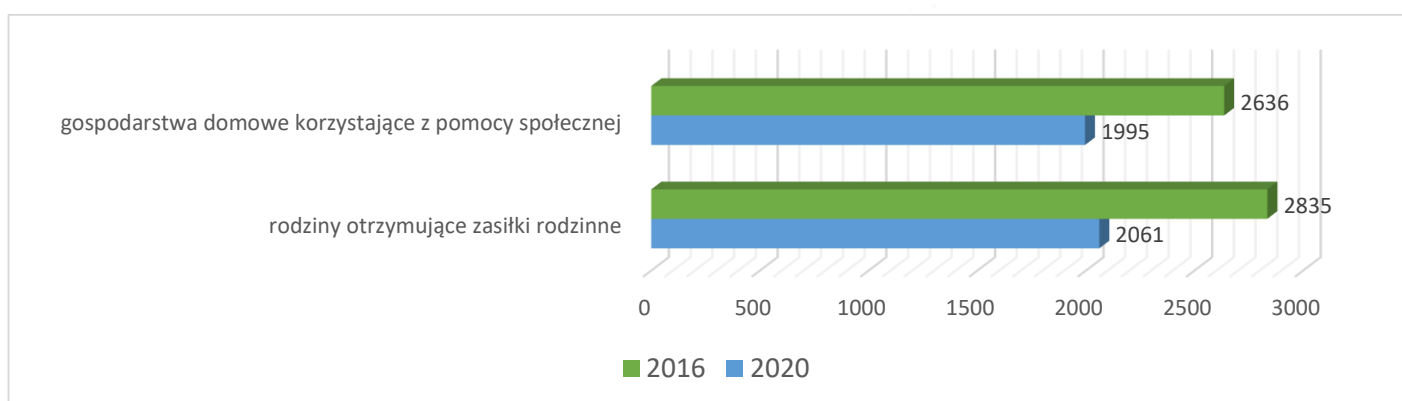
Na obszarze LGD w 2020 r. objętych usługami opiekuńczymi²¹ było 338 osób i liczba osób objętych tego rodzaju usługami stale wzrastała z wyjątkiem 2020 r. kiedy podobnie jak na obszarze województwa odnotowano spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi prawdopodobnie w związku z pandemią COVID-19.

Najwyższy udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2020 r. miał miejsce w gminie Nowa Wieś Wielka i wyniósł 5%. Niewiele niższy wskaźnik posiadała gmina Koronowo. Najniższy udział posiadają gminy Białe Błota oraz Osielsko - wskaźnik wyniósł odpowiednio 3,1% i 2,9%. W każdej z gmin nastąpił spadek udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Dla całego obszaru nastąpił spadek średnio o 2,4 pkt procentowe, co jest zjawiskiem korzystnym i świadczy o poprawiającej się kondycji finansowej badanego obszaru. Obok wskaźników dotyczących poziomu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej ważne są również dane dotyczące stopnia korzystania ze świadczeń rodzinnych oferowanych przez państwo. W ramach badanego obszaru liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci zmniejszyła się, porównując dane z roku 2020 w stosunku do roku 2016, o 27,3%.

Wykres nr 15 - Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w 2016 r. i 2020 r.²²

Analiza sytuacji, na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju, wskazała spadek zarówno liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej jak i liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne. W 2020r. liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej wyniosła 1 995 gospodarstw. Jest to liczba niższa, aniżeli liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne, która wyniosła 2 061 rodzin.

Wykres nr 16 - Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci oraz gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w 2016 r. i 2020 r.²³

Do najczęstszych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej na obszarze LGD w 2020 r. należały ubóstwo (2539 osób), a zaraz za nim długotrwała lub ciężka choroba (2154 osoby) i niepełnosprawność (1856 osób). Dopiero na 4. miejscu plasowało się bezrobocie (1799 osób). Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-

²¹ <https://www.rops.torun.pl/badania-i-analizy/wskazniki>, dane stan na 12.2020.

²² Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

²³ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

wychowawczych z pomocy społecznej korzystało 1686 osób. Najmniej osób korzystało ze świadczeń z powodu alkoholizmu (540) i narkomanii (15 osób)²⁴.

Instytucje pomocy i integracji społecznej działające na obszarze LGD²⁵

- Placówki opieki całodobowej: 2 domy pomocy społecznej (w Koronowie i w gminie Osielsko w Bożenkowie) prowadzone przez Powiat Bydgoski, w których na koniec lutego 2022 r. przebywało łącznie 166 mieszkańców,
- 4 placówki zapewniająca opiekę dzienną oraz zajęcia terapeutyczne dla osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych lub osobom w podeszłym wieku z łączną liczbą 89 miejsc (w Cielu, Gądeczu, Nowej Wsi Wielkiej oraz w Solcu Kujawskim).
- Mieszkania chronione: 5 mieszkań – 1 treningowe w Nowej Wsi Wielkiej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 3 wspomagane w Solcu Kujawskim dla niesamodzielnych osób z niepełnosprawnościami, 1 mieszkanie wspomagane w Trzemiętowie dla usamodzielnianych wychowanków.
- Kluby seniora: 10 placówek – 2 w gminie Koronowo 1 w gminie Nowa Wieś Wielka, 1 w gminie Dobrcz, 6 w gminie Osielsko.
- Uniwersytety III wieku: 8 instytucji – w Maksymilianowie, Solcu Kujawskim, Brzozie, Dobrczu, Karolewie, Koronowie, Osielsku i Sicienku.
- Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży: 18 placówek – 4 w gminie Białe Błota (w Cielu, Trzcińcu, Kruszyńce Krajeńskimi Murowańcu), 2 w gminie Nowa Wieś Wielka (w Nowej Wsi Wielkiej i Brzozie), 1 w mieście Solec Kujawski i 11 w gminie Koronowo (w miejscowościach Koronowo, Byszewo, Krąpiewo, Lucim, Łąsko Wielkie, Mąkowsko, Nowy Dwór, Okole, Wierzchucin Królewski, Wiskitno i Wteln).

Niepełnosprawność

W latach 2016 - 2020 na obszarze Stowarzyszenia przeciętnie rocznie prawie 2,5 tys. osób po 16 roku życia i prawie 350 osób do 16 roku życia zostało zaliczonych do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy. W przypadku osób dorosłych najczęstszą przyczynę niepełnosprawności stanowiło upośledzenie narządu ruchu (w całym badanym okresie prawie 30% wszystkich przyczyn), natomiast w przypadku dzieci nie obserwuje się szczególnej dominacji żadnej z przyczyn. Należy zwrócić uwagę, że podane statystyki dotyczą wyłącznie corocznie orzekanej liczby osób niepełnosprawnych prawnie (formalnie) i nie obejmują nowych przypadków osób z niepełnosprawnością biologiczną (a więc osób, które zaczęły odczuwać ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiadają prawnego orzeczenia niepełnosprawności). Dlatego też za bardzo ważne uważa się podejmowanie działań mających na celu poprawę jakości życia i włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

Organizacje pożytku publicznego

Na koniec 2020 r. na terenie LGD funkcjonowało 19 OPP (około 5% wszystkich organizacji w województwie).

Na obszarze LGD „Trzy Doliny” funkcjonują 3 spółdzielnie socjalne zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym.

- Spółdzielnia socjalna SŁOMIANY DOM w Białych Błotach,
- Spółdzielnia Socjalna „KORONOWIANKA” w Koronowie,
- Spółdzielnia Socjalna „SOL – WIM” w Solcu Kujawskim.

Pieczą zastępczą

4 placówki opiekuńczo-wychowawcze (2 w Karolewie, 2 w Trzemiętowie) prowadzone przez Starostwo Powiatowe w Bydgoszczy z łączną liczbą 58 wychowanków (stan na 28.05.2021 r.). Należy pamiętać, że organizacja pieczy zastępczej należy do zadań powiatu tzn. powyższe placówki mają zasięg ponadgminny – obejmują cały powiat bydgoski i są

²⁴ <https://www.rops.torun.pl/badania-i-analizy/opracowania/bilans-potrzeb-ozps/file/760-ocena-zasobow-pomocy-spoecznej-w-wojewodztwie-kujawsko-pomorskim-za-rok-2020>, dane stan na 12.2020.

²⁵ <http://www.info senior.rops.torun.pl/mapa-infrastruktury-pomocowej?cat=17>, dane stan na 12.2020.

również dedykowane dla mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska, która należy do LGD „Zakole Dolnej Wisty”. Brak danych dla liczby zawodowych rodzin zastępczych (dane dostępne na poziomie powiatów).

1.5 Gospodarka i przedsiębiorczość.

Według danych na dzień 31.12.2020 r. na terenie badanych gmin funkcjonowało 14 049 podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON (stanowiło to 6,7% wszystkich podmiotów działających w województwie kujawsko-pomorskim). Liczba przedsiębiorstw w roku 2020 w stosunku do roku 2016 wzrosła o 17,1%. Powyższe dane świadczą o dobrej kondycji gospodarczej terenów działania LGD. Na tak dynamiczny rozwój gospodarczy ma niewątpliwie wpływ położenie gmin tworzących LGD w pobliżu Bydgoszczy w atrakcyjnym inwestycyjnie podregionie bydgosko-toruńskim. Sąsiedztwo dużego miasta wojewódzkiego zwiększa bowiem atrakcyjność obszaru pod względem inwestycyjnym. W ramach badanego obszaru zdecydowaną większość przedsiębiorstw stanowią podmioty prywatne.

Obszar	2016	2020	Zmiana %
Białe Błota	3 190	3 755	17,7
Dobrcz	998	1 206	20,8
Koronowo	1 867	2 044	9,5
Nowa Wieś Wielka	1 097	1 287	17,3
Osielsko	2 324	2 980	28,2
Siczenko	917	1 129	23,1
Solec Kujawski	1 601	1 648	2,9
Razem LGD	11 994	14 049	17,1
Województwo Kujawsko Pomorskie	194 099	209 750	8,1

Tabela nr 13 - Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2016 i 2020.²⁶

W 2020 r. najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonowało na obszarze gminy Białe Błota (3755). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się gmina Osielsko (2 980), gdzie nastąpił najwyższy wzrost, bo aż o 28,2% w porównaniu do 2016 roku. Generalny wzrost wskazuje na rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców co niewątpliwie wspiera lokalny rozwój gospodarczy i pomaga zwalczać zjawisko bezrobocia. Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” w 2020 roku liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wynosiła 1048 (stanowiło to 6,7% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim), przy czym 884 z nich to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W okresie od 2016 do 2020 roku nastąpił wzrost wartości nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – o 16%, który był konsekwencją tendencji wzrostowej do roku 2019, a następnie spadku wartości w roku 2020, na co wpływ mogła mieć pandemia COVID-19, w trakcie której odnotowano znacznie mniejszą liczbę nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych (o 9,66%) na obszarze Lokalnej Grupy Działania. Na terenie Stowarzyszenia w latach 2016-2020 odnotowano spadek liczby wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych z systemu REGON. W 2020 roku, zauważa się większy spadek liczby wyrejestrowywanych podmiotów, co związane było w pewnym stopniu z ograniczaniem wykonywania czynności administracyjnych w początkowym okresie pandemii COVID-19. Otwierane przedsiębiorstwa tworzą nowe miejsca pracy, co pomaga zwalczać bezrobocie oraz podwyższa jakość życia mieszkańców. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2020 r. wynosiła 11098. Wskaźnik ten cechował się stosunkowo niską zmianą wartości – w okresie 2016-2020 nastąpił jego wzrost o 17,9%.

Poza zasadniczo najsilniej rozwiniętymi branżami, nawiązującymi do sekcji G związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz F związanej z budownictwem, obszar LGD charakteryzuje się szczególnie dużym zaangażowaniem podmiotów w ramach dość licznych działów. LGD „Trzy Doliny” posiada bardzo stabilną pozycję w zakresie niemalże każdego działu i sekcji. Na obszarze objętym LSR w 2020 roku 153 podmioty (czyli 1% ogółu podmiotów gospodarczych)

²⁶ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

działało w ramach sekcji A, która w Polskiej Klasyfikacji Działalności oznacza przedsiębiorstwa związane z rolnictwem. Położenie geograficzne oraz wynikające z niego korzystne warunki gospodarowania sprawiają, że gminy badanego obszaru zachowały częściowo rolniczy charakter, pomimo swojego położenia w obszarze aglomeracyjnym.

Obszar	użytki rolne (ha)	udział (%)	użytki leśne (ha)	udział (%)	powierzchnia całkowita (ha)
Białe Błota	1 596	13,0	6 613	54,0	12 242
Dobrcz	9 116	70,1	846	6,5	13 007
Koronowo	20 571	50,0	12 934	31,4	41 153
Nowa Wieś Wielka	2 734	18,4	9 387	63,3	14 828
Osielsko	1 377	13,5	5 871	57,7	10 172
Siczenko	10 953	60,9	3 510	19,5	17 999
Solec Kujawski	1 554	8,9	13 373	76,4	17 507
Razem LGD	47 900	37,7	52 534	41,4	126 908
Kujawsko-Pomorskie	1 008 630	56,1	434 620	24,2	1 797 134

Tabela nr 14 - Powierzchnia użytków rolnych i leśnych poszczególnych gmin tworzących obszar LGD „Trzy Doliny”²⁷

Według danych ARiMR powierzchnia użytków rolnych na terenie działania LGD obejmowała w 2020 r. 47,9 tys. ha, co stanowiło 4,7% zasobów województwa. Największy odsetek użytków rolnych występuje w gminie Dobrcz (70,1%) i Siczenko (60,9%), najmniejszy zaś w gminie Solec Kujawski (8,9%). Generalnie obszar Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” charakteryzuje się rolniczo – leśnym charakterem, na co wskazują dane dotyczące powierzchni użytków rolnych. Zauważa się jednak znaczący wpływ bliskości Miasta Bydgoszczy, który na obszarach i miejscowościach najbardziej przyległych nabiera charakteru podmiejskiego. Użytki rolne stanowią bowiem 37,7%, a użytki leśne 41,4% powierzchni całkowitej badanego terenu. Obszar ten ma zatem bardzo dobre zaplecze do rozwoju turystyki, a zwłaszcza agro i ekoturystyki oraz ekologicznej produkcji rolnej. Obecnie obserwuje się wzrost zainteresowania wszelkimi formami wypoczynku na terenach wiejskich oraz tematyką zdrowej, ekologicznej żywności. Warto zatem wykorzystać te trendy i podjąć działania mające na celu zwiększenie ekologicznej produkcji rolnej. Niniejszy obszar jest **potencjalnym obszarem dla innowacji** kreatywnych i imitujących w obszarze podejmowania innowacyjnych działalności gospodarczych oraz rozwoju działalności gospodarczych (kreatywnych – całkowicie nie występujących na obszarze i innowacyjnych w szerszym kontekście obszarowym, imitujących – adaptujących rozwiązania na grunt obszaru LSR).

1.6 Gospodarka wodno-ściekowa.

Analizując infrastrukturę wodno-ściekową obszaru objętego LSR w 2020 r. możemy stwierdzić, że zdecydowana większość mieszkańców ma dostęp do sieci wodociągowej (91,6%) oraz ponad połowa mieszkańców ma dostęp do sieci kanalizacyjnej (59,1%). W 2020 r. wskaźnik zwodociągowania dla całego województwa wyniósł 95,5%. Badany obszar posiada wskaźnik nieznacznie niższy. W stosunku do 2016 r. przedmiotowy wskaźnik dla obszaru LGD w 2020 r. minimalnie się zmienił. Należy jednak zauważyć, iż już w 2016 r. teren objęty LSR cechował się wysokim stopniem zwodociągowania. Analizując sytuację w poszczególnych gminach możemy zauważyć że wzrost zwodociągowania nastąpił w każdej gminie. Największy wzrost (o 4 punkty procentowe) nastąpił na obszarze gminy Nowa Wieś Wielka. Tam jednak wskaźnik jest nadal najniższy i wynosi jedynie 80,3%.

Jeśli chodzi natomiast o stopień skanalizowania badanego obszaru jest on zdecydowanie niższy od stopnia skanalizowania całego województwa (o 11,3 punkty procentowe). Bardzo silny wzrost skanalizowania nastąpił w gminie Osielsko i w gminie Dobrcz - w stosunku do 2016. Udział mieszkańców korzystających z kanalizacji wzrósł o 5,4 pkt procentowych. Najwyższy wskaźnik skanalizowania posiada gmina Solec Kujawski – 83,3%. Najniższy stopień skanalizowania ma miejsce na obszarze gminy Dobrcz – 33,2%.

²⁷ Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z rejestru ARiMR <https://rejestrupraw.arimr.gov.pl/#> oraz na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

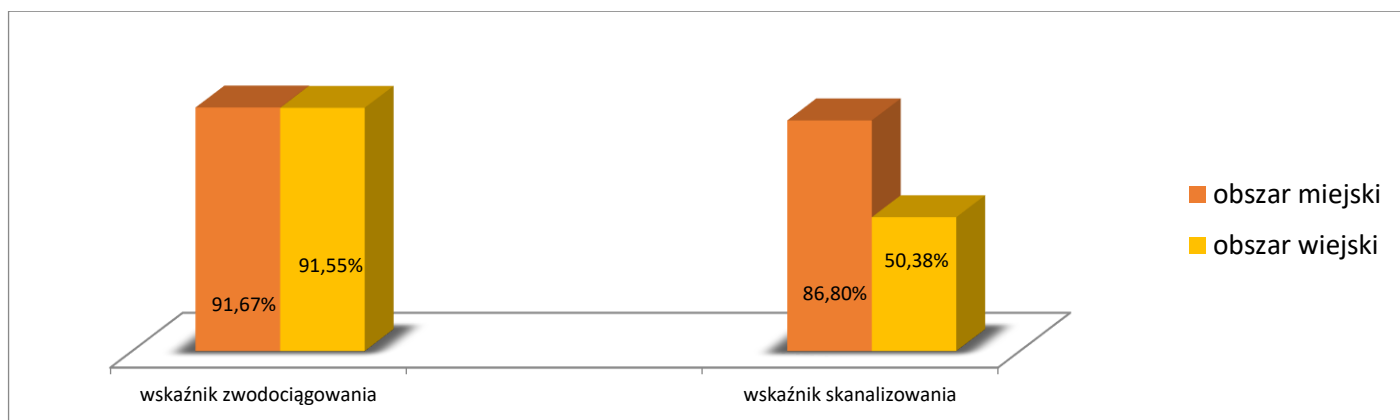
Stopień zwodociągowania oraz skanalizowania poszczególnych gmin tworzących obszar Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny”, województwa kujawsko-pomorskiego oraz kraju zawiera tabela nr 8.

Obszar	Wskaźnik zwodociągowania obszaru (%)		Wskaźnik skanalizowania obszaru (%)	
	2016	2020	2016	2020
Białe Błota	95,5	96,3	50,1	52,9
Dobrcz	99,1	99,2	27,8	33,2
Koronowo	89,1	88,2	56,5	55,7
Nowa Wieś Wielka	76,3	80,3	57,4	62,8
Osielsko	89,1	90,2	72,3	76,1
Sicienko	96,0	96,3	37,7	42,1
Solec Kujawski	88,7	89,7	82,1	83,3
Razem obszar LGD	90,8	91,6	56,5	59,1
Województwo Kujawsko-Pomorskie	95,2	95,5	69,9	70,3

Tabela nr 15 - Wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania obszaru LGD, woj. kujawsko - pomorskiego w 2016 r. i 2020 r.²⁸

Analizując badany aspekt należy zwrócić uwagę na fakt, iż sytuacja w przypadku zwodociągowania jak i skanalizowania wygląda znacznie gorzej na terenach wiejskich. Wskaźnik skanalizowania obszarów wiejskich wynosi zaledwie 50,38%, zaś w przypadku obszarów miejskich jest znacznie wyższy i w 2020 roku osiągnął 86,80%. Stopień zwodociągowania nie różni się aż tak bardzo dla obszarów miejskich oraz wiejskich. Różnica bowiem wynosi niecałe 0,12 pkt procentowych, co przedstawiono graficznie na wykresie nr 9.

Niski stopień skanalizowania obszarów wiejskich wynika m.in. z dużego rozproszenia gospodarstw domowych na badanym terenie, co sprawia, że inwestycje w tym obszarze są mało efektywne (wysokie koszty w stosunku do ilości beneficjentów). Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków może być dobrą alternatywą. Badając stopień zwodociągowania badanego obszaru, możemy stwierdzić stosunkowo wysoki poziom tego wskaźnika. Wskaźnik skanalizowania z roku na rok wzrasta, jednak nadal znajduje się na poziomie bardzo niskim. Potrzeba w tym obszarze kolejnych inwestycji na obszarach wiejskich.

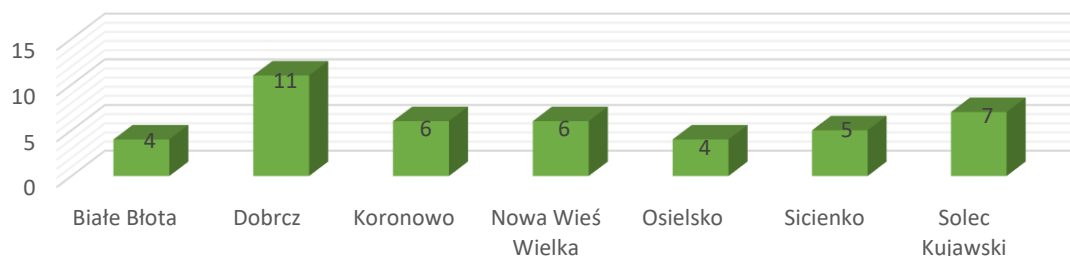
Wykres nr 17 - Wskaźnik zwodociągowania, skanalizowania obszaru LGD z podziałem na strefę miejską oraz wiejską w 2020 r.²⁹

1.7 Turystyka i rekreacja.

²⁸ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

²⁹ Opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” posiada stale rozwijającą się bazę noclegowo-hotelową oraz konsumpcyjno-usługową. Zgodnie z danymi prowadzonymi przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz informacjami od samorządów gminnych w 2020 r. na analizowanym terenie znajdowało się 43 obiekty noclegowe co stanowi 5,4 % obiektów noclegowych w województwie, w tym 14 obiektów hotelowych (8,7% obiektów hotelowych w województwie). Łącznie koncentrowały one 1167 miejsca noclegowe, czyli 4,0% miejsc znajdujących się w zasobach obiektów hotelarskich województwa.

Wykres nr 18 - Obiekty noclegowe na terenie LGD „Trzy Doliny”³⁰

Uzupełnieniem bazy noclegowej o podwyższonym standardzie (obiektów hotelarskich) na obszarze LGD była oferta obiektów świadczących usługi hotelarskie, lecz nie będących obiektami hotelarskimi. Według danych pozyskanych z ewidencji gminnych wynika, iż w 2020³¹ roku - nie uwzględniając kwater agroturystycznych - na terenie LGD prowadziło działalność 2 obiekty, m.in. w postaci pokoi gościnnych, ośrodka wczasowego i szkoleniowo-wypoczynkowego, skupiających łącznie 199 miejsc noclegowych, czyli 1,3% miejsc noclegowych dostępnych w obiektach świadczących usługi hotelarskie, ale nie będących hotelarskimi.

Zgodnie z danymi z ewidencji gminnych, w 2020 roku na obszarze LGD występowało 27 obiektów noclegowych w postaci kwater agroturystycznych, w których odwiedzający mieli do dyspozycji łącznie 331 miejsc noclegowych, stanowiących 11,4% wszystkich dostępnych miejsc w kwaterach agroturystycznych w regionie.

Należy jednak zauważyć, iż położenie gmin tworzących LGD „Trzy Doliny” wpływa nie tylko na dynamiczny rozwój gospodarczy, ale także na rozwój turystyki na tym obszarze. Do zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej terenu LGD przyczynia się bowiem znaczna ilość obiektów o charakterze zabytkowo-historycznym oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze m.in. Puszcza Bydgoska, Dolina Wisły, Zalew Koronowski, Parki Krajobrazowe i Rezerваты Przyrody.

W związku z bliskością miasta Bydgoszczy i rozwijającą się gminą Białe Błota, tereny leśne spełniają rolę głównie ochronną, społeczną i produkcyjną. Lasy stanowią miejsce wypoczynku dla mieszkańców i turystów. Na szczególną uwagę zasługuje przebiegający przez teren gminy Kanał Notecki, a także Jezioro Jezuickie, gdzie swoje siedliska mają chronione gatunki ptaków, takich jak: bocian czarny i czapla siwa.

Lasy gminy Białe Błota w okresie letnim stały się miejscem częstych wycieczek, dlatego została utworzona leśna ścieżka dydaktyczna położona w Leśnictwie Białe Błota.³²

Przez gminę Dobrcz przebiegają szlaki turystyczne:

→ poprzez Strzelce Górne, Gądecz, Chełmszczonkę, Trzęsacz, Złą Wieś i Kozielec

→ szlak jezior koronowskich.

Podziwiać także można piękno przyrody w Parku Krajobrazowym Doliny Dolnej Wisły, którego powierzchnia całkowita wynosi 55742,5 ha ,w tym na terenie gminy 1552 ha. Obejmuje on następujące miejscowości: Suponin, Kozielec, Zła Wieś, Włóki, Hutna Wieś, Gądecz, Strzelce Górne, Strzelce Dolne, Trzęsacz i Chełmszczonka. Najwyższą wartością tego parku jest przepiękny krajobraz doliny Wisły wraz z przylegającymi do brzegów rzeki łąkami, starorzeczami i skarpami.³³

³⁰ Opracowanie własne, na podstawie rejestru danych prowadzonego przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz informacji uzyskanych od samorządów gminnych.

³¹ pozyskanych w 2021 roku na przełomie marca i kwietnia, dotyczyły stanu na koniec roku 2020

³² <http://powiat.bydgoski.pl/artykuly/296/gmina-biale-blota>, dane stan na 12.2020.

³³ <http://powiat.bydgoski.pl/artykul/103/35/dobrcz>, dane stan na 12.2020.

Na terenie gminy Koronowo można bez problemu uprawiać turystykę aktywną. Sprzyja temu kilka czynników - Zalew Koronowski (doskonały do uprawiania żeglarstwa), Brda jako bardzo popularna w Polsce rzeka, na której organizowane są spływy kajakowe a także Rynna Jezior Byszewskich. Przez gminę Koronowo przebiega międzynarodowa trasa Euroroute-R1, regionalny szlak rowerowy BY-6001n oraz szereg innych ścieżek. Istnieje także baza do uprawiania sportu jeździeckiego. Wokół zalewu, pośród przepięknych lasów, wiją się liczne nitki szlaków turystycznych. Do najważniejszych z nich zaliczyć możemy:

- Szlak Żółty - szlak im. Leona Wyczółkowskiego (dł. ok. 70 km)
- Szlak Zielony - szlak Jeziora Koronowskiego (dł. ok. 75 km)
- Szlak Czarny - szlak Białego Węgla (dł. ok. 36 km)
- Szlak Niebieski - szlak Brdy (dł. ok. 165 km)
- Szlak Czerwony - szlak KTP „TALK” Bydgoszcz (dł. 45 km)
- Regionalny szlak rowerowy BY-6001n (niebieski)
- Międzynarodowy szlak rowerowy Euroroute R-1³⁴

Atrakcyjne warunki do aktywnego wypoczynku stwarza położone na terenie gminy Nowa Wieś Wielka, Jezioro Jezuićkie – jego piaszczysta plaża od strony Chmielnik i rozległe obszary leśne od strony kąpieliska Piecki, wyposażenie sprzętu wodnego i sieć drobnych usług turystycznych.³⁵ Przez gminę Nowa Wieś Wielka przebiegają piesze Szlaki Turystyczne:

- Szlak czerwony (26,8 km) prowadzi po borach sosnowych Puszczy Bydgoskiej z Bydgoszczy do Nowej Wsi Wielkiej.
- Szlak czarny (30 km) wychodzi z Bydgoszczy i biegnie koło Brzozy, przez Dobromierz do Solca Kujawskiego.
- Szlak „Pałucki” (niebieski, 17,3 km) jest to fragment szlaku prowadzący z miejscowości Brzoza do Łabiszyna przez rezerwat „Dziki Ostrów”.
- Szlak łącznikowy (żółty, 1,4 km) łączy Brzozę ze Szlakiem Pałuckim. Szlak zielony (17,9 km) prowadzi z Bydgoszczy do miejscowości Chmielniki nad Jeziorem Jezuićkim.

Przez gminę przebiega również jeden szlak rowerowy - „Świadkowie Historii” (ogółem 40 km), który prowadzi przez miejsca upamiętniające tragiczne losy Polaków na terenie Puszczy Bydgoskiej. Na terenie gminy szlak liczy 14,7 km.³⁶

Wschodnia i południowa granica gminy Osielsko przylega do ważnych korytarzy ekologicznych, umożliwiających przemieszczanie się gatunków pomiędzy odmiennymi obszarami o dużej różnorodności biologicznej. Część zachodnia gminy to Dolina Brdy z mikroregionem Bożenkowa położonym wśród lasów stanowiących przedśionek Borów Tucholskich. Niewielki skrawek w części wschodniej wchodzi w skład tzw. Doliny Fordońskiej należącej do Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły. Na szczególną uwagę zasługuje tu "Parów Jarużyński" z ciekawą roślinnością i źródłiskami. Ze skarpy z różnicą poziomów 60 m widać przepiękną panoramę Wisły.³⁷

Przez teren gminy Osielsko przebiegają szlaki turystyczne Brdy i są to:

- Szlak żółty im. inż. Tadeusza Janickiego,
- Szlak czerwony Klubu Turystów Pieszyc „Talk”,
- Szlak czerwony im. Jeremiego Przybory,
- Szlak zielony im. inż. Pawła Ciesielczuka.³⁸

Teren Gminy Sicienko epatuje przede wszystkim urodą krajobrazu. Można tu podziwiać wiele uroczych elementów architektury: stare wiejskie domy, mosty, figurki, czy zające drzewa stanowiące pomniki przyrody. Niewątpliwą atrakcją jest Obszar Krajobrazu Chronionego Rynny Jezior Byszewskich z jednym z większych w województwie kujawsko - pomorskim Jeziorem Słupowskim.³⁹

Piesze szlaki turystyczne:

- Wierchuciński Szlak Czterech Jezior oznaczony jest kolorem żółtym,
- Szlak „pól malowanych” oznaczony kolorem zielonym,

³⁴ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykul/103/36/koronowo>, dane stan na 12.2020.

³⁵ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykul/103/37/nowa-wies-wielka>, dane stan na 12.2020.

³⁶ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykuly/297/gmina-nowa-wies-wielka>, dane stan na 12.2020.

³⁷ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykul/103/38/osielsko>, dane stan na 12.2020.

³⁸ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykuly/300/gmina-osielsko>, dane stan na 12.2020.

³⁹ <http://powiat.bydgoski.pl/arttykul/103/39/sicienko>, dane stan na 12.2020.

- Niebieski szlak turystyczny „Śladami lokomotywy”,
- Szlak „Umocnień Przedmościa Bydgoskiego”, oznaczony kolorem czerwonym.

Przez tereny Gminy prowadzi też szlak rowerowy „Edukacji Przyrodniczej” liczący 28 km, który przebiega pętlą przez miejscowości położone w środkowej i południowej części Gminy. Poza tym przez teren gminy przebiegają ścieżki rowerowe prowadzące od Bydgoszczy do Sicienka oraz do Trzęmiętowa.⁴⁰

W Solcu Kujawskim można znakomicie wypocząć, a także zapoznać się bezpośrednio ze śladami historii. Bez wątplenia do najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych należą ślady osadnictwa holenderskiego w Otorowie i Przyłubiu. Obejrząc tu można ich niegdysiejsze siedziby i zwiedzić stary menonicki cmentarz z nagrobkami otoczonymi misternie kutymi parkanami.

Ścisła współpraca z Państwowym Instytutem Geologicznym w Warszawie oraz Muzeum Ewolucji zaowocowała powstaniem najbardziej profesjonalnego parku jurajskiego w Europie. W Jura Parku znajdują się unikalne rekonstrukcje dinozaurów, modele tworzone przez najlepszych na świecie rzeźbiarzy wyspecjalizowanych w tematyce paleontologicznej, w najdrobniejszych szczegółach odzwierciedlają anatomię ciała, strukturę skóry i inne cechy charakterystyczne każdego z gadów. Idąc 2-kilometrową ścieżką wiodącą wśród tematycznych scenek rodzajowych, zobaczyć można naturalną i niepowtarzalną roślinność tworzącą wyjątkowy mikroklimat.

W ramach projektu współfinansowanego z PROW-OŚ IV LEADER powstała pierwsza na terenie gminy Solec Kujawski ścieżka edukacyjno-przyrodnicza. Ścieżka ma długość 3,5 km i 10 przystanków z tablicami informacyjnymi oraz miejscem do odpoczynku i obcowania z naturą. Trasa wiedzie przez uroczne zakątki lasu bogatego we florę i faunę o czym informują tablice tematyczne. Podczas wędrówki szczególną ciekawość wzbudza rzadkie zjawisko wypływającej z ziemi wody, która niewielkim strumieniem wpada do leśnego, cicho szemrzącego, tajemniczego stawu. Zjawisko to jest tym bardziej ciekawe, że źródłisko usytuowane jest na terenie ubogim w wodę, w którym warstwy wodonośne znajdują się stosunkowo głęboko. Większa wilgotność na tym terenie determinuje bioróżnorodność a to z kolei - specyficzny mikroklimat tego obszaru.⁴¹

Niniejszy obszar jest **potencjalnym obszarem dla innowacji** kreatywnych i imitujących w obszarze tworzonej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (kreatywnych – całkowicie nie występujących na obszarze i innowacyjnych w szerszym kontekście obszarowym, imitujących – adaptujących rozwiązania na grunt obszaru LSR). Spodziewana innowacyjność dotyczyć może w tym obszarze przede wszystkim nadania innowacyjnych funkcji infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej oraz zastosowania innowacyjnych rozwiązań konstrukcyjnych. LGD jednak dopuszcza inne zakresy innowacyjności.

1.8 Dostęp do edukacji i jakość kształcenia.

Opieka żłobkowa

Zgodnie z danymi Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej⁴², na terenie Stowarzyszenia LGD “Trzy Doliny” opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana była zarówno w formie żłobków, klubów dziecięcych, jak i dziennych opiekunów, których celem była pomoc rodzicom w godzeniu pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi. Usługę opiekuńczą świadczyło 13 żłobków, 3 kluby dziecięce oraz 3 opiekunów dziennych. Opieka dostępna była w 13 miejscowościach (Niemcz i Łochowo - po 2 żłobki, Koronowo, Solec Kujawski, Białe Błota, Murowaniec, Sienko, Wteln, Zielonka, - 1 żłobek w każdej miejscowości, Osielsko - 1 żłobek i 3 dziennych opiekunów, Dobrcz - 1 żłobek i 1 klub dziecięcy, Brzoza, Kruszyn - 1 klub dziecięcy w każdej miejscowości). Tym samym w każdej gminie tworzącej obszar LGD opieka instytucjonalna na dzieci do lat 3 była sprawowana. Liczba dostępnych miejsc w funkcjonujących placówkach to 718 na 3204 dzieci do lat 3 na terenie LGD. Dzienni opiekunowie natomiast mieli możliwość sprawowania opieki łącznie nad 17 dziećmi. Oferta tej formy opieki cieszyła się wysokim zainteresowaniem wśród rodziców. Niemniej obecny poziom opieki nie jest jeszcze na satysfakcjonującym poziomie. Wobec tego wszelkie podejmowane działania powinny koncentrować się na wsparciu rozwoju opieki nie tylko w obszarach o niskim odsetku dzieci np. poprzez tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, czy organizacji opieki świadczonej przez dziennych opiekunów,

⁴⁰ <http://powiat.bydgoski.pl/artykuly/303/gmina-sienko>, dane stan na 12.2020.

⁴¹ <http://powiat.bydgoski.pl/artykuly/298/gmina-solec-kujawski>

⁴² Rejestr żłobków i klubów dziecięcych <https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>, dostęp z dnia 29.06.2022 r.

ale i na dalszym rozwijaniu opieki w placówkach już istniejących (np. zwiększenie liczby dostępnych miejsc). Według danych pobranych z portalu Informacyjno-usługowego emp@tia, odsetek dzieci, które mogą być objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na terenie LGD wynosił 22,4%.

Wyniki badań ankietowych wskazują, że na terenie LGD istnieją potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 dotyczące realizacji nowych obiektów i zwiększenia liczby miejsc w istniejących placówkach. W szczególności w gminie Nowa Wieś Wielka, gdzie na pomoc w opiece może liczyć zaledwie 4,7% rodziców.

Gmina	Żłobki	Liczba miejsc	Kluby dziecięce	Liczba miejsc	Dzienny opiekun	Liczba miejsc
Białe Błota	5	293	0	0	0	0
Dobrcz	1	20	1	24	0	0
Koronowo	2	84	0	0	0	0
Nowa Wieś Wielka	0	0	1	13	0	0
Osielsko	3	168	0	0	3	17
Siczenko	1	20	1	15	0	0
Solec Kujawski	1	64	0	0	0	0
Razem	13	649	3	52	3	17

Tabela nr 16 - Ilość miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u opiekunów dziennych.⁴³

Gmina	Liczba dzieci do lat 3	Liczba miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u opiekunów dziennych	% wszystkich dzieci które mogą być objęte opieką
Białe Błota	661	293	44,3
Dobrcz	349	44	12,6
Koronowo	700	84	12,0
Nowa Wieś Wielka	279	13	4,7
Osielsko	448	185	41,3
Siczenko	305	35	11,5
Solec Kujawski	462	64	13,9
Razem	3204	718	22,4

Tabela nr 17 - Odsetek dzieci jakie mogą być objęte opieką w żłobkach, klubach dziecięcych i u opiekunów dziennych na terenie LGD⁴⁴.

Wychowanie przedszkolne

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁴⁵ oraz serwisu Portal Danych⁴⁶ wychowanie przedszkolne na terenie LGD realizowane jest w 59 placówkach (w tym 1 specjalnej) obejmujących 31 przedszkoli, 5 punktów przedszkolnych oraz oddziały przedszkolne w 23 szkołach podstawowych. Większość z nich to placówki publiczne (41 placówek).

⁴³ Opracowanie własne na podstawie danych ze strony <https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3>, dane stan na 12.2020.

⁴⁴ Opracowanie własne na podstawie danych ze strony <https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3>, dane stan na 12.2020.

⁴⁵ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>

⁴⁶ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej <https://dane.gov.pl/pl>

Według danych GUS w 2020 r. łącznie na terenie LGD było 4 731 dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat), w tym 1200 dzieci w wieku 6 lat, natomiast dzieci w wieku 3-5 lat było 3531. Z wychowania przedszkolnego korzystało 1182 dzieci w wieku 6 lat, które objęte są obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym oraz 2 909 dzieci w wieku 3-5 lat. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił 82,4%.

Gmina	Przedszkola		Oddziały przedszkolne		Punkty przedszkolne		Liczba placówek ogółem
	niepubliczne	publiczne	niepubliczne	publiczne	niepubliczne	publiczne	
Białe Błota	3	3	0	3	0	1	10
Dobrcz	1	3	0	5	0	4	13
Koronowo	2	2	0	7	0	0	11
Nowa Wieś Wielka	1	2	0	0	0	0	3
Osielsko	8	1	0	3	0	0	12
Siczenko	0	1	0	4	0	0	5
Solec Kujawski	2	2	0	1	0	0	5
Razem	17	14	0	23	0	5	59

Tabela nr 18 - Liczba placówek wychowania przedszkolnego na terenie LGD Trzy Doliny – opracowanie własne.

Szkoły podstawowe

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁴⁷ oraz serwisu Portal Danych⁴⁸, na terenie LGD funkcjonują 33 szkoły podstawowe (w tym 1 szkoła specjalna zlokalizowana w Koronowie). Większość z nich to szkoły publiczne (1 szkoła niepubliczna działa w gminie Białe Błota). Największą liczbą szkół podstawowych na terenie LGD charakteryzuje się gmina Koronowo z 10 placówkami (4 w mieście i 6 na terenie wiejskim).

Według danych GUS w 2020 r. łącznie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży funkcjonujących na terenie LGD uczyło się 10 183 uczniów (w tym 43 w szkole specjalnej).

Gmina	Szkoły podstawowe						Liczba placówek ogółem	Liczba uczniów ogółem
	niepubliczne		publiczne		specjalna			
	liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów		
Białe Błota	1	92	3	2346	0	0	4	2438
Dobrcz	0	0	6	1009	0	0	6	1009
Koronowo	0	0	10	1954	1	43	10	1954
Nowa Wieś Wielka	0	0	2	927	0	0	2	927
Osielsko	0	0	4	1675	0	0	4	1675
Siczenko	0	0	5	798	0	0	5	798
Solec Kujawski	0	0	2	1382	0	0	2	1382
Razem	1	92	32	10091	1	43	33	10183

Tabela nr 19 - Liczba szkół podstawowych na terenie LGD Trzy Doliny – opracowanie własne.

Szkoły ponadpodstawowe

⁴⁷ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>, dane stan na 12.2020.

⁴⁸ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej <https://dane.gov.pl/pl>, dane stan na 12.2020.

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁴⁹ na terenie LGD jest 10 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży obejmujących licea ogólnokształcące (2 szkoły), technika (3 szkoły) oraz szkoły branżowe I stopnia (5 szkół, w tym 1 szkoła specjalna). Zlokalizowane są głównie w miastach - Koronowo i Solec Kujawski (łącznie 8 szkół), ale także w miejscowości wiejskiej Karolewo (gmina Dobrcz). Wszystkie mają charakter publiczny.

Łącznie w szkołach ponadpodstawowych działających na terenie LGD uczy się 1 019 uczniów (w tym 6 w szkole specjalnej). Największą grupę, podobnie jak w przypadku całego regionu, stanowią uczniowie techników – ich odsetek wynosi prawie 38%. Należy jednak pamiętać, iż realizacja tego poziomu kształcenia stanowi zadanie własne powiatu. Wskazane szkoły ponadpodstawowe kształcą zatem uczniów z całego powiatu bydgoskiego – także z gminy Dąbrowa Chełmińska objętej działaniem LGD „Zakole Dolnej Wisły”.

Gmina	Szkoły ponadpodstawowe						Liczba placówek ogółem	Liczba uczniów ogółem
	Liceum ogólnokształcące		Technikum		Branżowa szkoła I stopnia			
	liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów		
Białe Błota	0	0	0	0	0	0	0	0
Dobrcz	0	0	1	127	1	64	2	191
Koronowo	1	198	1	225	3	147	5	570
Nowa Wieś Wielka	0	0	0	0	0	0	0	0
Osielsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Sicienko	0	0	0	0	0	0	0	0
Solec Kujawski	1	113	1	56	1	89	3	258
Razem	2	311	3	408	5	300	10	1019

Tabela nr 20 - Liczba szkół ponadpodstawowych na terenie LGD⁵⁰-opracowanie własne.

Szkolnictwo wyższe.

Nie dotyczy.

Pogłębiona diagnoza dla gminy Sicienko oraz gminy Solec Kujawski

Po dokonaniu pogłębionej analizy, sytuacji dzieci i młodzieży, w gminie Sicienko oraz w gminie Solec Kujawski, która była oparta na diagnozie szkół funkcjonujących na terenie obu gmin, stwierdzono iż dzieci i młodzież z tych gmin mają ograniczony dostęp do pozaformalnej oferty edukacyjnej, ze względu na brak możliwości zapewnienia tej oferty przez szkoły, które uczestniczą w kształceniu formalnym. Diagnoza polegała na wywiadach ze szkołami. Zapytano o to jaka jest oferta edukacyjna w tym zakresie. Badaniu podlegało 50% placówek kształcenia z gminy Sicienko i gminy Solec Kujawski i na tej podstawie stwierdzono, że dzieci i młodzież są w szczególnie niekorzystnej sytuacji co spełnia przesłanki kryterium h). W przypadku gminy Sicienko występują również problemy komunikacyjne uniemożliwiające swobodne korzystanie z takiej oferty w innych miejscowościach.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty.

Na obszarze LGD notuje się bardzo dobrą na tle regionu jakość kształcenia wyrażoną wynikami egzaminów kończących szkołę podstawową. Według danych OKE w ostatnich 3 latach wyniki z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego kształtowały się tu na wyższym poziomie niż przeciętnie w regionie (w przypadku matematyki i j. angielskiego o co najmniej 10%) i w kraju (w przypadku matematyki i j. angielskiego o co najmniej ok 3%). Zauważa się jednak konieczność wsparcia w zakresie dalszego rozwoju kompetencji kluczowych uczniów, a także organizacji form wsparcia edukacyjnego i zapewnienia oferty spędzania czasu wolnego przez uczniów.

⁴⁹ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>, dane stan na 12.2020.

⁵⁰ Opracowanie własne na podstawie <https://rspo.gov.pl>, <https://dane.gov.pl/pl>, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>, dane stan na 12.2020.

Zagrody edukacyjne.

W gminie Dobrcz działają dwie zagrody edukacyjne (w miejscowościach Kozielec i Sienno).

1.9 Instytucję kultury (ośrodki kultury, biblioteki, świetlice wiejskie), Kluby Seniora, Uniwersytety III wieku.

- 50 klubów sportowych, stwarzających możliwość czynnego uprawiania sportu i krzewienia kultury fizycznej,
- 17 bibliotek publicznych,
- 56 ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich⁵¹,
- 10 Klubów Seniora,
- 8 Uniwersytetów Trzeciego Wieku,⁵²
- 30 Kół Gospodyń Wiejskich, z czego zarejestrowanych w ARiMR było 18 KGW⁵³.

1.10 Sytuacja kobiet na obszarze LSR oraz problemy związane z występowaniem stereotypów związanych z płcią.

Jak wskazują dane ujęte w punkcie 1.1 Demografia liczba kobiet w gminach na obszarze LSR rozkłada się następująco:

Gmina	Liczba ludności	W tym kobiety	Współczynnik feminizacji	% udział kobiet w populacji
	(w tys.)	(w tys.)	(%)	(%)
Białe Błota	24,3	12,04	98,21%	49,55%
Dobrcz	12,15	6,05	99,18%	49,79%
Koronowo miasto	10,99	5,35	94,86%	48,68%
Koronowo wieś	12,66	6,45	103,86%	50,95%
Nowa Wieś Wielka	10,12	4,97	96,50%	49,11%
Osielsko	16,42	8,34	103,22%	50,79%
Sicienko	10,43	5,29	102,92%	50,72%
Solec Kujawski miasto	15,49	7,49	93,63%	48,35%
Solec Kujawski wieś	1,15	0,56	94,92%	48,70%
RAZEM	113,71	57,4	101,94%	50,48%

Tabela nr 21 – Dane demograficzne – sytuacja kobiet, stan na dzień 31.12.2020.

Analizując powyższe dane należy zauważyć, iż współczynnik feminizacji dla obszaru wynosi 101,94%, co wskazuje na demograficzną przewagę liczebną kobiet na obszarze LSR. W obszarze poszczególnych gmin sytuacja demograficzna liczebności kobiet kształtuje się różnie, występują gminy na obszarze z przewagą kobiet, ale i takie gdzie liczba kobiet w stosunku do liczby mężczyzn jest mniejsza. Ukazuje to, iż jeśli chodzi o wymiar demograficzny nie ma znaczącej nadliczebności kobiet względem mężczyzn. Sytuacja demograficzna w kontekście liczebności nie jest więc czynnikiem decydującym o konieczności udzielenia wyrównywania szans. Kwestią kluczową natomiast jest sytuacja demograficzna w kontekście wieku, kobiet na rynku pracy i ich funkcja, czy też funkcjonowanie w życiu społecznym. Jak wskazują dane raportu Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu pn. „ANALIZA SYTUACJI KOBIET NA RYNKU PRACY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2020 ROKU”⁵⁴ zauważalne są następujące problemy:

⁵¹ www.stat.gov.pl, dane stan na 12.2020.

⁵² <http://www.infosenior.rops.torun.pl/mapa-infrastruktury-pomocowej?cat=177>, dane stan na 12.2020.

⁵³ <https://krkgw.arimr.gov.pl/#>, dane stan na 12.2020.

⁵⁴ Raport WUP „ANALIZA SYTUACJI KOBIET NA RYNKU PRACY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2020 ROKU”, <https://wuptorun.praca.gov.pl/documents>, dane na dzień 31.12.2020 r.

- a) Kobiety żyją przeciętnie dłużej niż mężczyźni - analizując udziały kobiet i mężczyzn w poszczególnych przedziałach wiekowych, dostrzec można jak z wiekiem zmieniają się proporcje. W 2020 r. urodziło się więcej chłopców niż dziewczynek. Przewaga mężczyzn utrzymywała się do przedziału wiekowego 45–49 lat. Po 50 roku życia zwiększał się udział kobiet. W wieku 85 lat i więcej przewaga kobiet wyniosła już 45,5 p. proc⁵⁵. Sytuacja taka powoduje występowanie problemów społecznych występujących w okresie późnej dojrzałości i starości, takie jak osamotnienie, problemy natury psychicznej związane z utratą bliskiej osoby, problemy natury ekonomicznej związane z zachowaniem i utrzymaniem standardu życia. Dane ujęte powyżej można ekstrapolować na obszar LSR wskazując, iż tendencje te w niektórych gminach są bardziej widoczne, szczególnie w tych gminach o większej specyfice rolnej. Ekstrapolowanie danych jest niezbędne, gdyż nie ma zagregowanych danych dla poszczególnych gmin obszaru LSR. Tendencje te potwierdzają wyartykułowane potrzeby wskazane w badaniach pierwotnych.
- b) Niższy współczynnik aktywności zawodowej wśród kobiet – jak wskazują dane raportu w roku 2020 współczynnik aktywności zawodowej kobiet wynosił 54,6%, a u mężczyzn był o prawie 10% wyższy⁵⁶. Dodatkowo złą tendencją jest utrzymywanie się niskiego współczynnika w grupie wiekowej 15-24 lata. Sytuacja taka spowodowana jest wydłużonym okresem edukacji, co jest zjawiskiem pozytywnym, co jednak nie przekłada się na wchodzenie kobiet na rynek pracy. Mówiąc wprost kobietom z wykształceniem nawet trudniej wejść na rynek pracy niż mężczyznom. Dodatkowo niższa aktywność zawodowa kobiet spowodowana jest „lękiem” pracodawców przed przerwą w świadczeniu pracy związanej z ciążą i macierzyństwem oraz samym okresem wychowania dziecka, gdzie proces ten stereotypowo jest kojarzony ze społeczną rolą kobiety. Problemy te bezpośrednio wpływają na trudności w aktywizacji zawodowej kobiet lub na powrót do aktywności zawodowej po przerwie związanej z urodzeniem dziecka. Dane ujęte powyżej można ekstrapolować na obszar LSR. Ekstrapolowanie danych jest niezbędne, gdyż nie ma zagregowanych danych dla poszczególnych gmin obszaru LSR. Tendencje te potwierdzają wyartykułowane potrzeby wskazane w badaniach pierwotnych.
- c) Wyższy poziom bezrobocia wśród kobiet – jak wskazują dane z raportu bezrobotne kobiety wśród ogółu bezrobotnych w powiecie bydgoskim w roku 2020 stanowiły 58,1%⁵⁷. Świadczy to znacznie trudniejszej sytuacji kobiet w zakresie znajdowania zatrudnienia. Szczególnie złym zjawiskiem jest, że większość bezrobotnych kobiet należała do grupy długotrwale bezrobotnych (60,8%)⁵⁸. Powody występowania takiej sytuacji są analogiczne jak w przypadku niskiego współczynnika aktywności zawodowej. Dane ujęte powyżej można ekstrapolować na obszar LSR. Ekstrapolowanie danych jest niezbędne, gdyż nie ma zagregowanych danych dla poszczególnych gmin obszaru LSR. Tendencje te potwierdzają wyartykułowane potrzeby wskazane w badaniach pierwotnych.

Podsumowując, ukazane dane wskazują, iż sytuacja kobiet na rynku pracy oraz w życiu społecznym jest gorsza od sytuacji mężczyzn. Długotrwała sytuacja problemowa powoduje powstawanie stereotypów, które wymagają interwencji. Przedstawione dane potwierdzone zostały w badaniach pierwotnych wykonanych przez LGD.

2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji.

Po dokonaniu analizy zapisów programowych FEDKiP oraz WPR, analizy problemów i potrzeb obszaru LSR oraz przeanalizowaniu materiałów uzyskanych w ramach partycypacyjnych metod konsultacji społecznych przeprowadzonych w formach kwestionariuszowych, warsztatach, spotkaniach, wywiadach indywidualnych i grupowych stwierdzamy, że grupami docelowymi oraz grupami szczególnie istotnymi z punktu wdrażania LSR są:

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże.

Przedsięwzięcie	Grupa docelowa	Grupa w niekorzystnej sytuacji
P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamывania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ)	Mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 18 rok życia.	Kobiety zamieszkujące na obszarze LSR.
P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2 – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)	Dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.	Dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju. Dla obszaru gminy Sicienko i Solec Kujawski dodatkowym czynnikiem jest ograniczony dostęp co wynika z diagnozy osób w niekorzystnej sytuacji ujętej w LSR.
P.1.3 - Przedsięwzięcie 1.3 – Działania na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych (Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH)	Mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 18 rok życia.	Nie dotyczy.
P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)	Mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60. rok życia. Ze wsparcia w klubie seniora wyłączone będą osoby będące uczestnikami dziennych domów pomocy i innych ośrodków wsparcia dziennego przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej.	Mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia.
P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1 – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	- Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy uzasadnią ekonomicznie zasadność podjęcia pozarolniczej gospodarczej (opracują i złożą biznesplan) - W/w osoby mogą skorzystać z tego rodzaju wsparcia tylko raz w okresie realizacji PS WPR.	Nie dotyczy.
P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	- Przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze LSR posiadający minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej. - W/w przedsiębiorcy mogą skorzystać z tego rodzaju wsparcia	Nie dotyczy.

	tylko raz w okresie realizacji PS WPR. - W/w przedsiębiorcy mogą ubiegać się o wsparcie na rozwijanie działalności nie wcześniej niż po upływie 2 lat od wypłaty płatności ostatecznej w ramach operacji realizowanej w ramach podejmowania/tworzenia tych działalności.	
P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej . (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej)	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.	Nie dotyczy.

Tabela nr 22 - Grupy docelowe w przedsięwzięciach LSR - opracowanie własne.

3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy.

Lokalna Grupa Działania funkcjonuje na obszarze LSR od 2008 roku. Zarówno LGD i jak jej członkowie zdobyli doświadczeniem, jak i wiedzę na temat specyfiki obszaru na którym działają. Działania LGD oraz poszczególnych partnerów są skoordynowane i wzajemnie uzupełniające. W dotychczasowej działalności wspieramy różne inicjatywy w formie współorganizacji przedsięwzięć wspólnie z partnerami, uczestnictwa w działaniach partnerów, czy też zapraszania partnerów do współpracy do realizowanych przez nas działań lokalnych. Analizując, w jaki sposób LGD może wesprzeć **lokalne inicjatywy**, wskazać należy następujące możliwe formy wsparcia:

- **uczestnictwo w organizowanych przez partnerów inicjatywach** – w tym zakresie, podobnie jak dotychczas przyjmować będziemy zaproszenie do uczestnictwa w przedsięwzięciach jst, czy NGO z obszaru, w celu zaprezentowania możliwości jakie daje wdrażanie LSR i wzmacniając działalność animacyjną LGD, zgodnie z przyjętymi założeniami Planu Komunikacji,
- **współorganizowanie inicjatyw lokalnych** – wspólne tworzenie przedsięwzięć, szczególnie o charakterze integracyjnym i animacyjnym. LGD, w tym zakresie wspierać będzie podmioty lokalne, o niższym potencjale w celu tworzenia wartościowych inicjatyw w środowisku lokalnym. Działanie to realizowane będzie w ramach wdrażania Planu Komunikacji oraz ze środków składkowych LGD.
- **organizowanie i inicjowanie działań lokalnych** – tworzenie charakterystycznych dla obszaru wydarzeń i inicjatyw, często lub przeważnie organizowanych wspólnie z lokalnymi liderami obszaru. Działanie to daje LGD rolę inicjującą i kreującą rozwój działań na obszarze i pozycjonuje LGD jako drugi, po JST, podmiot organizujący życie w społeczności lokalnej. Działanie to realizowane będzie w ramach wdrażania Planu Komunikacji oraz ze środków składkowych LGD.

Biorąc pod uwagę w/w zakresy wsparcia na poziomie lokalnym jesteśmy przekonani, że nasza współpraca będzie dalej kontynuowana. Udzielaliśmy zarówno doraźnego jak i systemowego wsparcia wielu instytucjom, podmiotom i grupom nieformalnym, które były zainteresowane naszą pomocą i kiedykolwiek, ktokolwiek zwróci się do nas to zapewne otrzyma wsparcia na miarę naszych możliwości.

Odnosząc się do wsparcia inicjatyw ponadlokalnych warto wskazać, iż obecnie uczestniczymy w opiniowaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego (Strategia ZIT BydOF), poprzez uczestnictwo Prezesa LGD w Radzie ZIT. Ponadto, w zakresie wsparcia inicjatyw o charakterze regionalistycznym i kulturoznawczym, dalej współpracować będziemy z Samorządem Województwa, powiatem bydgoskim, czy organami administracji rządowej przy realizacji działań ponadlokalnych np. Festiwal Smaku w Grucznie, Święto Śliwki, czy inscenizacja bitwy pod Koronowem. Szczegółowy zakres realizowanych inicjatyw zarówno o charakterze lokalnym jak i ponadlokalnym ujęty został w Rozdziale IV, pkt 1.

Rozdział V - Spójność, komplementarność i synergia.

1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi.

Komplementarność z dokumentami planistycznymi na poziomie krajowym.	
Nazwa dokumentu planistycznego.	Opis zgodności i komplementarności
KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030 (KSRR 2030)	LSR jest zgodna i komplementarna z opisywanym dokumentem planistycznym poprzez korelację celów. LSR ze swoimi celami i założeniami wpisuje się w: - Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym – poprzez zaplanowanie przedsięwzięć dotyczących zarówno sfery społecznej (środki z EFS+), a także gospodarczej, środowiskowej i społecznej (środki PS WPR). - Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – poprzez endogeniczny charakter LSR opierający się na lokalnych potencjałach, w tym potencjale społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. - Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – poprzez partycypacyjny i oddolny charakter uwzględniający lokalne polityki na poziomie zarówno administracji samorządowej jak i rządowej. Poprzez odniesienie się LSR do poszczególnych celów szczegółowych realizacji LSR wpisuje się również w realizację celu głównego Strategii, którym jest efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2030 (SRKL2030)	LSR wpisuje się również w strategię opracowaną przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. LSR wpisuje się i pośrednio realizuje: - Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych – poprzez realizację wsparcia w ramach EFS+, Przedsięwzięcie P.1.3 - Przedsięwzięcie 1.3 – Działania na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych (Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH), obejmujące aktywizację edukacyjną osób dorosłych w formie LOWE (Lokalnym Ośrodków Wiedzy i Edukacji) - Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy - poprzez realizację wsparcia w ramach EFS+, Przedsięwzięcie P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ), które swoim zakresem obejmuje wyrównywanie szans na rynku pracy. - Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne - poprzez realizację wsparcia w ramach EFS+, P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ), obejmujące aktywizację społeczną osób starszych.
PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ROZWOJU SPOŁECZNEGO 2021-2027 (FERS)	LSR wpisuje się w Program poprzez realizację wsparcia z EFS+ w ramach Przedsięwzięć P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4. Realizując wsparcie w ramach tych przedsięwzięć LSR pośrednio wpisze się w następujące cele szczegółowe Programu: - Cel szczegółowy: ESO4.3. Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a

	prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (EFS+) - Cel szczegółowy: ESO4.5. Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego (EFS+) - Cel szczegółowy: ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+) - Cel szczegółowy: ESO4.7. Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+) - Cel szczegółowy: ESO4.8. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+) - Cel szczegółowy: ESO4.12. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (EFS+)
PROGRAM PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027.	LSR bezpośrednio, poprzez finansowanie części przedsięwzięć z Programu, wpisuje się w następujące jego cele: - CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów (przedsięwzięcie P.2.1 i P.2.2) - CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (przedsięwzięcie P.3.1)
Komplementarność z dokumentami planistycznymi na poziomie regionalnym.	
Nazwa dokumentu planistycznego.	Opis zgodności i komplementarności
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO 2030 ROKU – STRATEGIA PRZYSPIESZENIA 2030+	Wdrażanie LSR przyczyni się do pośredniej realizacji Strategii, poprzez realizację jej celów głównych. LSR wpłynie na realizację następujących celów głównych: - Cel główny: 1. Skuteczna edukacja, a w ramach niego Cele Operacyjne - 11. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania, 13. Kształtowanie środowiska edukacyjnego - poprzez działania skierowane dla dzieci i młodzieży w ramach przedsięwzięcia P.1.2 oraz działania na rzecz edukacji osób dorosłych P.1.3. - Cel główny: 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo - 21. Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego; 22. Rozwój wrażliwy społecznie (poprzez działania w ramach przedsięwzięć P.1.1 - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z picią, oraz P.1.4 Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+), 35. Rozwój turystyki (poprzez działania w ramach przedsięwzięć P.3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,), 37. Nowoczesny rynek pracy (poprzez działania w ramach przedsięwzięć P.1.1 - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z picią; P.2.1 - Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez

	osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR; P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR), 41. Infrastruktura rozwoju społecznego (poprzez realizację przedsięwzięcia P.3.1 - Działania na rzecz poprawy dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej). - Cel główny: 3. Konkurencyjna gospodarka, a w ramach niego Cel Operacyjny - 33. Rozwój przedsiębiorczości – poprzez realizację wsparcia w zakresie zakładania i rozwoju działalności gospodarczej (przedsięwzięcia P.2.1 i P.2.2) - Cel główny: 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, a w ramach niego Cele Operacyjne - 41. Infrastruktura rozwoju społecznego, 42. Środowisko przyrodnicze, 43. Przestrzeń kulturowa, 48. Potencjały endogeniczne. (przedsięwzięcie P.3.1- Działania na rzecz poprawy dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej).
PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA (FedKiP)	LSR bezpośrednio, poprzez finansowanie części przedsięwzięć z Programu, wpisuje się w następujące jego cele: - Cel szczegółowy 4(c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – Przedsięwzięcie P.1.1. - Cel szczegółowy 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – Przedsięwzięcie P.1.2. - Cel szczegółowy 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej. – Przedsięwzięcie P.1.3. - Cel szczegółowy 4(l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci - Przedsięwzięcie P.1.4.
Komplementarność z dokumentami planistycznymi na poziomie lokalnym.	
Nazwa dokumentu planistycznego.	Opis zgodności i komplementarności
PROGRAM ROZWOJU POWIATU BYDGOSKIEGO NA LATA 2017-2023	Wdrażanie LSR przyczyni się do pośredniej realizacji Strategii, poprzez realizację jej celów strategicznych. LSR wpłynie na realizację następujących celów strategicznych: - Cel strategiczny nr 2: Rozwój usług społecznych - poprzez działania w ramach przedsięwzięcia – P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4 - Cel strategiczny nr 3: Rozwój turystyki – poprzez działania w ramach przedsięwzięcia P.3.1 - Cel strategiczny nr 4: Wzmocnienie współpracy i działań JST.- poprzez działania w ramach przedsięwzięcia P.3.1 oraz partnerstwo lokalne np. w wymiarze realizacji działań komunikacyjnych i animacyjnych.
STRATEGIE ROZWOJU GMIN I DOKUMENTY PLANISTYCZNE GMIN	Część Gmin obszaru ma ustanowione strategiczne dokumenty planistyczne przyjęte do roku 2025, część realizuje działania na podstawie rocznych planów zgodnie z zadaniami wskazanymi w ustawie o samorządzie gminnym. LSR w ramach proponowanych przedsięwzięć wpisuje się w ustawowy zakres zadań Gmin (w szczególności przedsięwzięcia: P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4, P.3.1).

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Jednym z czynników potencjalnie wpływających na kształt strategii integracji jest bliskość organizacyjna na poziomie nie tylko celów działalności (lub zadań statutowych), ale podobieństwa wewnętrznych i zewnętrznych walorów organizacyjnych łączących się instytucji. Wśród czynników, które mogą mieć realny wpływ na przebieg procesu integracji sektorowej oraz jej zasięg oraz dynamikę należy wymienić bliskość:

organizacyjna – podobieństwo wewnętrznych i zewnętrznych warunków organizacyjnych (podobna decyzyjność, struktura),

geograficzna – niewielka odległość przestrzenna lub czasowa (poziom osiedla, jednostki urbanistycznej),

poznawcza – zbieżność baz wiedzy, baz referencyjnych, dostęp do grup docelowych (np. instytucje rynku pracy),

instytucjonalna – funkcjonowanie w takim samym otoczeniu instytucjonalnym (np. sektor publiczny, MSP)

Budowa Partnerstwa Sektorowego LGD była poprzedzona taką właśnie analizą poziomu mezostrukturalnego instytucji i podmiotów gospodarczych. Odrębną sprawą jest wątek integracji Partnerstw (przyczynek). Wśród tematycznych wątków kompleksowej realizacji przedsięwzięć można wymienić:

a) partnerstwa publiczno-prywatne (PPP) – to umowa instytucji publicznej i organizacji prywatnej, zawarta w celu zrealizowania określonego przedsięwzięcia ze sfery zadań publicznych.

b) partnerstwa projektowe – cele partnerstwa są ściśle określone w projekcie. Projekty kooperacji powinny być ukierunkowane na takie obszary kluczowe dla sektora gospodarki jak:

- tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych,

- dalsze doskonalenie, bądź zmianę kwalifikacji zawodowych w formie szkoleń, kursów i praktyk oraz zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy.

- rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia, obejmując m.in. doradztwo, szkolenia oraz usługi finansowo – prawne adresowane do osób pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą

c) partnerstwa branżowe/sektorowe – to platforma porozumienia organizacji/instytucji prowadzących zbliżoną działalność.

d) partnerstwa lokalne/trójsektorowe – to porozumienie instytucji publicznych, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych, które chcą wspólnie działać na rzecz swojego regionu, osiedla, gminy, powiatu

3. Korzyści z komplementarności i synergii oraz wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR.

Podejście LEADER opiera się na 7 cechach:

a. **Podejście oddolne.**

b. **Podejście oparte na obszarze.**

c. **Lokalne partnerstwo.**

d. **Zintegrowana strategia wielosektorowa.**

e. **Budowanie sieci.**

f. **Innowacyjność.**

g. **Współpraca**

Wartość dodana podejścia LEADER jest możliwa do osiągnięcia przy wystąpieniu wszystkich 7 cech. Szczególnie ważne są te cechy bazujące na partnerstwie, aktywizacji i integracji społeczności lokalnej, usamodzielnieniu i upodmiotowieniu społeczności lokalnych oraz zintegrowaniu i komplementarności względem siebie projektów, czego efektem jest zwiększenie efektywności, maksymalne dopasowanie do lokalnych potrzeb dzięki oddolności. We wdrożeniu interwencji LEADER wymaga się od LGD podejścia partnerskiego. Wdrażanie interwencji ma się opierać przede wszystkim na partnerstwie w ramach LGD oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (np. władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru. **Osiągnięcie wartości dodanej podejścia LEADER, w tym w szczególności korzyści z komplementarności i synergii będzie możliwa poprzez:**

→ położenie nacisku w projektowanych kryteriach wyboru na realizowanie działań w partnerstwie (katalog działań w których to partnerstwo zostanie uwzględnione obejmuje przedsięwzięcia P.1.1, P.1.2, P.1.4);

- sieciowanie, szczególnie poprzez wymianę doświadczeń oraz propagowanie dobrych praktyk i przykładów, które są dowodem na powodzenie w działaniu (efekt osiągnięty zostanie poprzez realizację założeń planu komunikacji);
- edukacja i innowacja podejścia, zgodnie z definicją innowacji oraz na wybranych i wskazanych w LSR poziomach (efekt osiągnięty zostanie poprzez wprowadzenie w kryteriach wyboru kryterium innowacyjności w przedsięwzięciach P.2.1, P.2.2 i P.3.1);
- poszanowanie lokalnych uwarunkowań, swoiste endogeniczne podejście opierające się o poszanowaniu dziedzictwa naturalnego i kulturowego, uświadomienie znaczenia gospodarki zrównoważonej, zielonej lub biogospodarki (efekt osiągnięty zostanie poprzez realizację przedsięwzięć P.2.1, P.2.2 i P.3.1).

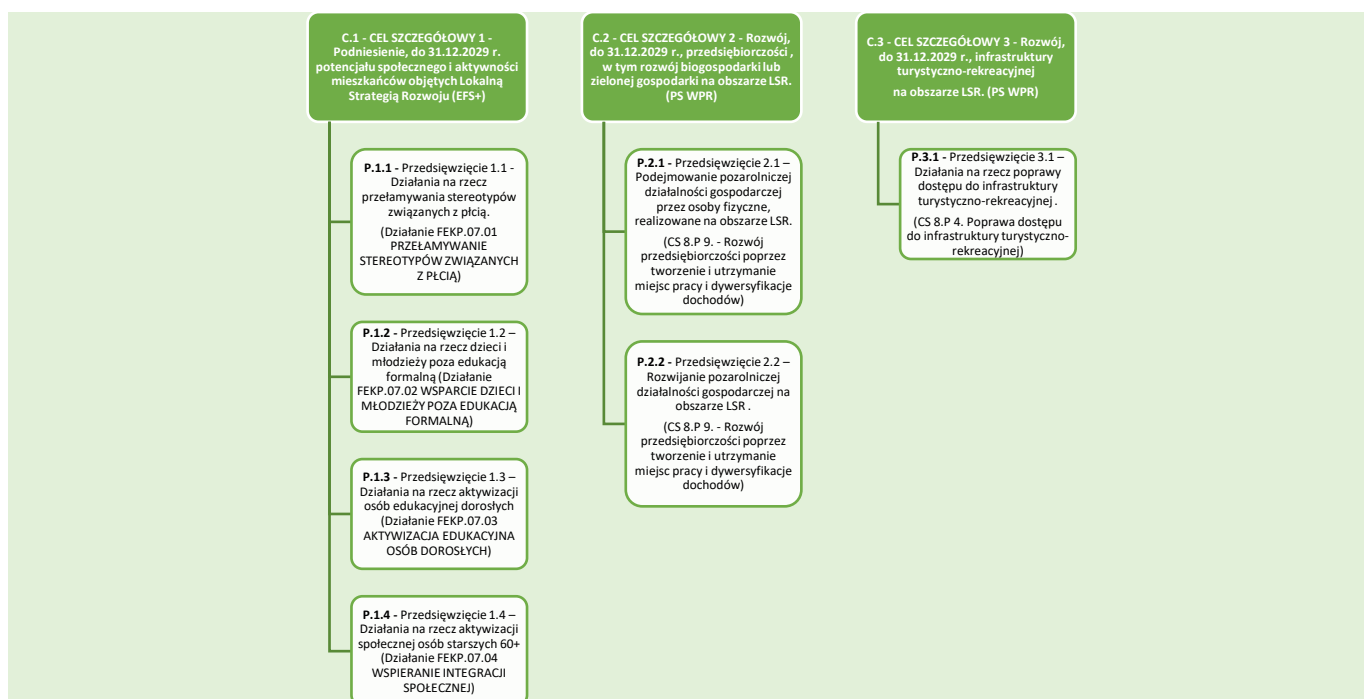
Cechy podejścia LEADER są fundamentami, na których oparta jest metodologia konstruowania LSR oraz logika interwencji. Logika interwencji LEADER jest i będzie obecna zarówno przy tworzeniu LSR jak i na etapie wdrażania, aż po etap ewaluacji, gdzie cechy podejścia i ich realizacja zostaną zbadane i ocenione.

Rozdział VI - Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć.

Obrany cel ogólny, cele szczegółowe, skorelowane z nimi wskaźniki rezultatu, przedsięwzięcia i przypisane im wskaźniki produktu, zostały opracowane w oparciu o założenia diagnozy obszaru objętego LSR i są ściśle powiązane z analizą SWOT. Konstrukcja celów bezpośrednio odzwierciedla specyfikę obszaru objętego LSR oraz oczekiwania mieszkańców wyrażone podczas realizacji partycypacyjnych metod opracowywania Strategii. W ramach LSR przyjęto następującą strukturę celów (ogólnych i szczegółowych) i przedsięwzięć.

CEL OGÓLNY: Rozwój lokalnej tożsamości obszaru LSR w oparciu o aktywizację społeczną i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnych.

Wykres nr 19 - Schemat celów LSR i przypisanych im przedsięwzięć - opracowanie własne.

2. Uzasadnienie sformułowania celów w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału.

Realizacja CELU OGÓLNEGO – „Rozwój lokalnej tożsamości obszaru LSR w oparciu o aktywizację społeczną i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnych.”, odbywać się będzie poprzez realizację założeń poszczególnych celów szczegółowych. Skonstruowane cele szczegółowe i wskaźniki rezultatu dla poszczególnych celów są efektem partycypacyjnych metod konsultacji społecznych i ściśle odzwierciedlają ukazaną diagnozę obszaru objętego LSR.

C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)		
Przedsięwzięcie	Wykorzystane metody partycypacyjne	Uzasadnienie powiązania celu i wskaźnika rezultatu z diagnozą obszaru
P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZELAMYWANIE	- Kwestionariusz ankiety on-line; - Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, sytuacja społeczna, czy też sytuacja na rynku pracy kobiet przejawia w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego znamiona dyskryminacji. Działania podjęte w ramach przedsięwzięcia, ujęte w sposobie jego

STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCİĄ)	• Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	realizacji, mają przekładać się na zwiększenie aktywności kobiet w życiu społecznym (aktywizacja społeczna) oraz promować aktywne postawy pro gospodarcze, w tym na rynku pracy.
P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2 – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii; • Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane zauważa się jednak potrzebę, konieczność wsparcia w zakresie dalszego rozwoju kompetencji kluczowych uczniów, a także organizacji form wsparcia edukacyjnego i zapewnienia oferty spędzania czasu wolnego przez uczniów (dzieci i młodzież).
P.1.3 - Przedsięwzięcie 1.3 – Działania na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych (Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH)	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii; • Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane na obszarze brakuje oferty edukacyjnej dla osób dorosłych. Rozwinięta oferta edukacyjna dla dzieci i młodzieży w ramach obowiązku szkolnego i stworzony potencjał szczególnie placówek edukacyjnych poziomu podstawowego, stwarza zaplecze dla zniwelowania sytuacji niekorzystnej dotyczącej aktywności edukacyjnej osób dorosłych (kształcenie przez całe życie). Odpowiedzią na tą tendencję oraz wykorzystując zaplecze i potencjał techniczny i ludzki zaplanowano wsparcie na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych.
P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii; • Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, sytuacja demograficzna i zjawisko starzejących się społeczeństw determinują konieczność podtrzymania dotychczasowego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej osób starszych, a nawet zdecydowane zwiększenie zakresu wsparcia. Konieczność taka wynika z pogłębiającej się tendencji demograficznej oraz nawarstwiających się kwestii społecznych związanych z niewystarczającym poziomem aktywności społecznej osób starszych.
C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości , w tym rozwój biogospodarki lub z gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)		
Przedsięwzięcie	Wykorzystane metody partycypacyjne	Uzasadnienie powiązania celu i wskaźnika rezultatu z diagnozą obszaru
P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1 – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, poziom aktywności gospodarczej mieszkańców jest na wysokim poziomie, aczkolwiek został on znacząco wyhamowany przez pandemię COVID-19. Jak wskazują dane większość firm obszaru to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a więc osoby

miejsc pracy i dywersyfikacje dochodów)	• Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	samo zatrudnione, które poprzez działalność niwelują swój brak aktywności zawodowej oraz tworzą nowe miejsca pracy. Przedsięwzięcie ma przeciwdziałać spowolnieniu rozwoju sfery gospodarczej spowodowanej pandemią i kryzysem gospodarczym i stymulować rozwój gospodarczy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem innowacji.
P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR . (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikacje dochodów)	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii; • Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, działalność gospodarcza na obszarze LSR rozwija się dobrze, co spowodowane jest przede wszystkim bezpośrednią bliskością Miasta Bydgoszczy. Zauważalnym jest spowolnienie gospodarcze, spowodowane przez pandemię COVID-19 oraz obecny kryzys inflacyjny. Objawia się to niepewnością i ograniczeniem procesów inwestycyjnych przez firmy. Przedsięwzięcie ma za zadanie wpłynąć na decyzje przedsiębiorstw z obszaru, ażeby poprzez wsparcie dotacyjne inicjowały procesy inwestycyjne a co za tym idzie stymulowały rozwój gospodarczy obszaru i wpływały pozytywnie na rynek pracy. Preferowane będą również inwestycje innowacyjne, zgodnie z definicją przyjętą w niniejszym LSR.
C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (PS WPR)		
Przedsięwzięcie	Wykorzystane metody partycypacyjne	Uzasadnienie powiązania celu i wskaźnika rezultatu z diagnozą obszaru
P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej . (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej)	• Kwestionariusz ankiety on-line; • Wywiady indywidualne i zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami sektorów istotnych z punktu tworzenia i realizacji strategii; • Partycypacyjne warsztaty dla mieszkańców obszaru LSR; • Otwarte spotkanie konsultacyjne;	Jak wskazują, ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, potencjał obszaru jest znaczny szczególnie w dwóch obszarach: turystyka i rekreacja (co związane jest z wykorzystaniem zasobów naturalnych) oraz usługi świadczone dla potrzeb społeczności lokalnej (edukacja, spędzanie wolnego czasu, kultura itp.). Oba te walory tworzą specyficzny, endogeniczny potencjał obszaru, który w tym przypadku nakierowany jest na zabezpieczenie potrzeb społecznych. Działania o charakterze infrastrukturalnym są synergicznie powiązane z działaniami społecznymi. Przedsięwzięcie może i powinno tworzyć warunki do aktywności społecznej i poprawiać poziom życia mieszkańców.

Tabela nr 24 - Cele szczegółowe LSR w oparciu o konsultacje społeczne i ich powiązanie z analizą potrzeb i potencjału – opracowanie własne.

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Cel szczegółowy LSR	Źródło finansowania
C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)	EFS+ w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027
C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)	EFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na obszarze LSR. (PS WPR)	EFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Tabela nr 25 - Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania - opracowanie własne.

4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR/RLKS, wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem.

Nazwa przedsięwzięcia	Sposób realizacji przedsięwzięcia	Uzasadnienie
P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamывania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursowej (w ramach realizowanego projektu grantowego). W ramach przedsięwzięcia przewidziano następujące formy wsparcia i typy projektów: 1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią; 2. kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zależnie od potrzeb ukierunkowane na: • wsparcie dla kobiet (wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia) próbujących godzić życie zawodowe z rodzinnym, wzmacniające poczucie własnej wartości i motywację do przełamывania stereotypów dot. roli kobiet i rozwoju osobistego; • wsparcie dla mężczyzn (wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia) próbujących przełamywać stereotypy związane z rolą mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie, zachęcające do większego zaangażowania się w obowiązki opiekuńcze. Kluby rodzica mogą przewidywać wspólne działania dla kobiet i mężczyzn, w zakresie wskazanym powyżej; 3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości.	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z FEDKiP. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerszej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.

	Przedsięwzięcie realizowało będzie Cel szczegółowy 4(c) Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027 - wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	
P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2 – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursowej (w ramach realizowanego projektu grantowego) . W ramach przedsięwzięcia przewidziano następujące formy wsparcia i typy projektów : 1. rozwijanie umiejętności społecznych i obywatelskich, zwłaszcza uczniów i uczennic zagrożonych wypadnięciem z systemu szkolnego, poprzez utworzenie i wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych. W ramach klubów możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby oraz predyspozycje dzieci i młodzieży np. zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych; 2. rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym przy czym za konkurs naukowy nie będą uznawane konkursy wiedzy np. konkurs wiedzy z języka angielskiego czy konkurs wiedzy o wielkich Polakach). 3. projekty przyczyniające się do wzrostu wiedzy i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym, np. poprzez warsztaty w obszarze ginących zawodów i związane z tradycją regionu. Przedsięwzięcie realizowało będzie Cel szczegółowy 4(f) Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027 - wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z FEKiP. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerzej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.

P.1.3 - Przedsięwzięcie 1.3 – Działania na rzecz aktywizacji osób dorosłych (Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursowej (w ramach realizowanego projektu grantowego). W ramach przedsięwzięcia przewidziano następujące formy wsparcia i typy projektów: 1. tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji, które angażują mieszkańców lokalnej społeczności w rozwijanie kompetencji życiowych, społecznych i zawodowych. Przedsięwzięcie realizowało będzie Cel szczegółowy 4(g) Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027 - wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z FEdKiP. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerzej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.
P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursowej (w ramach realizowanego projektu grantowego). W ramach przedsięwzięcia przewidziano następujące formy wsparcia i typy projektów: 1. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym: a. tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; b. zajęcia aktywizacyjne prowadzone przez uniwersytety trzeciego wieku; c. zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych; d. uzupełniając, w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych: inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy obejmujące: • organizację wydarzeń włączających środowisko lokalne w problemy osób starszych: np. dnia sąsiada, pikników i wigilii sąsiedzkich; • spotkania o charakterze międzypokoleniowym, np. z młodzieżą szkolną lub grupami przedszkolnymi, mające na celu wymianę doświadczeń, wzajemną edukację i pomoc; • spotkania klubów wolontariackich, których celem jest pomoc osobom starszym i samopomoc, w tym organizacja banków wolnego czasu;	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z FEdKiP. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerzej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.

	• akcje proekologiczne organizowane wspólnie z młodzieżą zwiększające udział młodych i starszych w kształtowaniu środowiska życia, estetyki dzielnicy, osiedla; • przedstawienia grup teatralnych, zespołów pieśni i tańca z klubów seniora w szkole/przedszkolu lub odwiedziny grup przedszkolnych/szkolnych/ognisk kulturalnych w klubie seniora. Przedsięwzięcie realizowało będzie Cel szczegółowy 4(g) Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027 - wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.	
P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1 – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursu. W ramach przedsięwzięcia przewidziano operacje obejmujące podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR, w tym w zakresie rozwoju biogospodarki lub zielonej gospodarki. Przedsięwzięcie realizowało będzie w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z PS WPR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerszej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.
P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursu. W ramach przedsięwzięcia przewidziano operacje obejmujące rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR, w tym w zakresie rozwoju biogospodarki lub zielonej gospodarki. Przedsięwzięcie realizowało będzie w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów.	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z PS WPR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych/partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR.

		- Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerzej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.
P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej. (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej)	Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursu. W ramach przedsięwzięcia przewidziano operacje obejmujące poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej. Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez dostęp do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.	- Wybór formy konkursowej, jako sposobu realizacji założeń przedsięwzięcia, jest zgodne z PS WPR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci zapewnienia szerokiego udziału podmiotów/Beneficjentów w realizacji przedsięwzięcia. - Wybór tego sposobu realizacji wynika z chęci zastosowania metod oddolnych partycypacyjnych na etapie wdrażania LSR. - Wybór formy konkursowej wynika z chęci objęcia wsparciem jak najszerzej, ale także wyselekcjonowanej grupy docelowej z obszaru LSR.

Tabela nr 26 - Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR/RLKS, wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem.- opracowanie własne.

5. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Przedstawienie wskaźników rezultatu ma za zadanie wykazanie realizacji poszczególnych celów szczegółowych oraz celu ogólnego, ukazanych w wymiarze ilościowym, jakościowym i trwałym. Realizacja natomiast wskaźników produktów ma odzwierciedlenie w realizacji poszczególnych przedsięwzięć, które zostały wybrane jako formy realizacji poszczególnych celów szczegółowych. Wszystkie wskaźniki zarówno rezultatu jak i produktu decydują o stopniu zrealizowania celu ogólnego LSR, którym jest „Rozwój lokalnej tożsamości obszaru LSR w oparciu o aktywizację społeczną i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnych”.

Dobór **wskaźników rezultatu** do poszczególnych celów szczegółowych przedstawia się następująco:

C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)			
Symbol wskaźnika	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika
w.1.1	Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie. (min. 60% wartości wskaźnika „Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn”);	osoba	65

w.1.2	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (min. 40% wartości wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej”)	osoba	80
w.1.3	Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE).	sztuka	7
w.1.4	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu. (min. 30% wartości wskaźnika „Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku”.)	osoba	128
w.1.5	Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. (zakłada się, że jeden klub może otrzymać wsparcie więcej niż jeden raz – 22 granty)	sztuka	15

C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości , w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)

Symbol wskaźnika	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika
w.2.1	Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich - Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (R.37)	sztuka	24

C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (PS WPR)

Symbol wskaźnika	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika
w.3.1	Łączenie obszarów wiejskich w Europie – odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41PR)	liczba osób	13000

Tabela nr 27 - Dobór wskaźników rezultatu do poszczególnych celów szczegółowych - opracowanie własne.

Adekwatność wskaźników do celów i przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów szczegółowych ma się następująco:

C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Wskaźnik i rezultat	Uzasadnienie
P.1.1	W.P.1.1.1 - Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn..	w.1.1	Przyjęte wskaźniki produktu i rezultatu mają odzwierciedlać przyjętą logikę działań w zakresie efektywności społecznej i wykazać efekty przeprowadzanych przedsięwzięć w zakresie rozwiązania problemów kluczowych stanowiących o powodzie niewystarczającej aktywności społecznej mieszkańców obszaru LSR. Poza tym w ramach doboru wskaźników rezultatu wybrano wszystkie rezultaty
P.1.2	W.P.1.2.1 - Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji poza formalnej;	w.1.2	
	W.P.1.2.2 - Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem;		

	W.P.1.2.3 - Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem (osoby); W.P.1.2.4 - Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem (osoby).		ujęte w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych dla Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (SZOOP FEKP). Dodatkowo ujęto w ramach wskaźników produktu wskaźniki jakościowe i ilościowe specyficzne dla LSR odzwierciedlające wsparcie wymierzone w rozwiązanie problemu odnoszącego się do poziomu aktywizacji społecznej. W kontekście wskaźników, stanowią one mierniki ilościowe wykazujące zakres wsparcia w obrębie danych przedsięwzięć.
P.1.3	W.P.1.3.1 - Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych W.P.1.3.2 - Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych.	w.1.3	
P.1.4	W.P.1.4.1 - Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku; W.P.1.4.2 - Całkowita liczba osób objętych wsparciem.	w.1.4 w.1.5	

C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości , w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)

Przedsięwzięcia	Wskaźniki produktu	Wskaźnik i rezultat	Uzasadnienie
P.2.1	W.P.2.1.1 - Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	w.2.1	Przyjęte wskaźniki produktu i rezultatu mają odzwierciedlać przyjętą logikę działań w zakresie efektywności społecznej i wykazać efekty przeprowadzanych przedsięwzięć w zakresie rozwiązania problemów kluczowych stanowiących o powodzie niewystarczającej aktywności społecznej mieszkańców obszaru LSR. W tym aspekcie kluczowym jest wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LSR, wzrost ich aktywności poprzez samozatrudnienie oraz tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego regionu i tworzenia miejsc pracy. Poza tym w ramach doboru wskaźników rezultatu wybrano wskaźnik rezultatu ujęty w PS WPR. Dodatkowo ujęto w ramach wskaźników produktu wskaźnik ilościowy specyficzny dla LSR. W kontekście wskaźników produktu, stanowią one mierniki ilościowe wykazujące zakres wsparcia w obrębie danych przedsięwzięć.
P.2.2	W.P.2.2.1 - Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR .		

C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (PS WPR)			
Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Wskaźnik i rezultat	Uzasadnienie
P.3.1	W.P.3.1.1 - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, na obszarze LSR	w.3.1	Przyjęte wskaźniki produktu i rezultatu mają odzwierciedlać przyjętą logikę działań w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców obszaru LSR. Efekty przeprowadzanych przedsięwzięć mają niwelować zdiagnozowany problem i poprawiać warunki życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury na obszarze LSR. Poza tym w ramach doboru wskaźników rezultatu wybrano wskaźnik rezultatu ujęty w PS WPR. Dodatkowo ujęto w ramach wskaźników produktu wskaźnik ilościowy specyficzny dla LSR. W kontekście wskaźników produktu, stanowią one mierniki ilościowe wykazujące zakres wsparcia w obrębie danych przedsięwzięć.

Tabela nr 28 - Adekwatność wskaźników do celów i przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów szczegółowych - opracowanie własne.

6. Przedsięwzięcia szczególnie nastawione na innowacje.

W ramach LSR planuje się nakierowanie wybieranych do realizacji operacji i grantów na realizację przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym. W ramach LSR przyjęto następującą definicję innowacji:

INNOWACJA - przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

W ramach LSR wyznacza się następujące **poziomy innowacyjności**:

INNOWACJE KREATYWNE – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.

INNOWACJE IMITUJĄCE - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

INNOWACJE POZORNE – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Wykres nr 20 - Innowacyjność przedsięwzięć - opracowanie własne.

Powiązanie przedsięwzięć z dopuszczonym poziomem innowacyjności, sposobem animowania w kierunku innowacji oraz sposobem wdrożenia innowacji na obszarze:

Przedsięwzięcie nastawione na innowacje	Dopuszczone/premiowane poziomy innowacyjności	Animowanie do wdrożenia innowacji	Metody wdrożenia zdefiniowanych innowacji
P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1 – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	→ Innowacje kreatywne → Innowacje imitujące	Animowanie realizowane będzie na podstawie takich form ujętych w planie komunikacji jak: → informowanie poszczególnych interesariuszy w trakcie spotkań informacyjnych o premiujących zasadach wyboru operacji o charakterze innowacyjnym. → informowanie poszczególnych interesariuszy w trakcie szkoleń i warsztatów o premiujących zasadach wyboru operacji o charakterze innowacyjnym.	Wdrożenie zdefiniowanych innowacji i ich wytypowanych poziomów będzie się odbywało poprzez ujęcie w kryteriach wyboru operacji kryteriów premiujących. Kryteria premiujące dotyczące innowacyjności będą miały charakter gradacyjny i uzależnione zostaną od poziomu innowacji
P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	→ Innowacje kreatywne → Innowacje imitujące		
P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej. (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej)	→ Innowacje kreatywne → Innowacje imitujące		

Tabela nr 29 - Innowacyjność przedsięwzięć - opracowanie własne.

7. Przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym lub/ i seniorom lub/ i osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji (grupom defaworyzowanym).

Przedsięwzięcie	Zdefiniowana grupa w niekorzystnej sytuacji.	Uzasadnienie
P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ)	Kobiety zamieszkujące na obszarze LSR	→ Jak wskazują ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, sytuacja społeczna, czy też sytuacja na rynku pracy kobiet przejawia się w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego nosi znamiona dyskryminacji. Działania podjęte w ramach przedsięwzięcia, ujęte w sposobie jego realizacji, mają przekładać się na zwiększenie aktywności kobiet w życiu społecznym (aktywizacja społeczna) oraz promować aktywne postawy pro gospodarcze, w tym na rynku pracy.
P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2 – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)	Dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z	→ Jak wskazują ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, zauważa się jednak potrzebę/ konieczność wsparcia w zakresie dalszego rozwoju kompetencji kluczowych uczniów, a także organizacji

	obszaru objętego lokalną strategią rozwoju	form wsparcia edukacyjnego i zapewnienia oferty spędzania czasu wolnego przez uczniów (dzieci i młodzież).
P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)	Mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60. rok życia	→ Jak wskazują ujęte w Rozdziale IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR, dane, sytuacja demograficzna i zjawisko starzejących się społeczeństw determinują konieczność podtrzymania dotychczasowego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej osób starszych, a nawet zdecydowane zwiększenie zakresu wsparcia. Konieczność taka wynika z pogłębiającej się tendencji demograficznej oraz nawarstwiających się kwestii społecznych związanych z niewystarczającym poziomem aktywności społecznej osób starszych.

Tabela nr 30 - Grupy w niekorzystnej sytuacji a przedsięwzięcia LSR - opracowanie własne.

Rozdział VII - Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

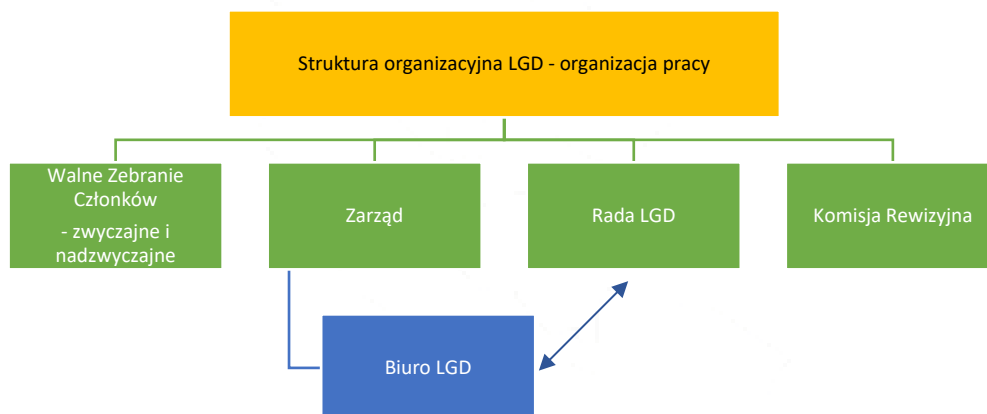
1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” jest Stowarzyszeniem, a więc osobą prawną wpisaną do Rejestru Stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego. LGD działa na podstawie Statutu oraz m.in. następujących przepisów:

- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.;
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach;
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027;
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

Władzami Stowarzyszenia są:

- Walne Zebranie Członków;
- Zarząd;
- Rada;
- Komisja Rewizyjna.

Wykres nr 21 - Struktura organizacyjna LGD – opracowanie własne.

Kompetencje poszczególnych organów określone są statutowo. Z punktu widzenia wewnętrznej organizacji pracy LGD, organy odpowiadają za:

Walne Zebranie Członków:

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy m.in. podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia Lokalnej Strategii Rozwoju, przy czym do aktualizacji LSR upoważniony jest Zarząd o ile procedura aktualizacji LSR nie stanowi inaczej.

Zarząd:

Zarząd kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem Członków. Do kompetencji Zarządu należy m.in.: aktualizacja Lokalnych Strategii Rozwoju, o ile procedura aktualizacji LSR nie stanowi inaczej; realizacja poszczególnych Lokalnych Strategii Rozwoju zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów ustawy o RLKS, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia procedur wyboru oraz kryteriów wyboru operacji; uchwalanie regulaminów konkursów grantowych; kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia oraz powoływanie i rozwiązywanie jednostek organizacyjnych, w tym Biura LGD.

Rada LGD:

Rada dokonuje oceny wniosków o przyznanie pomocy pod kątem zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju oraz kryteriami wyboru określonymi w procedurze wyboru operacji. Do wyłącznej właściwości Rady należy wybór operacji i grantów, które mają być realizowane w ramach poszczególnych LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia.

Komisja Rewizyjna:

Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy przede wszystkim kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia oraz opiniowanie rocznych i kadencyjnych sprawozdań z działalności Stowarzyszenia.

Biuro LGD:

W strukturze LGD funkcjonuje biuro jako jednostka organizacyjna LGD powołana przez Zarząd dla prowadzenia działalności LGD. Biuro prowadzi działalność w oparciu o przepisy prawa ogólnie obowiązującego, Statut Stowarzyszenia, uchwały i postanowienia Walnego Zebrania Członków oraz Zarządu. Biuro LGD współpracuje z Radą w zakresie działań prowadzonych przez Radę. Do zadań biura należy przede wszystkim: realizacja działań określonych w Statucie LGD na rzecz osiągania zakładanych celów LGD, realizacja założeń Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym prowadzenie działań animacyjnych, szkoleniowych, doradczych, prowadzenie naboru wniosków o przyznanie pomocy, przygotowywanie wniosków o dofinansowanie do Instytucji Zarządzającej, obsługa Rady w zakresie wyboru operacji i grantów, prowadzenie rozliczeń grantów, prowadzenie działań monitoringowych i ewaluacji, prowadzenie Rejestru interesów członków Rady. Biuro wspomaga Zarząd m.in. w zakresie opracowywania i przestrzegania procedur LGD, konsultacji procedur LGD i kryteriów wyboru operacji.

LGD w swojej działalności planuje prowadzenie naborów wniosków zgodnie z przyjętym **harmonogramem** oraz z przyjętymi procedurami wyboru operacji. Procedury wyboru operacji szczegółowo określają tryb postępowania w procesie naboru w tym: ogłaszanie naboru, składanie wniosków, ocenę przez Radę oraz wybór, realizację operacji i grantów. Podstawę do oceny merytorycznej wniosku stanowią kryteria wyboru operacji oraz karty oceny wniosku. Celem procedur jest wyznaczenie ram dla transparentnej ścieżki wyboru operacji i grantów odpowiadających założeniom LSR, w tym celom i wskaźnikom.

Procedury naboru wniosków opierać się będą na następujących dokumentach:

- ogłoszenia o naborze stanowiące regulamin naboru wniosków o dofinansowanie,
- wzór wniosku o dofinansowanie operacji i grantu,
- wzór umowy o dofinansowanie projektu oraz umowy o udzielenie grantu,
- wzór formularza wniosku o rozliczenie projektu/grantu,
- kryteria wyboru projektów (dla każdego z EFSI),
- procedura wyboru i oceny projektów (dla każdego z EFSI),
- procedury odwoławcze od wyników oceny (dla każdego z EFSI).

W/w dokumenty będą zgodne z odpowiednim EFSI, a więc z założeniami EFS+ (założeniami programu Fundusze Europejskie dla Pomorza i Kujaw na lata 2021-2027), założeniami EFROW (założeniami programu PS WPR na lata 2023-2027), ustawą o RLKS i rozporządzeniem nr 2021/1060. Wskazane wyżej dokumenty będą opracowywane przez Zarząd we współpracy z Biurem, następnie będą podlegały konsultacjom. Wypracowane w ten sposób dokumenty będą przedstawiane do zatwierdzenia Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Procedury wyboru operacji są opracowane przez Zarząd Stowarzyszenia przy zaangażowaniu Biura LGD. Po wstępnym opracowaniu procedur i kryteriów będą poddane procesowi ogólnodostępnych konsultacji. W pierwszej kolejności zostaną one skonsultowane z członkami Rady LDG, a następnie udostępnione wszystkim członkom LGD oraz podane do publicznej wiadomości poprzez ich zamieszczenie na stronie internetowej Stowarzyszenia. Zarząd LGD

zapewni możliwość zgłaszania propozycji zmian w procedurach i kryteriach. Ostateczna wersja procedur kryteriów będzie zatwierdzona przez Zarząd i zostanie przekazana do akceptacji Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, jako sygnatariusza umowy ramowej.

Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, jest wyłączną kompetencją Rady LGD. Sposób i mechanizm dokonywania wyboru zostanie szczegółowo przedstawiony w procedurach wyboru operacji i grantów. Unormowania procedur, w zakresie organizacji pracy Rady LDG, zostaną uzupełnione regulacjami ujętymi w Regulaminie Rady LGD. Opracowane regulaminy i procedury będą regulować kwestię ogłaszania konkursów i wyboru operacji/grantów z uwzględnieniem procedury wykluczenia członków Rady, zapewnienia odpowiednich parytetów i uniknięcia konfliktu interesów oraz kwestię złożenia protestu/odwołania przez Wnioskodawcę.

Ze względu na wielofunduszowość LSR procedury będą uwzględniać specyfikę każdego z EFSI. LGD zamierza opracować m.in. następujące procedury:

- **Procedura określająca sposób wyboru i oceny operacji/grantów** - jej celem jest uregulowanie całej drogi wniosku o dofinansowanie, począwszy od momentu ogłoszenia konkursu do momentu przekazania dokumentacji do Samorządu Województwa oraz możliwości złożenia protestu/odwołania przez Wnioskodawcę.
- **Procedura określająca tryb i sposób wyłączenia członka Rady z udziału w dokonywaniu oceny operacji/grantu** - jej celem jest wskazanie sytuacji, w których konieczne jest wykluczenie członka Rady z oceny operacji/grantu. Procedura określa również proces postępowania w takiej sytuacji oraz dokumenty, jakie są niezbędne dla potwierdzenia wykluczenia danego członka z oceny.
- **Procedura wniesienia i rozpatrzenia protestu/odwołania od decyzji Rady** - jej celem jest zagwarantowanie wnioskodawcy ścieżki wniesienia protestu/odwołania w sposób zrozumiały, zgodny z procedurami danego EFSI i dogodny dla Wnioskodawcy.
- **Procedura ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji/grantów** - jej celem jest określenie działań wymaganych przy dokonywaniu zmian w lokalnych kryteriach wyboru, czy też ewentualnie kryteriów zgodności z LSR w przypadku wystąpienia takiej konieczności. Procedura określi kto i na jakich zasadach może składać wnioski o zmiany kryteriów oraz proces ich procedowania.

Kryteria wyboru operacji/grantów będą efektem wymogów programowych, diagnozy obszaru, doświadczeń poprzednich okresów programowania (w tym spostrzeżeń z raportu ewaluacyjnego ex-post) oraz konsultacji społecznych. Kryteria wyboru zostaną opracowane dla poszczególnych celów szczegółowych (w tym poszczególnych EFSI). Propozycje opracowanych kryteriów będą podlegały powszechnym i ogólnodostępnym konsultacjom. Najważniejsze założenia procedury ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji:

- Wnioski w sprawie uchwalenia lub zmian w kryteriach wyboru operacji mogą zgłaszać: członkowie LGD; organy LGD; mieszkańcy obszaru objętego LSR.
- Wnioski składane będą na specjalnie opracowanym na ten cel formularzu dostępnym w Biurze LGD i na stronie internetowej LGD, a także w trakcie spotkań konsultacyjnych.
- Wnioski przyjmowane będą przez Biuro LGD, a następnie Zarząd LGD sprawdzi wnioski pod względem formalnym i merytorycznym, a następnie w przypadku akceptacji zmian podejmuje uchwałę o przystąpieniu do uchwalenia lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji/grantów.
- Biuro LGD informuje społeczność lokalną o przystąpieniu do procesu uchwalenia kryteriów wyboru projektów lub aktualizacji kryteriów wyboru poprzez wywieszenie na stronie internetowej uchwały Zarządu LGD o przystąpieniu do aktualizacji kryteriów wyboru.
- Po zgłoszeniu uwag do proponowanych kryteriów lub zmian kryteriów wyboru operacji Zarząd LGD zorganizuje spotkanie. Informacje o spotkaniu przekazuje do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD. Celem spotkania będzie omówienie zgłoszonych uwag oraz omówienie propozycji.
- Po rozpatrzeniu propozycji Zarząd LGD uchwali kryteria i zgłosi je do Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

- Po zatwierdzeniu przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego zgłoszonych kryteriów, zostaną one opublikowane do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD, jako obowiązujące.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR.

INNOWACYJNOŚĆ:

W ramach opracowywanych kryteriów oceny operacji i grantów LGD zamierza zawrzeć te dotyczące innowacyjności. Innowacyjne projekty będą dodatkowo premiowane. W ramach niniejszej LSR, w Rozdziale VI - Cele i wskaźniki, w pkt 6 ujęto przyjętą definicję innowacyjności.

Przez innowacyjność, w ramach niniejszej LSR, należy rozumieć zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Wymiar innowacyjności powinien przejawiać się, w aspektach odnoszących się do następujących przedsięwzięć ujętych w LSR:

- **P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1** – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów),
- **P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2** – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR . (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów),
- **P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1** – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej. (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej).

W kryteriach uwzględniony zostanie stopień oryginalności zmian założonych we wniosku o dofinansowanie. Stopnie oryginalności zmian dzielimy na:

Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.

Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Stopień innowacyjności Kreatywny otrzyma najwyższą liczbę punktów za kryterium innowacyjność. Stopień imitujący otrzymają mniejszą liczbę punktów za kryterium innowacyjność. Pozorna innowacyjność nie będzie dodatkowo punktowana.

PARTNERSTWO:

LGD planuje promować operacje realizowane w partnerstwie na obszarze LSR. Realizacja projektów w partnerstwie niewątpliwie może zwiększyć jakość przedsięwzięcia. Podmioty tworzące partnerstwo rozwijają wzajemne kontakty na poziomie instytucjonalnym i personalnym, budują sieć powiązań i zaufania między nimi. Efektem partnerstwa jest przyczynianie się do wzmocnienia szeroko rozumianego kapitału społecznego. Partnerstwo w projektach pozwoli również zaangażować do udziału w realizacji LSR podmiotów o mniejszym potencjale, które samodzielnie mogłoby nie być w stanie zrealizować projektu dofinansowanego w ramach LSR. W przypadku partnerstwa przy realizacji operacji/grantów wymagane będzie, aby każdy partner wносił do projektu zasoby: ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe oraz realizował zadania merytoryczne w projekcie. Udział partnerów projekcie partnerskim nie może polegać wyłącznie na wniesieniu do jego realizacji ww. zasobów. Planuje się uwzględnić kryterium partnerstwa w takich przedsięwzięciach, jak:

- **P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1** - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ)

- **P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2** – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)
- **P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4** – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)

4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

LSR przewiduje realizację projektów grantowych w ramach EFS+ (FEDKiP). Nie przewiduje się realizacji projektów grantowych w ramach EFROW (PS WPR). Nie przewiduje się również projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village). LGD, z racji typowo oddolnego charakteru LSR, nie przewidziało w tym momencie realizacji operacji własnych. LGD dopuszcza możliwość realizacji operacji własnych w przypadku zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru i wskazania konieczności dokonania modyfikacji w LSR. LGD stoi na stanowisku, aby jak największa pula środków trafiła do Wnioskodawców, którzy są najbliższej sytuacji problemowych i mają największy wpływ na wykorzystanie potencjału obszaru. LGD planuje animować w kierunku podejmowania aktywności, budowania partnerstw przy wykorzystaniu szerokiego spektrum działań animacyjnych ujętych m.in. w planie komunikacji. Konieczność wprowadzenia takiego rozwiązania wynika z kwestii zgłaszanych podczas partycypacyjnych metod prowadzenia konsultacji.

Rozdział VIII - Plan działania.

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Przy konstruowaniu Planu Działania stanowiącego Załącznik nr 2 do LSR uwzględniono następujące czynniki mające wpływ na harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników:

- okres oceny i weryfikacji LSR, a także czas niezbędny na przygotowanie dokumentów do umowy i jej podpisanie,
- w przypadku przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego C.1 uwzględniono czas niezbędny na ogłoszenie konkursów na złożenie projektów grantowych dających możliwość ogłaszania naborów w ramach środków EFS+. Uwzględniono też czas na ocenę tych wniosków, przygotowanie i akceptację procedur i kryteriów wyboru, a także czas na opracowanie dokumentacji naborów i ich uruchomienie oraz przeprowadzenie.
- w przypadku przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego C.2 uwzględniono czas na przygotowanie i akceptację procedur i kryteriów wyboru, a także czas na opracowanie dokumentacji naborów i ich uruchomienie oraz przeprowadzenie naborów. Z racji realizacji projektów w formie operacji ze środków PS WPR, przewidziano również czas na przekazanie dokumentacji naboru do Samorządu Województwa oraz procedurę podpisania umowy, wdrażanie i rozliczenie operacji przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.
- w przypadku przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego C.3 uwzględniono czas na przygotowanie i akceptację procedur i kryteriów wyboru, a także czas na opracowanie dokumentacji naborów i ich uruchomienie oraz przeprowadzenie naborów. Z racji realizacji projektów w formie operacji ze środków PS WPR, przewidziano również czas na przekazanie dokumentacji naboru do Samorządu Województwa oraz procedurę podpisania umowy, wdrażanie i rozliczenie operacji przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Ponadto, ze względu na specyfikę operacji w ramach przedsięwzięć uwzględniono czas niezbędny na osiągnięcie poziomu gotowości technicznej do aplikowania i realizacji operacji.

Odzwierciedlony zatem w Załączniku nr 2 do LSR harmonogram realizacji celów i wskaźników uwzględnia zarówno czynniki wewnętrzne będące po stronie LGD, jak i zewnętrzne leżące po stronie potencjalnego Beneficjenta, czy też Samorządu Województwa.

2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.

Zgodnie z §9 wzoru umowy ramowej wyszczególniono następujące kamienie milowe odnoszące się do realizacji finansowej LSR:

Kamień milowy w umowie ramowej - §9	Wartość przewidziana do osiągnięcia w LSR.
EFROW - PS WPR 2023-2027	
1. 30.06.2026 – udzielone wsparcie na wdrażanie LSR na poziomie 40%	43,07%
2. 31.12.2027 – udzielone wsparcie na wdrażanie LSR na poziomie 80%	81,53%
EFS+ - FEDKiP 2021-2027	
1. 31.12.2026 - udzielone wsparcie na wdrażanie LSR na poziomie 50%	53,33%
2. 31.12.2028 - udzielone wsparcie na wdrażanie LSR na poziomie 100%	100%

Tabela nr 31 - Kamienie milowe w LSR - opracowanie własne.

Przy określeniu wartości osiągniętych na wydatkowaniu LSR uwzględniono harmonogram naborów. Uwzględniono również fakt, iż realizacja wskaźników może nastąpić w terminie odleglejszym od wydatkowania środków, gdzie zgodnie z interpretacją za wydatkowanie środków traktowane będzie zakontraktowanie środków, czyli zawarcie umów z Beneficjentami.

Rozdział IX - Plan finansowy LSR

1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalność LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju finansowana będzie ze środków:

→ Europejskiego Funduszu Społecznego +, w ramach Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza (FEoKP) na lata 2021-2027.

→ Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach Programu Operacyjnego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR).

Szczegółowe wskazanie funduszy EFSI pokazane zostało, zgodnie z dokumentacją naboru, w **Załączniku nr 3 - Budżet LSR** oraz **Załączniku 4 - Plan wykorzystania budżetu LSR**, gdzie wykazano środki na wdrażanie LSR oraz środki na zarządzanie LSR z podziałem na poszczególne fundusze i przypisane do nich programy.

Na etapie sporządzania LSR Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” nie przewiduje innych potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR. Ewentualne działania dodatkowe, szczególnie w zakresie animacji mogą być finansowane ze środków statutowych pochodzących ze składek członkowskich.

2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Cel szczegółowy LSR	Przedsięwzięcie	Źródło finansowania
C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)	P.1.1	EFS+ w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027
	P.1.2	
	P.1.3	
	P.1.4	
C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)	P.2.1	EFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
	P.2.2	
C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na obszarze LSR. (PS WPR)	P.3.1	EFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Tabela nr 32 - Powiązanie poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR - opracowanie własne.

Rozdział X - Monitoring i ewaluacja.

1. Ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania.

Niniejszy rozdział wskazuje kryteria, narzędzia oraz podmioty odpowiedzialne za planowaną realizację procesu monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR oraz funkcjonowania LGD. Kluczowymi kwestiami w aspekcie prowadzonej ewaluacji i monitoringu będzie stałe podnoszenie jakości i efektywności działań mających na celu wdrożenie LSR, której prawidłowa realizacja będzie gwarantem sprawnego wydatkowania środków publicznych oraz możliwość reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie objętym LSR. Procesowi oceny podlegać będą:

- główne elementy funkcjonowania LGD w aspekcie finansowym, rzeczowym i społecznym – badanie i analizowanie podejmowanych przez LGD działań, w tym sposób funkcjonowania stowarzyszenia:
 - efektywność pracy Biura LGD i organów LGD,
 - ocena przebiegu konkursów,
 - ocena sposobu przepływu informacji,
 - ocena pracy pracowników, w tym kwalifikacje, kompetencje oraz sposób obsługi interesariuszy,
 - efektywność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej.
- stan realizacji LSR - LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR w zakresie:
 - realizacji założeń LSR,
 - jakości stosowanych kryteriów wyborów i procedur,
 - przebiegu wdrażania LSR,
 - osiągniętych wskaźników produktu,
 - osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania, w tym prawidłowego przebiegu realizowanych przez beneficjentów działań, będących efektem wdrażania strategii.

MONITORING jako proces ciągły i systematyczny, realizowany będzie na bieżąco, w zależności od elementu poddanego monitorowaniu, kwartalnie bądź po zakończeniu operacji lub grantu. Podmiotem odpowiedzialnym za przeprowadzenia działań monitorujących będzie Biuro LGD. Proces monitoringu obejmie gromadzenie i analizowanie informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, poprzez: analizę stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności strategii, monitorowanie operacyjne na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji i grantów, wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji oraz monitorowaniu wydatkowanych środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Monitoringiem w szczególności objęte zostaną następujące elementy:

- wydatkowanie środków na poszczególne cele i przedsięwzięcia LSR,
- poziom osiągnięcia założeń w zakresie realizacji planu komunikacji,
- prawidłowość realizacji harmonogramu konkursów oraz poziom realizacji LSR na podstawie mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników celów LSR,
- stan realizacji budżetu,
- stan realizacji rzeczowej,

Informacje uzyskane w procesie monitoringu dostarczyć mają wiedzy o aktualnych danych co do postępów w realizacji strategii, szczególnie pod kątem ich efektywności i racjonalności. Zaplanowane narzędzia i procedury prowadzonego monitoringu prezentuje poniższa tabela:

ELEMENTY PODLEGAJĄCE MONITORINGOWI				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Poziom realizacji rzeczowej LSR w odniesieniu do mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników celów LSR (Realizacja Planu Działania)	Biuro LGD (ocena własna)	Dane z ankiet monitorujących i rozmowy bezpośrednie z beneficjentami/Sprawozdanie z realizacji operacji/Wniosek o rozliczenie grantu. Wizytacje na miejscu realizacji operacji.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania, po zakończeniu operacji lub grantu	Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR
Stopień realizacji harmonogramu ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Zestawienia ogłaszanych konkursów – baza danych Biura LGD.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażania w ramach LSR
Budżet LSR - wydatkowanie środków na poszczególne cele i przedsięwzięcia LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Wewnętrzne rejestry danych LGD, dane księgowe, sprawozdania finansowe z przeprowadzonych grantów i operacji.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Systematyczna obserwacja stopnia wykorzystania środków finansowych, realizacji budżetu LSR. Weryfikowanie czy środki LSR wydatkowane są zgodnie z przeznaczeniem. Dotyczyć to będzie operacji i grantów.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, statystyki administratora strony.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD mierzona liczbą odwiedzających i zamieszczanych materiałów www.trzydoliny.eu
Poziom osiągnięcia założeń Planu Komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza ankiet ze szkoleń i warsztatów, analiza wywiadów bezpośrednich podczas spotkań, opinie beneficjentów, raporty z rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Poprawność realizacji zaplanowanych celów i zadań komunikacyjnych, efekty działań komunikacyjnych, szczególnie stopień satysfakcji uczestników z jakości prowadzonych działań szkoleniowych i warsztatowych.
Stopień zainteresowania organizowanymi naborami, szkoleniami i innymi działaniami realizowanymi przez LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych prowadzony przez LGD	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Liczba wnioskodawców/beneficjentów korzystających z pomocy/składających wnioski.

Korzystanie z partycypacyjnych metod wdrażania LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza ankiet ze szkoleń i warsztatów, analiza wywiadów bezpośrednich podczas spotkań, opinie beneficjentów, raporty z rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania,	Zaangażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji LSR.
---	--------------------------	---	---------------------------------------	--

Tabela nr 33 - Elementy monitoringu - opracowanie własne.

EWALUACJA objęte zostaną zarówno elementy funkcjonowania LGD, jak i elementy wdrażania LSR. Ze względu na wieloletni proces realizacji LSR wdrożony zostanie etapowy proces ewaluacji. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które będą następnie wykorzystane w procedurze aktualizacji dokumentu oraz procesie decyzyjnym i przy współpracy podmiotów zaangażowanych we wdrażanie strategii. Realizacja procesu ewaluacji odbywać będzie się z zastosowaniem kluczowych kryteriów, tzn.:

- trafność – ocena stopnia, w jakim przyjęte cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom lub potrzebom beneficjentów;
- efektywność – ocena poziomu gospodarności, czyli stosunek poniesionych nakładów do efektów;
- skuteczność – ocena stopnia osiągniętych celów;
- użyteczność – ocena stopnia zaspokojenia potrzeb beneficjentów;
- trwałości – ocena możliwości wpływu realizowanych działań poza kończeniu finansowania.

Ewaluacja będzie miała charakter:

- **Ewaluacji ex-ante** - ocena operacji będących dopiero w fazie planowania i podejmowania decyzji o ich realizacji - forma tej oceny polega na uzasadnieniu spodziewanych rezultatów oraz jego ocenę pod kątem osiągania wpływu na LSR w stosunku do planowanego przedsięwzięcia – tą formę ewaluacji zrealizowano na etapie diagnozowania potrzeb, problemów i potencjału społeczności lokalnej obszaru LSR, przy wykorzystaniu badań własnych, danych zastanych, a przede wszystkich partycypacyjnych metod konsultacji.
- **Ewaluacji on-going** - ocena dotycząca działań już zrealizowanych w minionym okresie, ale nadal w trakcie wdrażania założeń LSR – ewaluacja ta będzie ewaluacją wewnętrzną, wykonywaną punktowo, corocznie w formie realizowanych warsztatów refleksyjnych. Ewaluacja obejmie wdrażanie LSR oraz ocenę jakości funkcjonowania LGD i jego wszystkich organów, a także działalności Biura LGD. Szczegółowe narzędzia ewaluacji obejmuje tabela poniżej.
- **Ewaluacji ex-post** – po zakończeniu podejmowanych działań, celem określenia trwałości efektów oraz wydajności realizowanej interwencji. Planowana ewaluacja będzie ewaluacją zewnętrzną realizowaną przez ewaluatora. Planowany termin realizacji ex post to rok 2029.

ELEMENTY FUNKCJONOWANIA LGD, KTÓRE BĘDĄ PODLEGAĆ EWALUACJI				
Elementy poddane badaniu – w zakresie funkcjonowania LGD	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Plan komunikacyjny	- Biuro LGD, Zarząd LGD (ocena własna). - Dopuszcza się realizację przez podmiot zewnętrzny.	Badania ankietowe w trakcie szkoleń i warsztatów w korelacji z listami wybranych projektów oraz pozostałe dokumenty wynikające z realizacji Planu komunikacyjnego (wydruk ze strony	Ocena roczna dokonywana w ramach warsztatu refleksyjnego. (warsztat prowadzony wewnętrznie lub przez eksperta zewnętrznego)	- Ocena stopnia realizacji Planu Komunikacyjnego oraz jego wpływu na wdrażanie LSR, oraz określenie dziedziny, w których Plan komunikacyjny powinien zostać ulepszony. - Stopień satysfakcji uczestników z jakości prowadzonych działań - analiza skuteczności prowadzonych działań w kontekście uzyskanego wsparcia

		internetowej, listy obecności, pojedyncze egzemplarze materiałów informacyjno-promocyjnych, wydruk newsletterów, kopie artykułów w prasie lokalnej i inne).		przez osoby korzystające usług szkoleniowych LGD. Ocena znajomości LGD w środowisku lokalnym
Funkcjonowanie Biura oraz skuteczność promocji, doradztwa i aktywizacji społeczności lokalnej, pracownicy Biura LGD	Zarząd LGD	Opinia Prezesa Zarządu, ankiety szkoleniowe, karty doradztwa indywidualnego, ankiety on-line, Opinia Dyrektora Biura na temat podległego personelu, wywiad z wnioskodawcami, opinia zarządu i komisji rewizyjnej.	Ocena roczna dokonywana w ramach warsztatu refleksyjnego. (warsztat prowadzony wewnątrz lub przez eksperta zewnętrznego)	- Ocena poprawności działalności Biura, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR oraz zadań Biura. (rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie, realizacja LSR zgodnie z harmonogramem, inicjatywa , uczestnictwo w posiedzeniach, przestrzeganie regulaminu, jakość świadczonych usług) - Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach aktywizacji LSR i projektów własnych, – Skuteczność animacji społeczności i projektów własnych. - Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie.
Funkcjonowanie Zarządu LGD	Komisja Rewizyjna LGD, Walne Zebranie Członków (ocena własna)	Sprawozdanie Zarządu z działalności / opina Komisji Rewizyjnej, Walne Zebranie Członków anonimowe ankiety.	Ocena roczna dokonywana w ramach warsztatu refleksyjnego oraz corocznych sprawozdań merytorycznych i finansowych. (warsztat prowadzony wewnątrz lub przez eksperta zewnętrznego)	- Ocena pracy członków zarządu, aktywność i udział w posiedzeniach, zaangażowanie w realizację zadań oraz wpływ na lokalną społeczność.

Funkcjonowanie Rady LGD	- Biuro LGD, Zarząd LGD (ocena własna) . - Dopuszcza się realizację przez podmiot zewnętrzny.	Badania ankietowe w trakcie szkoleń i warsztatów w korelacji z listami wybranych projektów oraz pozostałe dokumenty wynikające z procedur wyboru i kryteriów.	Ocena roczna dokonywana w ramach warsztatu refleksyjnego. (warsztat prowadzony wewnątrz lub przez eksperta zewnętrznego)	- Ocena pracy Rady LGD, ocena dokumentów regulujących funkcjonowanie Rady, ocena procedur i kryteriów wyboru.
Doradztwo i szkolenia – zadowolenie uczestników	- Biuro LGD, Zarząd LGD (ocena własna) . - Dopuszcza się realizację przez podmiot zewnętrzny.	Ankiety szkoleniowe, karty doradztwa indywidualnego, ankiety on-line,	Ocena roczna dokonywana w ramach warsztatu refleksyjnego. (warsztat prowadzony wewnątrz lub przez eksperta zewnętrznego)	- Jakość świadczonych usług doradczych i szkoleniowych.

ELEMENTY WDRAŻANIA LSR, KTÓRE BĘDĄ PODLEGAĆ EWALUACJI

Elementy poddane badaniu – w zakresie funkcjonowania LGD	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników / Plan działania	Biuro LGD (ocena własna), Zarząd LGD	- Dane z ankiet monitorujących i rozmowy bezpośrednie z beneficjentami, - Sprawozdania z realizacji operacji, - Wnioski o rozliczenie grantu. - Wizytacje na miejscu realizacji operacji.	- Na bieżąco w całym okresie wdrażania, po zakończeniu operacji lub grantu. - Wizyty monitorujące będą się odbywały minimum raz w czasie trwania każdego projektu. - Podsumowaniem ewaluacji będzie coroczny warsztat refleksyjny (warsztat prowadzony wewnątrz lub	- Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR . Weryfikacja czy poprawnie realizowana jest umowa na dofinansowanie LSR. - Sprawdzenie czy LGD zbliża się do osiągnięcia wyznaczonych celów.

			przez eksperta zewnętrznego)	
Harmonogram rzeczowo - finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Zestawienia ogłaszanych konkursów – baza danych Biura LGD.	- Na bieżąco w całym okresie wdrażania, raz na kwartał. - Okres objęty pomiarem: kwartał poprzedzający. - Podsumowaniem ewaluacji będzie coroczny warsztat refleksyjny (warsztat prowadzony wewnętrznie lub przez eksperta zewnętrznego)	- Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, - Ocena stopnia realizacji zadań wdrażania w ramach LSR.
Jakość stosowanych procedur wyboru i kryteria wyboru operacji stosowanych przez LGD	Biuro LGD, Zarząd LGD (ocena własna)	-Wewnętrzne rejestry danych LGD, -Dane z ankiet monitorujących. -Rozmowy bezpośrednie z beneficjentami.	- Na bieżąco w całym okresie wdrażania, raz na kwartał. - Okres objęty pomiarem: kwartał poprzedzający. - Podsumowaniem ewaluacji będzie coroczny warsztat refleksyjny (warsztat prowadzony wewnętrznie lub przez eksperta zewnętrznego)	- Systematyczna obserwacja stopnia wykorzystania środków finansowych, realizacji budżetu LSR. - Weryfikowanie czy środki LSR wydatkowane są zgodnie z przeznaczeniem. Dotyczyć to będzie operacji i grantów.
Budżet LGD	Biuro LGD, Komisja Rewizyjna (ocena własna),	-Wewnętrzne rejestry danych LGD, -Dane księgowe, -Sprawozdania finansowe z przeprowadzonych grantów i operacji,	Na bieżąco w całym okresie wdrażania, raz na kwartał. Okres objęty pomiarem:	- Skuteczność przekazywania, uzyskiwania informacji na temat działalności LGD mierzona liczbą odwiedzających i zamieszczanych materiałów www.trzydoliny.eu

		-Wnioski o płatność.	kwartał poprzedzający.	
--	--	----------------------	------------------------	--

Tabela nr 34 - Elementy monitoringu - opracowanie własne.

2. Raportowanie w procesie ewaluacji i monitoringu - sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych:

W procesie monitorowania i ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju przyjęto następujące metody raportowania:

- Pisemne raporty dotyczące postępów realizacji działań LSR w postaci corocznych sprawozdań z realizacji LSR – organy odpowiedzialne za przygotowanie: Biuro i Zarząd LGD lub podmiot zewnętrzny.
- Coroczne spotkania Zarządu i Biura LGD z członkami Rady i beneficjentami. Spotkania te mają służyć analizie postępu prac i osiągniętych rezultatów w stosunku do planów. (warsztat refleksyjny).
- Raport z ewaluacji ex-post. Raport opracowany w roku 2029, którego założeniem będzie wskazanie pozytywów i negatywów w procesie wdrażania niniejszej LSR oraz stanowił będzie podstawę do diagnozy LSR przyszłego okresu.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY:

- G. McAlinden, Partnerstwo na rzecz rozwoju regionalnego w kontekście funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, [w:] M. Kubisz (red.), Praca, kształcenie partnerstwo, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004.
- F. Fukuyama, Zaufa nie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu, PWN, Warszawa Wrocław 1997.
- Z.J. Stańczyk, Dwa rodzaje kapitału społecznego, Gospodarka Narodowa 2000, nr 12.
- T.G. Grosse, Polityka regionalna Unii Europejskiej. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i Polski, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2004.
- T. Markowski, Konkurencyjność i współpraca wewnątrzregionalna podstawą nowoczesnej polityki rozwoju regionalnego.
- M. Strużycki (red.), Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu, PWE, Warszawa 2004.
- J. Kondracki, Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno geograficzne. PWN, Warszawa 1994.

SPIS TABEL:

- Tabela nr 1. - Skład Rady LGD „Trzy Doliny”
- Tabela nr 2. - Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych gmin objętych LSR.
- Tabela nr 3. - Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR.
- Tabela nr 4. - Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.
- Tabela nr 5. - Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych gmin objętych LSR.
- Tabela nr 6. - Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI na obszar LSR.
- Tabela nr 7. - Zestawienie zrealizowanych form partycypacyjnych – opracowanie własne.
- Tabela nr 8. - Wyniki badań ankietowych – opracowanie własne.
- Tabela nr 9. - Dane demograficzne obszaru LGD „Trzy Doliny” – stan na dzień 31.12.2020 r.
- Tabela nr 10. - Ekonomiczne grupy wiekowe w poszczególnych gminach LGD „Trzy Doliny”.
- Tabela nr 11. - Struktura bezrobotnych z uwzględnieniem czasu pozostawania bez pracy, posiadanego wykształcenia oraz wieku w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Trzy Doliny”. Stan na 31.12.2020 r.
- Tabela nr 12. - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2016r. i 2020r.
- Tabela nr 13. - Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2016 i 2020.
- Tabela nr 14. - Powierzchnia użytków rolnych i leśnych poszczególnych gmin tworzących obszar LGD „Trzy Doliny”
- Tabela nr 15. - Wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania obszaru LGD, woj. kujawsko - pomorskiego w 2016r. i 2020r.
- Tabela nr 16. - Ilość miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u opiekunów dziennych.
- Tabela nr 17. - Odsetek dzieci jakie mogą być objęte opieką w żłobkach, klubach dziecięcych i u opiekunów dziennych na terenie LGD.
- Tabela nr 18. - Liczba placówek wychowania przedszkolnego na terenie LGD Trzy Doliny – opracowanie własne
- Tabela nr 19. - Liczba szkół podstawowych na terenie LGD Trzy Doliny – opracowanie własne.
- Tabela nr 20. - Liczba szkół ponadpodstawowych na terenie LGD - opracowanie własne.
- Tabela nr 21. – Dane demograficzne – sytuacja kobiet, stan nadzień 31.12.2020.
- Tabela nr 22. - Grupy docelowe w przedsięwzięciach LSR - opracowanie własne.
- Tabela nr 23. - Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami - opracowanie własne.
- Tabela nr 24. - Cele szczegółowe LSR w oparciu o konsultacje społeczne i ich powiązanie z analizą potrzeb i potencjału – opracowanie własne.
- Tabela nr 25. - Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania - opracowanie własne.
- Tabela nr 26. - Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR/RLKS, wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem.- opracowanie własne.
- Tabela nr 27. - Dobór wskaźników rezultatu do poszczególnych celów szczegółowych - opracowanie własne.
- Tabela nr 28. - Adekwatność wskaźników do celów i przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów szczegółowych - opracowanie własne.

- Tabela nr 29. - Innowacyjność przedsięwzięć - opracowanie własne.
- Tabela nr 30. - Grupy w niekorzystnej sytuacji a przedsięwzięcia LSR - opracowanie własne.
- Tabela nr 31. - Kamienie milowe w LSR - opracowanie własne.
- Tabela nr 32. - Powiązanie poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR - opracowanie własne.
- Tabela nr 33. - Elementy monitoringu - opracowanie własne.
- Tabela nr 34. - Elementy monitoringu - opracowanie własne.

SPIS WYKRESÓW:

- Wykres nr 1. - Przesłanki uzasadniające partnerstwo lokalne.
- Wykres nr 2. - Reprezentacja sektorów LGD „Trzy Doliny”.
- Wykres nr 3. - Struktura organu decyzyjnego LGD „Trzy Doliny”.
- Wykres nr 4. - Powierzchnia poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD „Trzy Doliny”.
- Wykres nr 5. - Etapy Planu Włączenia Społecznego - opracowanie własne.
- Wykres nr 6. - Metody partycypacyjne - opracowanie własne.
- Wykres nr 7. - Model przeprowadzenia analizy potrzeb i potencjałów - opracowanie własne.
- Wykres nr 8. - Kluczowe kierunki rozwoju obszaru LSR - opracowanie własne.
- Wykres nr 9. - Silne strony obszaru LSR - opracowanie własne.
- Wykres nr 10. - Wyniki badań jakościowych - opracowanie własne.
- Wykres nr 11. - Charakterystyka respondentów i uczestników badania - opracowanie własne.
- Wykres nr 12. - Struktura ludności wg funkcjonalnych grup wieku w latach 2016-2020 na obszarze LGD „Trzy Doliny”.
- Wykres nr 13. - Porównanie udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016 i 2020 w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Trzy Doliny” (w procentach).
- Wykres nr 14. - Liczba osób pracujących przypadająca na 1 000 mieszkańców w 2020r. w poszczególnych gminach i w województwie.
- Wykres nr 15. - Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w 2016 r. i 2020 r.
- Wykres nr 16. - Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci oraz gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w 2016r. i 2020r.
- Wykres nr 17. - Wskaźnik zwodociągowania, skanalizowania obszaru LGD z podziałem na strefę miejską oraz wiejską w 2020r.
- Wykres nr 18. - Obiekty noclegowe na terenie LGD „Trzy Doliny.”
- Wykres nr 19. - Schemat celów LSR i przypisanych im przedsięwzięć - opracowanie własne.
- Wykres nr 20. - Innowacyjność przedsięwzięć - opracowanie własne.
- Wykres nr 21. - Struktura organizacyjna LGD – opracowanie własne.

SPIS MAP:

- Mapa nr 1 - Obszar LSR – opracowanie własne
- Mapa nr 2 – Obszar LSR – powiat – opracowanie własne
- Mapa nr 3 – Obszar LSR – województwo – opracowanie własne

Załącznik 1 - Cele i przedsięwzięcia.

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
150 000,00	P.1.1 - Przedsięwzięcie 1.1 - Działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z płcią. (Działanie FEKP.07.01 PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW ZWIĄZANYCH Z PŁCIĄ)	wszyscy mieszkańcy (osoby dorosłe) obszaru objętego lokalną strategią rozwoju	konkurs (w ramach realizowanego projektu grantowego)
300 000,00	P.1.2 - Przedsięwzięcie 1.2 – Działania na rzecz dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (Działanie FEKP.07.02 WSPARCIE DZIECI I MŁODZIEŻY POZA EDUKACJĄ FORMALNĄ)	dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju	konkurs (w ramach realizowanego projektu grantowego)
265 000,00	P.1.3 - Przedsięwzięcie 1.3 – Działania na rzecz aktywizacji osób dorosłych (Działanie FEKP.07.03 AKTYWIZACJA EDUKACYJNA OSÓB DOROSŁYCH)	wszyscy mieszkańcy (osoby dorosłe) obszaru objętego lokalną strategią rozwoju	konkurs (w ramach realizowanego projektu grantowego)
485 000,00	P.1.4 - Przedsięwzięcie 1.4 – Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych 60+ (Działanie FEKP.07.04 WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)	wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60. rok życia	konkurs (w ramach realizowanego projektu grantowego)

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
520 000,00	P.2.1 - Przedsięwzięcie 2.1 – Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, realizowane na obszarze LSR. (CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	- Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy uzasadnią ekonomicznie zasadność podjęcia pozarolniczej gospodarczej (opracują i złożą biznesplan) - W/w osoby mogą skorzystać z tego rodzaju wsparcia tylko raz w okresie realizacji PS WPR.	konkurs
950000,00	P.2.2 - Przedsięwzięcie 2.2 – Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR.	- Przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze LSR posiadający minimum	konkurs

	(CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów)	roczne doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej. - W/w przedsiębiorcy mogą skorzystać z tego rodzaju wsparcia tylko raz w okresie realizacji PS WPR. - W/w przedsiębiorcy mogą ubiegać się o wsparcie na rozwijanie działalności nie wcześniej niż po upływie 2 lat od wypłaty płatności ostatecznej w ramach operacji realizowanej w ramach podejmowania/tworzenia tych działalności.	
--	---	--	--

Budżet (w EUR)	C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (PS WPR)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
1 780 000,00	P.3.1 - Przedsięwzięcie 3.1 – Działania na rzecz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej)	Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe.	konkurs

Załącznik 2 - Plan działania.

CEL	data	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1 - CEL SZCZEGÓŁOWY 1 - Podniesienie, do 31.12.2029 r. potencjału społecznego i aktywności mieszkańców objętych Lokalną Strategią Rozwoju (EFS+)														
P.1.1	W.P.1.1.1 - Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn.	0 osób	0%	59 osób	50%	0 osób	50%	59 osób	100%	0 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	w.1.1 - Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie.	0 osób	0%	30 osób	46,15%	0 osób	46,15%	30 osób	92,30%	5 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
P.1.2	W.P.1.2.1 - Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych	0 osób	0%	45 osób	23,07%	45 osób	46,14%	45 osób	69,23%	60 osób	100%	0 osób	100%	EFS+

	wsparciem w ramach edukacji poza formalnej;													
	W.P.1.2.2 - Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem;	0 osób	0%	45 osób	23,07%	45 osób	46,14%	45 osób	69,23%	60 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	W.P.1.2.3 - Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem (osoby);	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	EFS+
	W.P.1.2.4 - Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem (osoby).	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	0 osób	0%	EFS+

	w.1.2 - Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu.	0 osób	0%	18 osób	22,50%	18 osób	45,00%	18 osób	67,50%	26 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
P.1.3	W.P.1.3.1 - Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	0 osób	0%	250 osób	14,28%	500 osób	42,85%	1000 osób	100%	0 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	W.P.1.3.2 - Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych.	0 sztuk	0%	2 sztuki	28,57%	2 sztuki	57,14%	3 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	EFS+
	w.1.3 - Liczba utworzonych lokalnych ośrodków	0 sztuk	0%	2 sztuki	28,57%	2 sztuki	57,14%	3 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	EFS+

	wiedzy i edukacji (LOWE).													
P.1.4	W.P.1.4.1 - Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku;	0 osób	0%	70 osób	21,87%	70 osób	43,75%	90 osób	71,88%	90 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	W.P.1.4.2 - Całkowita liczba osób objętych wsparciem.	0 osób	0%	70 osób	21,87%	70 osób	43,75%	90 osób	71,88%	90 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	w.1.4 - Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu.	0 osób	0%	28 osób	21,87%	28 osób	43,75%	36 osób	71,87%	36 osób	100%	0 osób	100%	EFS+
	w.1.5 - Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw	0 sztuk	0%	5 sztuk	22,73%	3 sztuki	53,55%	3 sztuki	73,33 %	4 sztuki	100%	0 sztuk	100%	EFS+

	opiekuńczych i Uniwersytetów w Trzeciego Wieku.													
C.2 - CEL SZCZEGÓŁOWY 2 - Rozwój, do 31.12.2029 r., przedsiębiorczości , w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki na obszarze LSR. (PS WPR)														
P.2.1	W.P.2.1.1 - Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	8 sztuk	53,33%	0 sztuk	53,33%	7 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	w.2.1 - Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich - Liczba utworzonych miejsc pracy (R.37)	0 osób	0%	0 osób	0%	8 osób	53,33%	0 osób	53,33%	7 osób	100%	0 osób	100%	PS WPR
P.2.2	W.P.2.2.1 - Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarze LSR .	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	5 sztuk	55,55%	0 sztuk	55,55%	4 sztuki	100%	0 sztuk	100%	PS WPR

	w.2.1 - Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich - Liczba utworzonych miejsc pracy (R.37)	0 osób	0%	0 osób	0%	5 osób	55,55%	0 osób	55,55%	4 osoby	100%	0 osób	100%	PS WPR
C.3 - CEL SZCZEGÓŁOWY 3 - Rozwój, do 31.12.2029 r., małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR. (PS WPR)														
P.3.1	W.P.3.1.1 - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury publicznej na obszarze LSR	0 sztuk	0%	2 sztuki	12,50%	4 sztuk	37,50%	5 sztuk	68,75%	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	w.3.1 - Łączenie obszarów wiejskich w Europie (R.41PR)	0 osób	0%	0 osób	0%	2400 osób	18,46%	4000 osób	49,23%	5000 osób	87,69%	1600 osób	100%	PS WPR

Załącznik 3 - Budżet LSR.

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFSD*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	3 250 000,00	0,00	1 200 000,00	4 450 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	84000,00	746 500,00
Razem	3 912 500,00	0,00	1 284 000,00	5 196 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSD, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Załącznik 4 - Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do*:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0,00	0%	400000,00	12,30%	1400000,00	43,07%	1600000,00	49,23%	2650000,00	81,53%	3250000,00	100%	3250000,00	100%
EFS+	0,00	0%	340000,00	28,33%	490000,00	40,83%	640000,00	53,33%	1080000,00	90,00%	1200000,00	100%	1200000,00	100%
EFRR	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%
RAZEM	0,00	0%	740000,00	16,17%	1190000,00	26,74%	1640000,00	36,85%	3080000,00	69,21%	4450000,00	100%	4450000,00	100%

* Dane i wartości podane w tabeli zaprezentowane są narastająco.